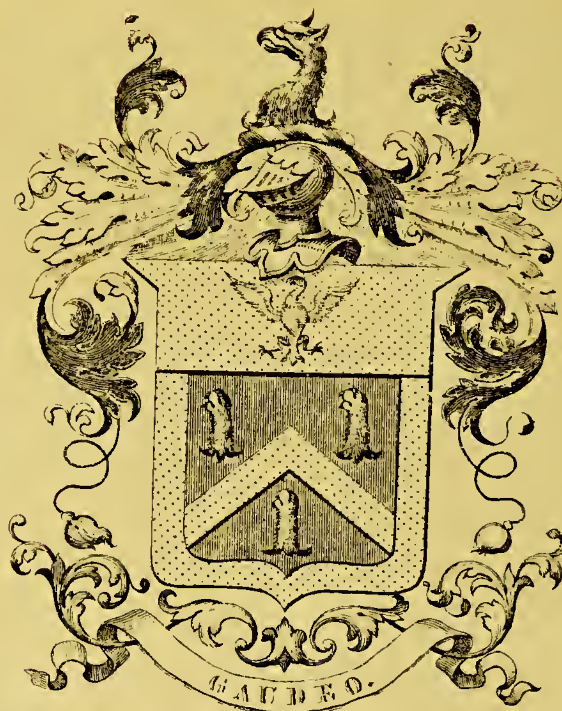

GAUDEO

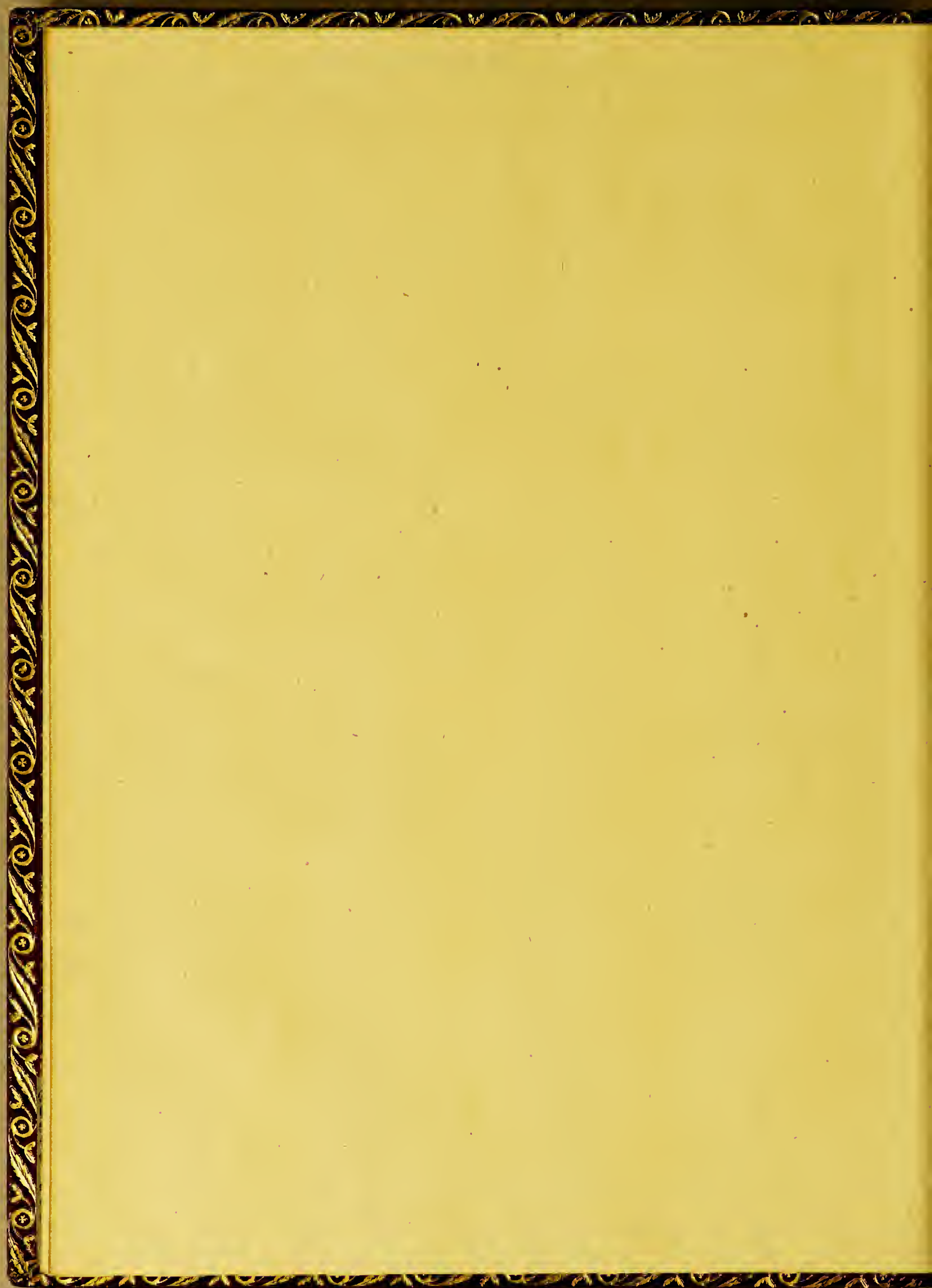

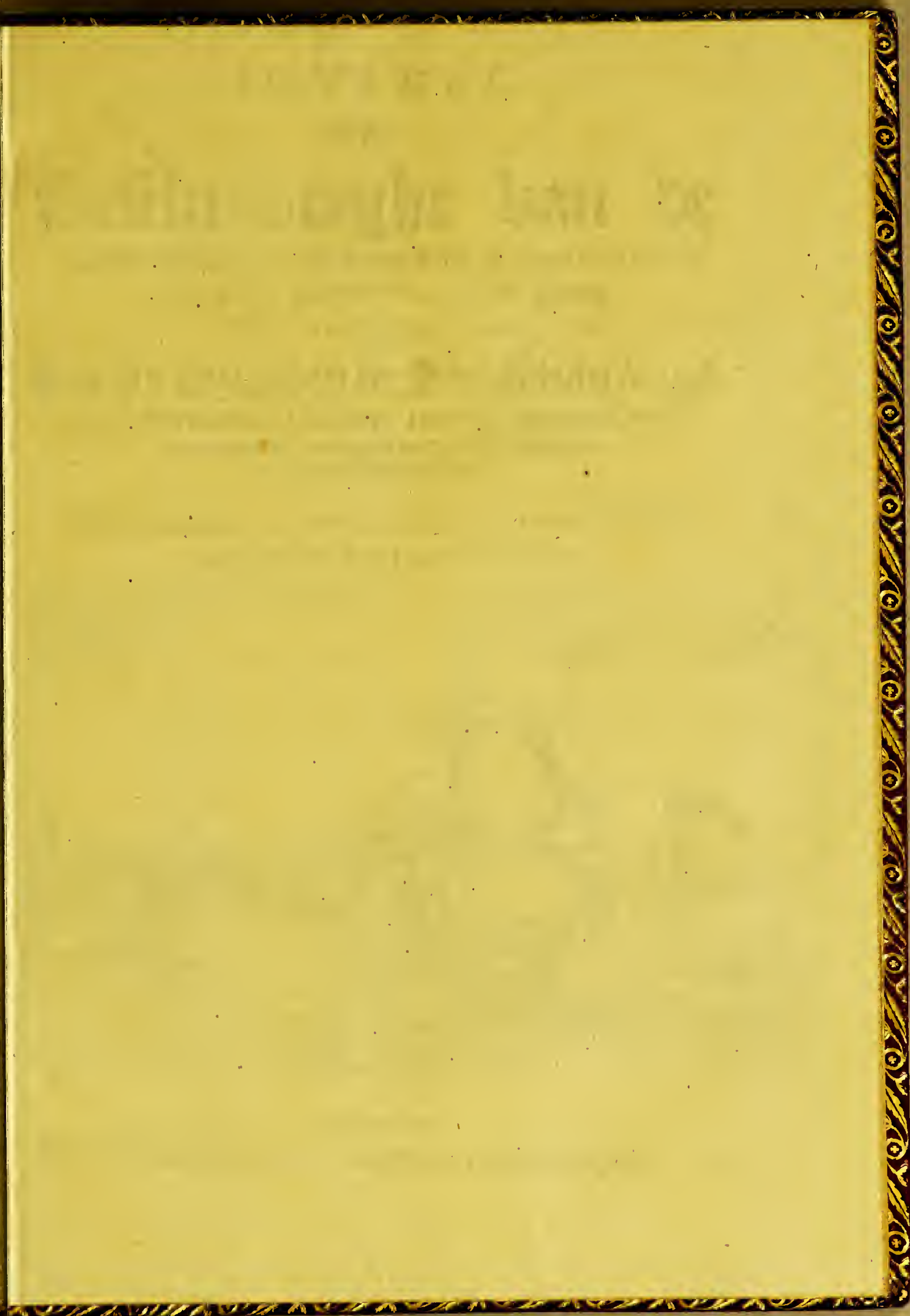
John Carter Brown.

LIBRAIRIE ANCIENNE
DE
FREDERIK MULLER.
AMSTERDAM,
HEERENGRACHT PRÈS DU OUDE
SPIEGELSTRAAT, LK. N°. 130.

Sabin, 77920.

First and very rare edition

[illegible]

[illegible]

IOVRNAL

Ofte

Beschryvinghe van de

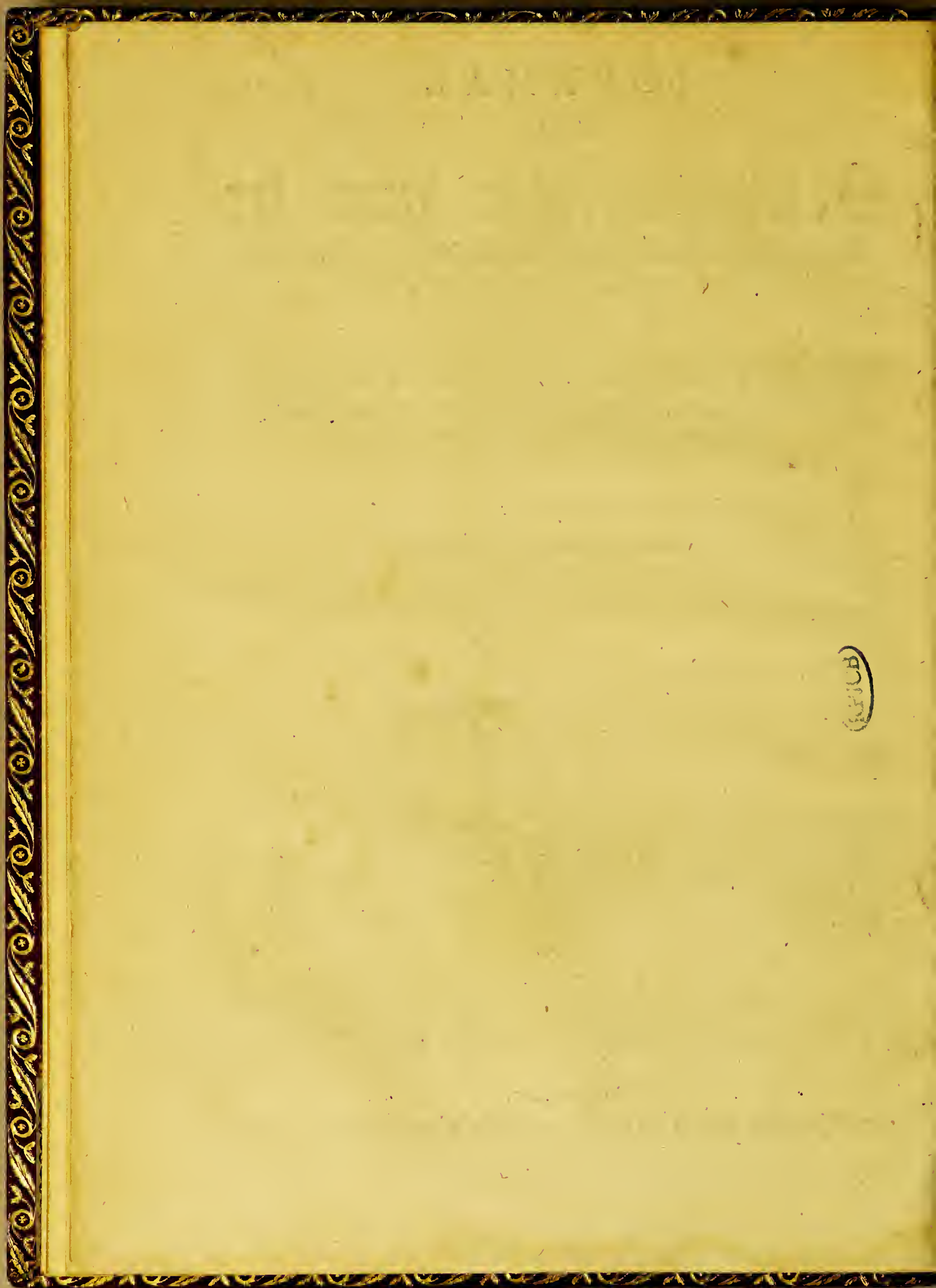
wonderlicke reyse/ghedaen door Willem Cornelisz
Schouten van Hoorn, inde Jaren
1615. 1616. en 1617.

Hoe hy bezuyden de Strate van Magel-
lanes een nieuwe Passagie tot inde groote Zuyd-
zee ontdeckt/ en voort den gheheelen Aerd-
kloot omgheseylt/heeft.

Wat Eylanden, vreemde volcken en wonderlicke
avontueren hem ontmoet zijn.

't Amsterdam,
By Willem Jansz. op't water inde Sonnewyser/ 1618.

Den Eersamen, Voorsienighen, VVijsen, en seer Discrete Heeren, mijn Heeren, Schout, Burgermeesteren, Schepenen en Regeerders der vermaerde Zee en Koopstadt *Hoorn*.

M*Ijn Heeren*: Niemandt ter wereld is soo wangeloovigh, of hy moet geerne bekenen, dat langh en meer als vervult is,'t gene de* Stroom-God vande Vecht, den op zijnen oever vandē slaep verraschte Aemstellandsche Iuffren, propheterende, beloofde, te weten:

Hollander ende Zeeuw zullen haer namen groot
VVtbreyden onder hem, over den Aerden-kloot;
En onbepaelden roem ten Hemel hoogh verheffen.
Dan zullen zy voorby zeylen en overtreffen
Al wat'er is van volck dat haven heeft oft ree:
En bruyzen door het blaeuw als Vorsten vande Zee.
Dit zal haer konst, dit haer vermeten zijn, te dwinghen
d'Oploopende Oceaen nae haren hand; en wringhen
't Ghebit den winden wederspannigh inden mondt;
En't t'morren te versmaen der baren zonder grondt.

* Hooft, in zijn Velser Treurspel.

VVant dat onse Hollandsche Vloten selve d'alderberoemste zeylen verre voorby snuyven, zijn oock de meeste benyders van onsen geluckigen welstand ghedwongen uyt te roepen, schoon ofze by nae van spijt bersten willen, zoo menighmael, haere naemen int doodboeck gheschreven blyvende, zy vernemen, dat onze wijtvliegende fame niet op te houden is. Of nu *Hoorn* in roem der Zeevaert een voet weeghs haeren

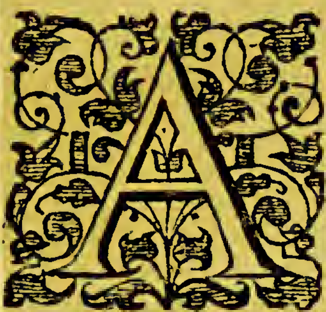
naebuyrighen ſteden *Amſterdam*, *Enckhuyſen*, *Rotterdam* of *Middelburgh* wijcken derf, mogē verſtandiger oordeelen, want hoe hooghdraghende deſe op haeren *Heemſkerck*, *Linſchoten*, van *Noort*, en *Speilbergh* ſnorcken: die, hoeft haer niet t'ontſien met haeren grooten *Zee-ſchout* te proncken, en zoo't andren gheoorloft is haren lof te bazuynen, magh *Hoorn* vry op deſen gulden horen blaſen, dat het vande kleyne tot inde grooте Zuydzee ghehoort werde: en dat om't noyt voorhenen ontdeckte *Fretum le Maire*, vry alle de Noordhollandſche Meyrminnekens juychen, om dat *Hoorn* deſe gouden vergelekenen Indiſchen Eenhoorn ghevonden heeft. En alzo my ter handt was gecomen dit Iournael van deſe wonderlijcke reyſe, door't onbekende deel des Aerdrljcx tot inde groote Zuydzee gedaen by uwer E. ingeboren Burgher *VVillem Corneliſz. Schouten*, de welcke binnen uwe E. Stadts muyrē eerſt is beſloten, ende meeſt by uwe E. burgerye toegeruſt eñ uytgereedet, In voegen dat alle profijten daer uyt voor een yegelicken, als uyt een algemeene Fonteyne ſpringende, uwer E. Stadt tot onverganckelijcke eere moeten werden toegheſchreven: Soo hebbe ick oock niet connen naelaten (dat ſelve door den druck gemeē makende) uwer E. uyt genegender hertē met behoorlicke eerbiedinghe op te offeren ende toe te ſchryven, uyt Amſterdam den 25 Septemb. 1618.

Vwe E. dienſtwillighe *Willem Ianſz.*

JOHN CARTER BROWN

VOOR-REDEN.

Aen den goedtvvilllighen Leser.

Lsoo by seecker Octroy der E. H. M. Staten Generael der vereenichde Nederlanden (aende ghemeene Oost-Indische Compagnie vergunt) was verboden aen alle Coopluyden ende Inghesetenen der voorsz Nederlanden te vaeren beoosten de *Cabo de bona Esperance* oostwaert, ende door de Strate van *Magellanes* westwaert, 't zy nae Indien oft eenige andere bekende ofte onbekende Landen. Soo hebben *Isaack le Maire* eē vermaert Amsterdams Coopman tot Egmont woonachtich, seer gheneghen te negotieren op vreemde ende verre gheleghen quartieren, eñ *Willem Cornelisz Schouten* van Hoorn (een man inde Zeevaert wel ervaren eñ seer beroemt (als die voor die tijt driemael de Oost-Indien in meest alle plaetsen, soo voor Schipper, Stuerman als Coopman hadde bezeylt) en noch seer begheerich tot vreemde vaerten en besoeckingen van nieuwe onbekende Landen, dickwils met malcanderen gesproocken eñ overleydt, ofmen niet door eenen anderen wech int voorsz Octroy niet geroert noch verboden, soude moghen comen inde groote Zuydzee, alwaer zy meynden te ontdecken groote ende rijcke Landen, daermen schepen rijckelijck zoude connen laden, alsoo de voorsz *le Maire* zeyde daer af te hebben eenighe kennisse: ofte soo sulcx nae wensch niet en quame te succederen, datmen

men alſdan langhs de voorſz groote Zuydzee na Ooſt-Indien ſoude zeylen, en aldaer ſeeckerlijck met profijt handelen. Hebben eyndelijck met malcanderen beſloten een onderſoeck te doen in het zuyderſte onbekende deel des Aerdtrijcx, bezuyden de Strate *Magellani* een doorganck te ſoecken tot de voorſz Zuydzee, waer toe hun docht geē kleyne apparentie te weſen, uyt verſcheyden omſtandicheden by anderē ontrent de voorſz Strate van *Magellanes* ten verſcheyden tijden ghevonden. en zijn om deſe ſaecke int werck te ſtellen over eenghecomen dat *Iſaac le Maire* d'eene helft ende *Willem Cornelisz Schouten* d'ander helft vande penninghen tot ſulcken voorghenomen reyſe uyt goede vrienden ende liefhebbers ſouden furneren, ende de ſorghe om de ſaecke voort te bevorderen, en op alles ordre te ſtellen, is by *Willem Cornelisz Schouten* gebleven, die heeft hier toe beweeght tot principale medeſtanders de E. Heeren *Pieter Clementſz* Brouwer, oudt-Burghermeeſter der Stadt *Hoorn*, *Ian Ianſz Molenwerf* Schepen, *Ian Clementſz Kies*, Secretaris der ſelver ſtede, ende *Cornelis Segertſz* Borgher aldaer, die haer oock als Bewindthebbers beneffens de voorſz *Willem Schouten*, *Iſaac le Maire*, ende *Iacob le Maire*, ſoone des voorſz *Iſaacx*, hebben laten gebruycken, die hebben daer toe in korten tijdt vergadert ſoodanighen ſomme van penninghen als zy verſtonden tot haer voorghenomen toeruſtinghe van noode was, ſonder nochtans aen yemandt vande Medereeders eenighe openinghe ofte kenniſſe vande voorghenomen reyſe te doen, maer hielden dat ſelve onder haer voorſz Bewindthebberen verborghen. Om dan deſe reyſe uyt te voeren hebben die voornoemde Bewindthebberen tot Hoorn gheequipeert en uytgheruſt een groot Schip met

met

een Iacht,het groot Schip ghenaemt de *Eendracht*, van ontrent 180 laften, daer Schipper ende principael beleyder vande gantſche reyſe op was de voorſz *Willem Cornelisz Schouten*, eñ voor opper-Coopman de voorſz *Iacob le Maire*, op hebbende 65 mannen met 19 Gotelinghen, 12 Steenſtucken, muſquetten ende ander ammunitie van oorlogh naer advenant,en tot gherijf van't voorſz Schip een groote zeyl-Sloep, een roey-Sloep, eẽ Boot en een Schuyt,voort van Anckers,Touwen, Zeylen en ander noodtſaeckelijcke dinghen wel voorſien. Het Iacht genaemt *Hoorn*,groot ontreut 55 laften, daer Schipper op was *Ian Corneliſz Schouten*, Coopman *Aris Claeſz*, op hebbende 22 Mannen, 8 Gotelinghen, 4 Steenſtucken,en ander geweer naer advenant,voort van alles wat tot uytvoeringhe van ſoodanighe reyſe van noode was,wel voorſien. En alſoo zy aen niemandt haer voornemen te kennen gaven als voorſz is,ſo hebben zy alle het Scheepſvolck tot harẽ dienſt noodich, ſo Bootſgeſellen als Officieren aengenomẽ met die conditie,datze ſouden varẽ over al daer het de Schipper ende Coopman ſoude believen,daer over is onder de gemeene man ſeer verſcheydelijck van deſe reyſe ende Schepẽ geſproken,die hebben ten laetſten de naem ghekreghen vande *Gouthaelders*, maer de voornoemde Bewindthebbers noemden haer vergaderinghe de *Auſtraelſche Compagnie*. De Schepen toegheruſt zijnde, is alle het Scheepſvolck den 16 May 1615 by de Heeren Schout ende Schepenen der ſtadt *Hoorn* ghemonſtert, den 25 is het Schip de *Eendracht* van Hoorn gheſeylt,ende den 27 int Teſſel ghecomen, het Iacht is den 3 Iunij van Hoorn ghevolcht,ende des anderen daeghs in't Teſſel gearriveert: Wat haer voorder ende op haer gantſche reyſe weder-

varen

varen is, is int volghende warachtelijck gheſtelt, uyt der gener ſchriften ende mondelinghe vertellinghen, die't ſelve gheſien eñ ervaren hebben, en die op de ſelve reyſe van de minſte, ſoo van aenſien als bedieninghe niet en zijn gheweeſt. *Vaert wel.*

ANAGRAMMA,

Ofte

Naem-Spreuck,

vanden

VVelgheoeffenden, en dapperen Hoornſchen Zee-Ridder

VVillem Korneliſzoon Schouten.

HOORENSE, VVILCOMT SNELLIK V ZON.

I. V. Vondelen.

IOVRNAEL
Ofte
Beschryvinghe vande wonderlicke reyse / ghedaen door Willem Cornelisz Schouten van Hoorn/inde Jaren 1615, 1616, ende 1617.

Hoe hy bezuyden de Strate van Magellanes een nieuwe passagie ofte Strate / tot inde groote Zuydzee ontdeckt/ende voort den gehelen Aerdkloot omghezeylt heeft.

DEn 14 Junij tegen den avondt zijn wy het Land-diep vant Tessel uyt- Anno 1615.
gheseylt.

Den 16 smorghens hadden wy Duynkercken int ghesicht / dreven dien dagh door de Ebbe met mooy weder tot inde Hoofden.

Den 17 smorgens hebben wijt door contrarie wint in Duyns gheset/ daer ginck Schipper Willem Cornelisz Schout aen landt nae Doeveren / ende huerde een Engelsche Constabel/ die quam den 19 smorghens aen boort mette maets die water haelden.

Den 19 smiddaeghs ginghen wy van daer t'zeyl/ teghen den avondt ontmoeten ons by de Singhels een groote Vloot hollandtsche sout-schepen.

Den 21 hadden wy een storm uyten zuydwesten/die noch den 22 aenhielt/ daeromme hielden wy dragend/

1615. Iunius. ende liepen in Wicht / daer socht de Schipper eē Timmerman te huyren/maer conde geen bekom en.

Den 25 uyt Wicht gheseylt / ende quamen den 27 tegē de middagh in Pleymuyē / daer huerde de Schipper een Timmerman van Medenblick.

Den 28 smorghens vroegh zeylden wy uyt Pleymuyen/met een oostnoordooste windt.

Den 29 wast schoon weder / en quamen de Schipper ende Commis van't Jacht aenboort van't groot schip/ende wiert gheresolveert datmen den vierden der toecomende maendt/het rantsoen zoude uytdeelen / dat is : datmen op groote reysen de spijse ende dranck aen't Scheepsvolck by ghewicht ende mate / elck zijn portie uytdeelt/daer elck hem met moet behelpen.

Iulius. Den 4 wierdt volgende de resolutie / het eerste rantsoen uytghedeelt / te weten / voor elck man een kanne biers daeghs/ vier pont broot/een half pont botter/(behalven het smelten)ter weeck/en vijf kasen voor de gheheele reyse.

Den 8 op de hooghte van 39 graden 25 minuten te neffens de Barrels/is den onder-Timmerman van't Jacht ghestorven / die en hadde geen twee daghen zieck gheweest.

Den 9 ende 10 hadden die windt noordelijck ende noordoost/ginghen stijf voort/ soo dat wy den 11 Porto Santo ende Madera int ghesicht kreghen / liepen daer beoosten heen.

Den 12 smorgens saghen wy Salvages/ lieten dat aen bagboort van ons ontrent twee mijlen.

Den 13 smorghens saghen wy de Eylanden van Tenerifa ende groot Canarien / liepen ontrent smiddaeghs daer tusschen beyden deur/met een styve noordnoordooste windt/ende harde voortganck.

Tusschen

Tusschen den 14 ende 15 met de selve windt ende voortganck / passeerden wy den Tropicum Cancri. 1615. Iulius.

Den 16 smorghens met een noordnoordooste wint/ haddē wy seer hol water/ de Boot die achter aent groot Schip sleepte verbulde met water/en de touwen brakē/ soo dat wy die verloren / hadden hem tot daer toe van Hoorn afghesleept sonder perijckel: smiddaeghs haddē wy de hoochte van 20 graden 30 minuten.

Den 17 ende 18 hadden moy weder ende propere voortganck/de windt upten noorden/noordnoordwestē ende noordwesten/ginghen zuyden ten westē ende zuyden aen/eñ quamen den 19 smiddaeghs op de hooghte van 14 graden 45 minuten.

Den 20 des smorghens vervielen wy benoorden de Cabo Verde/waren op acht vadem doen wy het landt eerst ghewaer werden/zeylden langhs de wal / met den daegh lagh de Caep west ten zuyden van ons / alsoo dat wy met een noordnoordweste windt daer niet boven mochten zeylen/moestent daeromme ondert landt settē op 32 vadem. Des nachts daer aen waydet hart/met veel donder ende reghen.

Den 21 smorghens was de windt zuydzuydoost/eñ op den dagh variabel/soo dat wy t'zeyl ginghen / setten onsen cours t'zeewaert/eerst west ten noordē/ na noordwest/doch vertierden maer ontrent ses mijlen weeghs dien gantschen dagh.

Den 22 dreven wy dien geheelen dagh meest in stilte/met de zeylen in/de Cabo Verde lach oost van ons/ teghen den avondt saghen wy een zeyl zuydwaert van ons/dat liep noordwest aen.

Den 23 smorgens was de windt zuyden/so dat wijt niet boven de Caep mochten legghen/maer moestent setten om de stroom wille / tegen de middagh maeckten

1615. Iulius. wy weder zeyl/ met een westelijcke windt gheraeckten boven de Caep/en quamen savondts binnen het tweede Eylandt ten ancker/op de behoorlicke reede/op thien vadem sandtgrondt.

Den 24 regendet seer/en wy maeckten ghereetschap om water te halen.

Den 25 quam den Alkayer (dat is soo veel als den Gouverneur) aenboort / daer wy met accordeerden om acht staven ysers/dat wy met vrede voor beyde schepen mochten water halen.

Den 26 wast regenachtich doncker weder/en sagen een schip uyter zee comen/dat sette twee mijlen van ons ondert landt / was een Boot van Rotterdam / dat daer quam om aen de custe te handelen.

Den 28 eñ 29 haelden wy water/onse Jacht ginck t'zeyl nae de plaets daer de Rotterdammer man lach/in een Bay ghenoemt Refresco, om te besien of wy daer oock mochten becomen eenighe Limoenen/maer quam savondts weder/en had niet connen bekomen.

Den 31 quam een Frans schip uyter zee by ons op de reede loopen. Wy hadden den selfden dach een Negro t'scheep ghehouden/ die ons 'snachts een bequaeme plaetse wees om te visschen/ ende onse volck met de Seghen aen't vaste landt ghevaren zijnde/ vingen soo veel visch van veelderley soorten / als beyde t'scheeps-volck in twee daghen eten mochten.

Augustus. Den 1 Augusti des smorghens ginghen wy t'seyl van Cabo Verde, met het Rotterdammer Bootjen/dat 'smiddaeghs zijn afscheyt van ons nam / ende sette zijn cours nae de Soute-eylanden. Wy hadden't gheheele etmael schoon weder/ende een moye doorgaende koelte uyten noorden/ende ginghen zuydwest aen.

Den 2 haddẽ wy oock schoon weder ende een moye koel-

koelte / hadden twee beestkens aen Cabo Verde ghe- 1615. Augustus
kreghen / naemelijck een kleyn Kalf ende een Bock / die
wierden gheslacht / daer wy eenen dagh voor beyde
Scheepsvolck afschaften.

Den 3 hadden wy weynigh koelte / des snachts
schoon weder / maer over dagh een betoghen locht / met
donder / reghen en blixem.

Den 4. 'smiddaeghs hadden wy de hoochte van 12
graden 12 minuten / dit etmael wast schoon weder eñ
moye koelte / met goeden voortganck / ghelijck oock den
vijfden.

Den 7 / 8 / ende 9 / regende het zeer / maer wy had-
den tamelijcke koelte / ende goeden voortgangh.

Den 10 wast noch al reghenachtich weder / met
kleyne koelte / ende des snachts ontrent 12 uren sagen
wy een zeyl voor uyt / dat een Spaensche Bercke was.

Den 15 hadden wy een redelijcke koelte met tame-
lijcke voortgangh / ende goedt weder. Wy saghen veel
Voghels gheheeten Rabos Forcados, ende vingen een
Dorado.

Den 16 desmiddaeghs hadden wy de hoochte van
7 graed 40 minuten / met schoon weder / ende moye
koelte / als voren.

Den 17 hadden wy smiddaeghs de hoochte van 7
graed 12 minuten / met schoon weder ende redelijcke
koelte upten zuydwesten. Wy vinghen dien dach veel
Boniten ende halve Coretten.

Den 18 ende 19 continueerde de byleggher noch
als voren / eñ wy resolveerden onse cours na Sierra Lio-
na te setten / om aldaer te ververschen / overmidts onse
volck de scheurbuyck hart begosten te krijghen / en alle
daghen door harde contrarie windt moesten by leggen /
't was oock te laet om spoedigh door de linie te passeré /

1615. Augustus. oock hadden wy aen de Caep luttel verversching bekomen. Dit etmael hadden wy schoon weder met moye koelte/des smiddaeghs hoochte bekomen van 7 graed 55 minuten.

Den 20 smiddaeghs hadden wy de hoochte van 7 graed 25 minuten/met moy weder ende een wackere koelte upten zuyden/ ginghen oost en oost ten noorden aen/saghen veel Landtvoghelen en veranderingh van water/teghen den avont wierpen wy 30 vadem sandtgrondt/en ghemoeten het landt wel ontrent 40 mijlen eerder als wy gisten/settent snachts op 16 vadem/ en waren aende westkant vande Baixos van S. Anna.

Den 21 smorghens gingen wy met den dach t'zeyl/ ende saghen het hooge landt van Sierra Liona van ons noordoost ten noorden ontrent ses mijlen/ sagen oock de Eylanden van Mabrabomba, die legghen aen de zuydhoeck van't hooghe landt van Sierra Liona, benoorden de Baixos van S. Anna. Sierra Liona is heel hoogh landt/soo datter geen soo hooghen landt is in die ghewesten tusschen de Cabo Verde ende de custe van Guinea/daer aen het oock seer kennelijck is. Wy dedē dien dach ons beste om naer landt te komen/hadden meest in stroom/liepen aende kant ende oock over de Baixos van S. Anna heen/op 10/9/8/7/5 vadem waters/als wy noordwaert zeylden soo dieptent/maer oostwaert droochdet/soo dat wy't des avondts setten met hooch water op vijftehalf vadem weecke gront/maer snachts met laegh water en wast niet dieper als vierdehalf vadem/dan t'was schoon klaer weder.

Den 22 smorghens met den dageraet is de Schipper Willem Schouten aen't Jacht ghevaren/en daer met voor heen ghezeylt/het groot Schip is ghevolght/ ginghen met een noordwesten windt noordnoordoost

aen/

aen/met een ebbe onder de boegh/gheraeckten soo van- 1615. Augustus.
de Bairos af tot op 18 vadem/ en quamen by de Ey-
landen van Mabrabomba/die zijn seer hoogh ende leg-
ghen met hun drien op een rije zuydzuydwest/eñ noord-
noordoost een half mijl vande zuydhoeck van Sierra
Liona t'zeewaert/ daer kreghen wy black water van
vijf/vier vadem/slechte modder grondt/ wy settent om-
trent een mijl vant landt/voeren daer aen/maer von-
dent onbewoont van menschen/dan saghen menich-
te van groote wilde dieren voetstappen/ t'landt was
woest/vol wildernissen/laeghe morassen en hooghe ge-
berghten.

Den 23 smorghens is de opper-Coopman Iacob le Maire aen't Jacht ghevaren/ende van daer met beyde de Boots nae landt/ vonden een Riviere daer voor la-ghen eenighe rudsen ende klippen/soo datmen met geen Schepen daer in mocht/maer binnen zijnde wast diep ende wijt ghenoegh om met schepen te laveren/ zy en vernamen daer oock geen volck/dan saghen drie wilde Ossen/ende menichte van Meerkatten/ oock eenighe Voghels die blaften als honden. Zy voeren mette vloet wel drie mijlen op/vonden hier en daer een wilde Pal-mijt/maer quamen savondts weder aen boort/ende en hadden geen teycke van volck/noch van eenige vruch-ten(die haer dienstelijck mochten zijn)ghesien.

Den 24 zijn beyde de Schuyten weder aen landt ghevaren/om te soecken nae menschen of eenige vruch-ten om te ververschen/elck in een besondere Riviere. Aris Claesz Coopman van't Jacht/met een van d'As-sistenten in d'eene/ende Claes Jansz Ban/met onse on-der-stuerman in een ander/elck wel vijf mijlen te Lan-dewaert in/en quamen den 25 smorghens weder aen boort. De Coopman van't Jacht hadde gheweest in een

1615. Augustus. een soute Rivier/en niet uytgherecht/ dan bracht alleenlijck vijf ofte ses wilde Palmijten. Maer Claes Jansz Ban had gheweest in een soete Rivier/en daer een placte ghevonden met acht ofte neghen Limoen-boomen/ die zy geschut/ ende daer af ontrent 750 Limoenen afghekreghen hadden/die waren by naest rijp / bequaem om te duyzen/zy hadden daer oock ghesien veel Schiltpadden/met sommighe Crocodilen/ maer gheen volck. Wy resolveerden te proeven of wy met beyde Schepen soude moghen comen in die soete Rivier/ om ons aldaer van versch water ende Limoenen te versien/gingen onder zeyl/maer vonden te mager water / so dat wijt moesten setten op ses vadem/het Jacht settent voor de rivier by de laegher wal/dan hadden daer slecht water doort verschut vande Baxios van S. Anna. De Commis Jacob le Maire ende Aris Claesz. Commis van't Jacht/ zijn met de Boot de Rivier in ghevaren / met heel regenich weder.

Den 26 waydet stijf uyten zuydzuydwesten/soo dat wy niet conden uytrechten met zeylen / doch het Jacht liep nae de zuydhoeck vande Bay / die is ontrent vijf mijlen wijt vande noordwal totte zuydwal.

Den 27 smorghens lichten wy ons ancker/om nae't Jacht te zeylen/ en ontrent de middach quam de Boot van't Jacht/met de Commis Jacob le Maire weder aē boort/ en brochten mede ontrent 1400 Limoenen / die zy inde voorsz Rivier hier en daer bekomen hadden/ maer hadden geen menschen vernomen. Des avondts quamen wy bij't Jacht / settent daer op vierdehalf vadem steeckgrondt.

Den 28 is onse Stuyrman met beyde de Boots nae de Rivier ghevaren / daer wy voor laghen/ en quamen teghen den avondt weder/ hadden geen landt ghevonden

den bequaem om op te gaen / noch eenigh teycken van menschen/ dan alleen een Buffel met t'Kalf / voort moras en boomen/ die stonden int soute water. 1615. Augustus

Den 29 alsoo wy bevonden dat wy niet en waré in de Riviere van Sierra Liona/ besloten wy heel vroegh van daer t'zeyl te gaen/ en te loopen benoorden het hooghe landt/ 'smiddaeghs zeylden wy boven de Eylanden van Mabrobomba / te weten daer bewesten heen / en nae't hooghe landt daer benoorden toe/ op 12 en 15 vadem daer by langhs / en quamen des avondts om den hoeck/ daer setten wijt op 15 vadem.

Den 30 smorghens lichten wy ons Ancker / en dreven met de stroom en een zuydelijcke windt / voor het Dorp op de rechte reede in Sierra Liona/ setten't daer op acht vadem santgrondt / ontrent een musquet schoot van landt / alwaer wy saghen acht ofte neghen huyskens met stroo ghedeckt. De Swarten riepen ons in haer tale toe/ dat wyse aenboort souden halen / alsoo zy daer geen Canoas en hebben/ wy sonden ons Boot aen landt/ dat terstont wederom quam met vijf Swarten/ waer af een de Tolck was. Dese begeerde datter volck in ostage blijven soude/ want daer hadde korts te voren een Frans schip gheweest / dat twee Swarten mede ghenomen hadde. Aris Claesz die mede aen landt ghevaren was bleef in ostage/ mede hebbende een weynigh Coralen / daer hy dien achtermiddagh teghen ruylde wel 700 Limoenen/ by naest heel rijp/ eñ twee bosschen Bananas/ mede ten naesten by rijp. De Tolck sprack alderley tael onder malkanderen. Onse volck/ alsoo wy dit etmael schoon weder hadden/ deden noch dien selven dach een tocht om water/ dat daer seer licht valt te halen/ komt van't gheberghte afloopen tot in de reede toe/ soo dat wy de vaetjens maer hielden onder de afwateringhe/

1615. Augustus. ringhe / ende brachten't voorts in de schuyt / 't was seer goedt water.

Den 31 haelden wy onse vaten vol water / ende des morghens voeren Jacob le Maire / Aris Claesz / Claes Jansz Ban / ende alle d'Assistenten aen landt / en ruylde dien dach by gissinghe wel 25 duysent Limoenen / al voor weynigh Coralen ende slechte Neurenburgsche messen / men souder wel 100 duysent gheruylt hebben / hadmense begeert / want daer stondender heele bosschen vol. Des avondts ruylden wy oock een zood visch van de Negros.

Sptember. Den 1 September nae middach lichten wy ons ancker / ende dreve͠ voor stroom wederom af / met schoon weder ende moye koelte / teghen den avondt settede͠ wije by de mondt vande Zee voor een kleyn ribierken.

Den 2 des smorghens voer onse Jacht aen strandt / met hooch water / om schoon te maken / want daer goede ghelegenthent was / t'water valt daer seven voeten op en neder. Des avondts quam onse volck weder aen boort / mede brengende een kleyn wit beestken geheeten Antilop, dat zy inde bosschage ghevonden hadden / in een strop by de Negros ghestelt. Sy brochten oock ettelicke Limoenen t'scheep / ende teghen den avondt voer 't Boot uyt visschē / dat een moye zood mede brocht / met een deel Palmitas / die zy in de Bosschage afgehouwen hadden.

Den 3 nae de middagh quam't Jacht al schoon gemaeckt weder van strandt / oock voer onse Schipper uyt visschen / ende brocht des avondts een schoone zood visch aen boort / een fatsoen van visschen ghelijck de Schoenmaeckers sny-messen. Het volck brachten oock elck voor haer hooft 150 Limoenen t'scheep.

Den 4 smorgens vroegh wonden wy onse anckers / ende

ende gingen onder zeyl uyt Sierra Liona, met weynigh koelte/ maer setten het savondts weder deur contrarie windt/op 14 vadem goede anckergrondt. 1615. September

Den 5 int eerste quartier lichtē wy wederom t'ancker/ende ginghen onder zeyl met stilte / maer setteden't in het derde quartier wederom op 14 vadem sandtgrondt.

Den 6 int eerste quartier ginghen wy onder zeyl/ maer hebben't deur contrarie windt weder op 22 vadem sandtgrondt gheset. Wy mochten't landt van Siera Liona noch sien/ en vernamen hier stercke stroomen.

Den 9 ginghen wy weder onder zeyl met weynigh koelte/ende setten het savonts te ses uren wederom deur contrarie windt op 32 vadem zandtgrondt.

Den 10 int eerste quartier gingē wy met een zuydweste windt onder zeyl/maer alsoo't des naemiddaeghs stil was/lieten wy met staende zeylen onse werpanckers wederom vallen. Een weynigh tijdts daer nae begost het koeltje wederom te wackeren/wy lichten ons Ancker / maer lieten't int derde quartier deur stilte weder vallen op 29 vadem. Het leste quartier kregen wy wederom een weynigh koelte/ende lichten 't ancker / maer wat middelen dat wy sochten/conden niet voort comen.

Den 11 ginghen wy onder zeyl / maer setten't int tweede quartier deur stilte/de stroom gingh hier om de noordt. Een weynigh daer nae lichten wy wederom 't ancker/deur dien der een weynigh koelte quam/ maer het werdt weder stil/met een betoghen locht.

Den 12 hadden wy smiddaeghs de hoochte van 9 graden 20 minuten/savondts setten wy het op 17 vadem.

Den 13 ende 14 was t'meest stil / met een betoghen locht.

1615. September Den 15 smorgens lichten wy ons ancker ende ginghen onder zeyl met een westnoordweste windt/ het regende dit gheheel etmael langh / ende t'Jacht was des smorgens door een dicke mist van ons verduystert/ daerom wy tweemael schoten / elcke reys een uyt verscheyden/ende ontrent 10 uren quam het wederom by ons.

Den 16 was de windt variabel/ ende wy setten't op 25 vadem. Het reghende dit etmael / ende waeyde een harde koelte/ghelijck oock den 17.

Den 18 smiddaeghs ten 12 uren ginghen wy onder zeyl/ende onse Jacht verloor zijn touw met het ancker int winden doen't op en neer stont / het waeyde een harde koelte/ende t'water gingh redelijck hol.

Den 19 smorgens alsoo wy noch contrarie windt hadden/ende weder gantsch zee moede waren/door het daghelijcx onweder ende reghen/besloten wy weder na Sierra Liona loopen om te ververschen en te verwateré/ naemiddaeghs kreghen wy weder de goede windt uyté noordwesten/daer over wy weder onse cours veranderden zuyden aen/om onse reyse te vervorderen.

Den 20 hadden wy noch de goede windt / ginghen zuyden aen/ hadden smiddaeghs de hoochte van acht graden 30 minuten.

Den 21 ende voort dese gheheele maendt uyt hadden wy variabele winden/veel stilten / ende alle daghen groote gheweldige regen/ hadden den 30 smiddaechs de hoochte van 5 graden.

October. Int beginsel van October hadden wy variable winden/somtijdts stilten / ende regenden ghewelsigh heele nachten ende daghen aen malkanderen.

Den 5 hadden wy de hooghde van 4 graden 27 minuten. Ontrent de middach was sulcken gedruysch voor aende boegh van't schip/dat onse Schipper zijnde

achter

achter inde gaelderp/mepnde datter een man voor vant 1615.
schip ofte vande boeghspriet int water viel / maer alsoo October.
hp ter zijden daer nae uptsach / sach hp dat de Zee heel
root van bloet was / als offer een groote menichte bloet
uptghegoten hadde gheweest / daer in hp verwondert
was/niet wetende wat het mochte bedieden / maer be-
vonden daer nae dat een groote ghehoornde visch ofte
Zeemonster teghen't schip met zijn hoorn hadde ghe-
stoten met een wonderbaerlijcke cracht / want doe wp
quamen in Porto Desire, en t'schip aldaer op strant set-
ten om schoon te maecken / vonden wp voor inde boech
ontrent seven voeten onder water/een hoorn int Schip
steecken/van fatsoen ende dickte seer ghelijck het epndt
van een ghemeene Olifants tandt / niet hol / maer vol/
van heel vast sterck en seer hart been/stac door drie hup-
den van't schip heen/te weten door twee dicke plancken
van grenen/en een dicke planck van eecken hout / noch
een stuck in een inhoudt/ daer't ten laetsten opghekeert
was / met ons groot gheluck / want zoo't binnen het
schip tusschen de inhouten waer uptghecomen/ 't zoude
moghelijck een grooter gat ghemaeckt / en t'schip met
ons allen in perijckel van vergaen ghebracht hebben.
Desen hoorn stack ontrent wel een half voet diep int
schip / en een kleyne half voet daer buyten / daer hp
met groot ghewelt kort afghebroken was / daer over
dat monster soo ghewelditch hadde ghebloedt.

Den 6/7/ende 8 noch al variabel reghenich weder/
't regenden den achtsten 't geheele etmael langh.

Den 10 vinghen wp veel visch / en hadden smid-
daeghs de hooghde van drie graden 30 minuten.

De volgende daghen hadden wp al zupdelijcke ende
variable winden.

Den 15 hadden wp de hoochte van twee graden en

1615. October. 35 minuten/ende vingen dien dach wel inde 40 bonitē.

Den 16 hadden wy de hoochte van een graed 45 minuten/vingē dien dach heel veel visch / hadden slecht water/ende saghen veel Walvisschen.

Tusschē den 19 ende 20 ontrent middernacht passeerden wy de Linie Equinoctiael.

De zuydooste ende zuydzuydooste windē continueerden tot op den 24/ doen creghen wy een oostzuydooste windt / ginghen zuyden aen / hadden soo hollen water dat de blinde vande zee aen stucken werde ghesmeten/ 'S middaeghs haddē wy de hoochte van drie graden 43 minuten bezuyden de linie.

Den 25 hadden wy de windt ende cours als voren. Tot dese tijdt toe hadden wy ghevaren / sonder dat yemandt in onse schepen wist (behalven alleē onse Schipper ende Bewindthebber Willem Cornelisz Schout/ ende den opper-Coopman Jacob le Maire) waer dat wy souden varen: doen wiert ons allen van haer voorghelesen het voornemen van onse reyse/dat was dat wy souden soecken door een anderē wech als door de Strate van Magellanes te comen inde Zuydzee / om aldaer te ontdecken sekere nieuwe landen int zuyden / daer zy meynden datmen groote rijckdommen zoude connen halen/ofte soo dat niet nae wensche en quame te succederen/datmen dan voort langs de groote Zuydzee soude zeylen nae de Oost-Indien. Over dese verklaringe was onder het Scheepsvolck dien dach een groote vreucht/als die nu wisten waer zy geleyt wierden/ hoopende oock elck int zijne/ van de goede reyse yet wat te ghenieten/en daer van verbetert te wesen.

Den 26 hadden wy smiddaechs de hoochte van ses graed 25 minuten/ met schoon weder eñ moye koelte. De volgende daghen van October / hadden wy ooste

ende noordooste winden/gingen meest zuyden aen/had- 1615.
den den laetsten de hoochte van 10 graden 30 minutē.

Den 1 November passeerden wy de Sonne / so dat November
wy die nu des middaeghs noordwaert van ons cregen.

Den 3 hadden wy de hoochte van 19 gradē 20 minuten/wy saghen sommighe swarte voghels/ met twee ofte drie Jan van Genten / en nae de middagh saghen wy een van de Eylanden van Martin Vaes / geheeten Ascension, lach van ons zuydoost tē oostē/ op de hoochte van twintich graden/wy bevonden aldaer wassende noordoosteringhe van 12 graden / hadden de windt al uyt den noorden ende noordnoordoostē/ gelijck de voorgaende daghen/doende ons cours zuyden aen. Dien dach kreghen het scheepsvolck dubbeld rantsoen van wijn/om dat wy de periculoose droochten vande Abrolhos ghepasseert waren.

De volghende daghen al totten 10 toe / zeylden wy meest zuydelijck ende zuydwest / quamen doen op de hoochte van 25 graden 33 minuten.

Den 11 bevonden wy aent Compas 17 gradē wassende noordoosteringhe/deden onsen cours met een zuyden wint west ende westzuydwest.

Den 12 hadden wy de windt zuydoost ten oosten/en oost/zeylden zuydzuydwest ende zuydwest/waren smiddaechs op de hoochte van 26 graden 45 minuten.

Den 13/14 ende 15 ginghen wy zuyden aen / ende zuydwest/met een oostelijcke windt.

Den 16/17/ende 18 met zuydelijcke windt/ dedē wy ons cours meest westzuydwest/hadden smiddaeghs de hoochte van 34 graden 15 minuten / en saghen veel walschot drijven.

Den 19 hadden wy de windt uyten noorden ende noordwesten/zeylden zuydzuydwest aen/ en bevonden

das

1615. November. dat wy met de stroom stijf om de zuyd gheboert wierdē.

Den 20 hadden wy de hoochte van 36 graden 57 minuten/ saghen veel quallen drijven / ende groote menichte van Zeeluysen/een ghedierte de Luysen seer ghelijck/vande groote als een kleyne vlieghe.

Den 21 hadden wy des middaeghs de hoochte van 38 graden en 25 minuten/en veranderingh van water/ wierpen t'loot / maer vonden gheen grondt / hadden 17 graden wassende noordoosteringhe der naelde/ wy sagen dien avont de nieuwe Maen 21 uren out zijnde.

Den 22 wierdt by den Raedt gheordonneert yder man daechs te geven een mutsken spaensche wijn / met een mutsken olie ter weeck/ want de fransche wijn ende boter waren op.

Den 23 saghen wy veel Walvisschen en bleeck water/hadden smiddaechs de hoochte van 40 graden 56 minuten.

Den 24 sagen wy noch veel groote Visschen/ en veel steenkroos dryven/hadden hol water upten westen / en saghen seer veel ghevogelte.

Den 30 hadden wy bleeck water/ als of wy by lant hadden gheweest/ waren op de hoochte van 46 graden 15 minuten/saghen oock veel ghevogelte.

December Den 2 December op de hoochde van 47 graden 45 minuten/saghen wy veel steencroos dryven.

Den 4 saghen wy noch veel steencroos/ bleeck water ende veel ghevoghelte / hadden smiddaechs de hoochte van 47 graden 25 minuten / en 16 graden wassende noordoosteringhe der Zeylnaelde / teghen den avondt wierpen wy grondt op 75 badem/sandtgrondt.

Den 5 smorgens wierpen wy grondt op 65 badem/ saghen veel ghevoghelte ende kroos / des smiddaeghs haddē wy hoochte van 46 graden 25 minuten/ savonts gront

grondt op 54 vadem/saghen dien dach veel Walvissen. 1615. December
Den 6 smorghens met den daghe hadden wy diepte van 46 vadem/ginghen met een noordwesten windt westzuydwest aen/hadden smiddaeghs de hoochte van 47 graden 30 minuten / nae de middach hadden wy grondt op 42 vadem. Ontrent te vier uren saghen wy het landt/was niet seer hooch/ een slechte cust / witachtich aen te sien/wy vervielen nae wensch ende begeeren recht benoorden de haven van Porto Desire, en des avondts setten wij't op 10 vadem / ontrent anderhalf mijle vande wal/ hadden een ebbe die om de zuyd liep/ soo sterck als inde hoofden of voor Vlissinghen.
Den 7 smorghens lichten wy ons ancker/ ginghen onderzeyl zuyden aen/tot ontrent de middach/ doē quamen wy voor de haven van Porto Desire, legghende op de hoochte van 47 graden 40 minuten/ liepen nae het gat toe/daer comende hadden peil hooch water/soo dat de klippen daer Olivier van Noort af schrijft/ diemē int inseylen van dese haven noordwaert van hem moet laten/al onder water waren / maer aende zuydhoeck laghen eenighe klippen boven / die wy daer voor aen saghen/liepen daeromme daer bezuyden heen/maer zeylden bezuyden het rechte gat/ in een verkeerde inham in een sack/en settent daer met hooch water op vijftehalf vadem: doen't water laegh was hadden wy niet meer als 14 voet waters/soo dat het schip de Eendracht met het achterschip vast op de grondt sat / en was al klippighe grondt/ wy hadden de windt westelijck uptet lant/ en slecht water/tot onse gheluck / want hadden wy een oostelijcke windt ghehadt met eenighe koelte / wy hadden't schip ghewisselijck quijt gheweest/wy vondē daer op de klippen veel eyeren/en vinghen daer schoone mosselen en visch / onder andere Spieringhen van sesthien

1615. December duymen langh/daer over wy dese Inham noemden de Spierincxbay. Onse Sloep voer aende Pinguijns Eylanden/ legghende oostzuydoost twee mijlen van Porto Desire, die quam des avondts laet aenboort/ brachten twee Zeeleeuwen en 150 Pinguijns/ die wy des anderen daeghs aten.

Den 8 smorghens met den dagheraet zeylden wy met een landelijcke windt uyt de Spieringhbay/ ende setten't recht voor de haven van Porto Desire, sonden onse sloep om int gat te diepen/ die quam tegen de middach weder/vondt 12/ 13 vadem waters int gat/recht nae de middach met peyl hooch water en eē oostnoordooste windt/ginghen wy weder onder zeyl/ het Jacht voor heen/recht het gat in. Doen wy ontrent anderhalf mijle de Riviere ingheseylt waren/ creghen wy inde windt/ lieten ons ancker vallen op 20 vadem/ de grondt was daer van gladde steen/ want creghen een half ure daer nae een harde windt upten noordwesten/ beyde de Schepen legghende elck voor twee anckers/ dreven terstont teghen de zuydwal aen/ jae 25 anckers en zoudese niet ghehouden hebben/ so dat wy vastelijck meenden beyde Schepen daer verloren te hebben. Het groot schip sat met de kimmen op de klippen en schroode met het vallende water daer by neder altemet wat/ dan bleef dicht: maer het Jacht beviel op de klippen/alsoo dat het water hem gheheel ontliep/ en datmen met het laeghste water droogh-voets onder de kiel neffens de groote mast mocht doorloopē: de kiel stont meer als een vadem uyt het water/een dinck seer schrickelijck om te sien. En alsoo't uyt den noordnoordwesten sterck waeyde/werdt het vande windt voor omvallen opghehouden/dat bleeck daer uyt/ dat doen't begon te stillen/ vielt teghen de windt vande wal af op't zijde/ met de

kim-

Verklaringhe ſommigher aenvvyſinghen in deſe volghende Caerte van *Porto Deſire.*

A. Is de Spieringh-bay daer vvy door(miſverſtant in geſeylt zijnde) een nacht laghen in ſeer groot perijckel van't Schip te verliesen.

B. De plaetſe daer wy met de Schepen aende wal dreven, ende drooch bevielen, ſo datmen onder't Iacht drooch voets mocht doorloopen, ſeer yſſelijck om ſien.

C. Het Vogels-Eylandt, daer wy veel ionge vogelē kregen.

D. Het Leeuwen Eylandt.

E. Het Conincx Eylandt daer wy met de Schepen achter oft binnen gheſet laghen.

F. De plaetſe daer onſe Iacht *Hoorn* verbrande.

G. De plaetſe daer wy nae langh en veel ſoeckens verſch water vonden, dat wy met kleyne vaetkens t'ſcheep moeſten draghen.

H. De begraeffeniſſen van ſeer groote menſchen, daer van wy de ghebeenten vonden 10 en 11 voeten langh zijnde, de hoofden daer van (onder open ghemaeckt zijnde) conden over onſe hoofden heen gheſet werden als ghelijck helmen.

I. K. Zijn afbeeldinge van de Zeeleeuwen ende Zeeleeuwinnen, daer van wy eenighe vinghen ende aten?

L. Een ſoorte van beeſten, by nae als Herten, maer hebben de halſen ſoo langh als haer gheheele lijven, zijn ſeer ſnel loopende dieren, ſulcke ſaghen wy daghelijcx veel op't gheberchte.

M. Struyſſen die wy hier oock veel zaghen.

N. Is een ſteenen mick, vande natuere aldaer wonderlijck ghemaeckt, ſchijnt van verre een Caep oft warder te zijn, die met handen ghemaeckt is.

M
L
N
E
F
A
C
B
D
H
I
K

kimmen wel drie voet laegher als de kiel / daer wy alle seer van verschrickten/meenende het Jacht verloren en quijt te zijn/maer de vloet comende ende stil blyvende/ rees het weder op/daer wy alle niet weynich in verblijt waren. Savondts met de stilte wonden wy vande wal af/ende snachts quam't Jacht oock by ons. 1615. December

Den 9 smorgens ginghen wy weder onderzeyl inwaert aen/en quamen by't Coninck-Eylandt van Olivier alsoo ghenaemt. Het Jacht gheraeckte daer achter/ende setten't daer/ maer met d'Eendracht konde wy daer niet binnen comen door contrarie windt. Ons volck voeren aen't Eylandt / dat was bykans gheheel met eyeren bedeckt/een man stil staende met zijn voeten aen een/kost met zijn handen bereycken 54 nesten/ elck met drie ofte vier eyeren/van gedaente (maer wat grooter)als Kievits-eyeren/waren van swarte stern-meeuwen/ wy brochtender by duysenden t'scheep en atense.

Den 10 voer onse Boot aende noordzijde vande Rivier/om versch water te soecken/maer conden geen vinden/dolven kuylen sommighe wel 14 voeten diep/maer vondent water al brack/soo wel op't hooghe ghebercht als inde valeyen/savonts quamense weder aen boort/ brochten voghelen ende eyeren met groote menichte.

Den 11 voer de Boot beneden inde Riviere aende zuydzijde/om water ende menschen te soecken/maer en vonden niet dan brack water/saghen sommighe struyssen ende beesten by nae als Harten/met seer langhe halsen/en waren seer schuw van ons. Op't hoochste van't ghebergchte vonden wy eenighe begraeffenissen/dat waren eenighe hoopen steen: en alsoo wy niet en wisten wat dat mochte beduyden/hebben wy die van een gheworpen/en daer onder ghevonden gebeenten van menschen van 10 en 11 voeten langh. Zy leggen de ver-

1615. December storvene op't hoochste vande gheberghten op d'aerde neder/en bedeckense met een deel steenen / alleenlijck datse bevrijt zijn van de beesten ende 't ghevogelte.

Den 12/13/14/15 en 16 zijn ons volck noch dagelijcx aen landt ghevaren om water te soecken/maer niet ghevonden/dan brochten veel voghelen / ende menichte van visch t'scheep.

Den 17 brochten wy ons schip binnent Coninex Eylant aende wal met hooch water / om schoon te maken/bevielen heel drooch/so datmen daer drooghs voets mocht om gaen.

Den 18 is ons Jacht oock aende strandt gheset ontrent twee musquet schooten van onse schip / om schoon te maecken.

Den 19 alsoo wy doende waren om de schepen beyde schoon te maecken / en datmen ondert Jacht zoude barnen/is de vlam onversiens en seer haestich opgeslaghen tot in't want/en terstont inde hoochte gheweest/so datter in een ooghenblick geen kans was om te uyten/te meer alsoo't Jacht op't drooghe sat wel 50 voeten van't water/en moestent alsoo voor onse ooghen gheheel sien verbranden / sonder dat wy eenighe weer daer voor conden doen.

Den 20 met hooch water brochten wy ons Schip d'Eendracht weder van landt / en voeren aen't Jacht/en blusten den brandt/maer t'was geheel tot aen't water afghebrandt. De volghende daghen hebben wy watter van overgebleven was ghesloopt / t'hout en het yserwerck dat wy conden becomen met het gheschut en d'anckers gheberght.

Den 25 vonden onse volck een goedt stuck te lande in eenighe kuylen daer versch water in stondt/dan was wit ende heel dick/ daer hebben wy dagelijcx water ghaelt.

haelt. De sommighe van't volck droeghent water in 1615. December
kleyne vaetkens op haer schouderen/ de andere gingen
geweert met Musquetten om haer te beschermen. Andere
haelden daghelijcx veel voghelen ende eyeren/ oock
ionghe Zeeleeuwen / die wy aten / ende redelijck van
smaeck waren. Dese Zeeleeuwen is een gediert van de
groote ghelijck een kleyn peert / hebben de hoofden als
Leeuwen/met lanck ruygh hayr om de halsen/ maer de
wijfkens zijn slecht sonder hayr / en niet half soo groot
als de mannekens / men kost die niet dooden dan met
eem mosket inde borst ofte harssenen te schieten/ want
al haddense 100 slaghen met handtspaecken ofte koevoeten/dat
haer t'bloedt tot mond ende neusgaten uytliep/soo
liepense nochtans wech. Terwijlen wy hier in
dese Rivier laghen hadden wy veel harde winden/ende
somtijdts veel reghen ende onweder.

Den 9. Januarij hebben wy onse leste water t'scheep 1616. Ianuarius.
ghehaelt/ende den 10 zijn wy t'zeyl ghegaen om onse
reyse te vervorderen/maer teghen de middach kreghen
wy de windt uyter Zee / soo dat wij't weder setten by't
Leeuwen Eylandt / vinghen dien dach veel visch ende
voghelen.

Den 12. voer onse Sloep nae de Pinguins Eylanden/om
Pinguins te halen/maer cost door quaet weder
die dach niet weder aen boort comen / maer vernachte
inde Spieringbay / quam sanderdaeghs smorghens
vroegh aenboort/gheladen met Pinguijns/maer waren
deur de groote menichte bedorvē/ en wy worpense over
boort. Des naemiddaechs den 13 zeylden wy uyt Porto
Desire, maer alsoo't stille wierdt setten wij't buytē de
haven/daer nae begont weder te koelen / wy lichteden
onse ancker ende zeylden t'zeewaert in.

Den 18 saghen wy smorghens Sebalds Eylanden

1616. Januarius. ooſt van ons ontrent drie mijlen/die leggen vande ſtraet verſcheyden/naert't ſchrijven van Sebaldt de Weert/ ooſtnoordooſt / ende weſtzuydweſt ontrent 50 mijlen/ wy hadden ſmiddaeghs de hoochte van 51 graden.

Den 20 ſaghen wy veel ſteenkroos dryven/ bemerckten dat wy harde ſtroom hadden / die om de zuydweſt ginck/hadden ſmiddaeghs de hoochde van 53 graden/ wy giſten ons 20 mijlen van landt bezuyden de Strate van Magellanes.

Den 21 hadden wy ſmiddaechs de hoochte van 53 graden.

Den 23 ſmorghens vroech kreghen wy een zuydelijcke windt/dan teghen de middach werdet ſtil/ daer nae liep de windt weſtelijck / ſmiddaechs wierpen wy grondt op 50 vadem/ſwarte ſandtgrondt met kleyne ſteentgens/ doen kreghen wy een noordelijcken windt met ſlecht water en moy weder/het water was ſo bleeck als of wy binnens landts waren gheweeſt / en zeylden zuyden ten weſten aen. Ontrent drie uren nae den middach ſaghen wy landt int weſten en zuydweſten/ en openbaerde hem corts daer na oock int zuyden/hadden ſavondts een noordelijcken wint/ gingen ooſtzuydooſt aen / om boven't landt te blijven / het koelde heel dicht int hol water/ſoo dat wy de marſſeyls inde marſſen hadden.

Den 24 ſmorgens vroech wierden wy het landt aen ſtuerboort ghewaer/ende lach niet boven een groot mijl van ons/wy hadden daer grondt op 40 vadem / en een weſtelijcke windt/het landt ſtreckte ooſt ten zuydē/ met ſeer hooch geberchte dat al wit van ſneeu bedeckt lach. Wy zeylden al by dat landt langhs / ende ontrent de middach quamen wy dat ten eynden/en ſaghen een ander landt daer beooſten/dat oock ſeer hooch ende hackelich

lich aen te sien was. Dese Landen lagen nae ons goet- duncken ontrent acht mijlen van malcanderen/ ende scheen daer tusschen beyden door een goede passagie te wesen/ en vermoedent te vaster om dat wy merckten datter een harde stroom om de zuyd tusschen dese beyde landen in liep/ hadden smiddachs de hoochte van 54 graden 46 minuten/ nae de middach kreghen wy een noordelijcke windt. Wy liepen nae dese openinghe toe/ maer teghen den avondt werde het stil/ en dreven dien nacht met harde stroom ende weynich windt heen. Wy saghen hier ontelbare menichte van Pinguijns/ oock Walvisschen by duysenden/ so dat wy ghestadich daer op moesten passen met aenloeven ende dragend houdē/ om de Walvisschen te myden/ op dat wy haer niet op't lijf en zeylden. 1616. Ianuarius.

Den 25 smorgens waren wy dicht by't oostelijckste landt/ dat was seer hooch ende hackelich/ ende strect op de noordzijde oostzuydoost heen/ soo verre wy sien conden/ wy gaven dat den naeme van het Staten-landt, maer het landt daer bewesten ons noemden wy Mauritius de Nassauw, Wy vermoeden datmen aen beyde zijden goede reeden eñ sandtbayen zoude vinden/ want 't was aen beyde zijde met schoone sandtstranden/ ende moye opgaende zandtgronden. Visch/ Pinguijns en Zeerobben zijn daer in grooten overvloet/ oock ghevo- ghelte en water ghenoech/ dan boomen en conden wy niet sien. Wy hadden eenen noordelijcken windt int gat/ gingen zuydzuydwest aen/ met harde voortganck/. smiddaeghs hadden wy de hoochte van 55 graden en 36 minuten/ en setten dan onse cours zuydwest aen/ met dichte koelte en reghen/ met stijve voortganck. Wy sa- gen het landt bezuyden het gat van't westelijckste eynde vant landt Mauritius de Nassau af strecken westzuyd-

west/

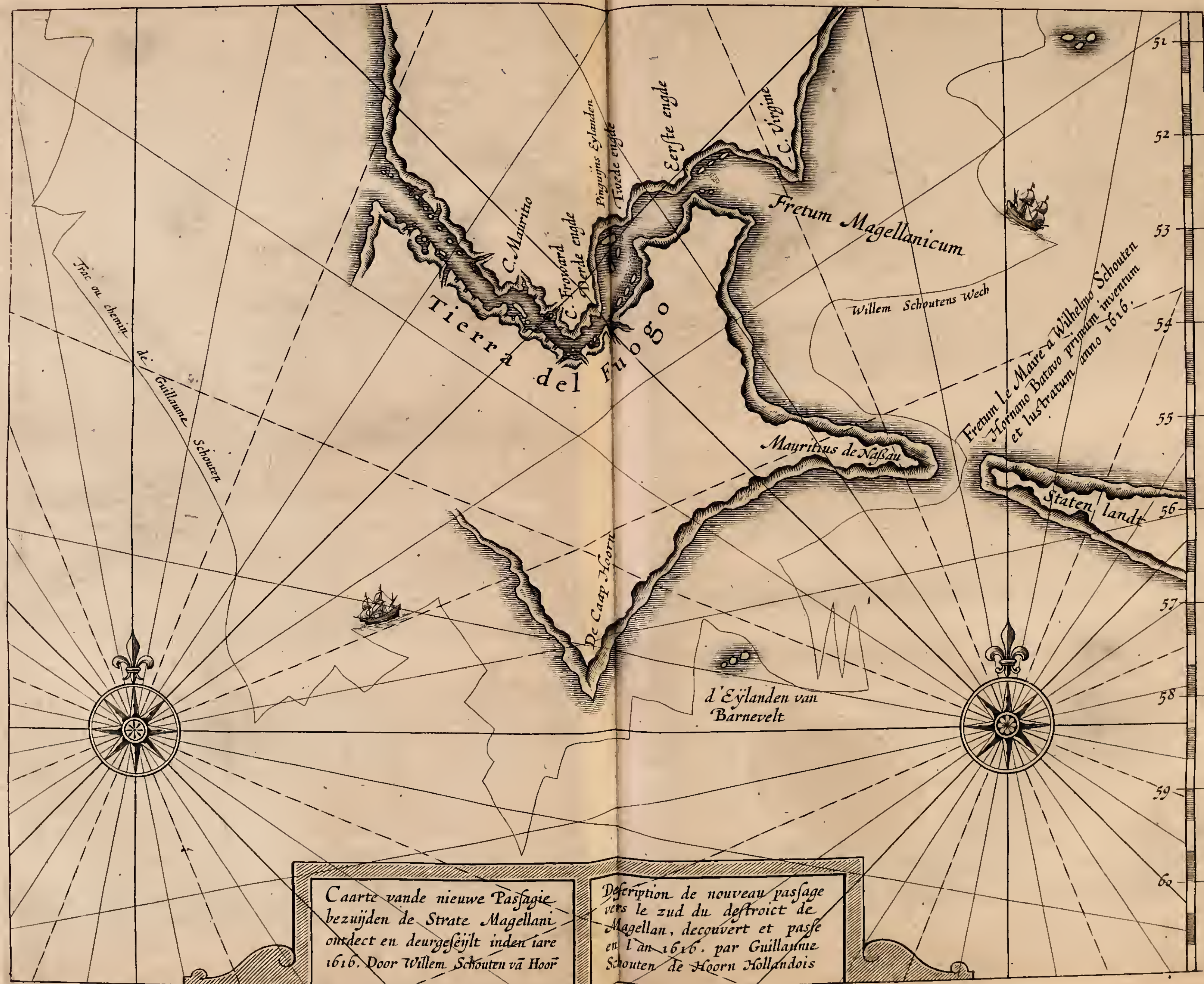
1616. Ianuarius. west/ende zuydwest heen/ soo veer wy beoogen conden/ al heel hooch ende hackelich landt. Des avonts liep de windt zuydwest / en wy liepen doen dien nacht zuydwaert over met holle dyninghen upten zuydwesten / en seer blau water/ daer uyt wy oordeelden ende voor seecker hielden dat wy groot ende diep water te locfwaert hadden/niet twyfelende of dat en was de groote Zuydzee/daer over wy seer verblijt waren / houdende dat by ons een wech ontdeckt was / die tot die tijdt toe den menschen onbekent was gheweest / gelijck wy dat oock naederhandt bevonden waerachtich te zijn. Wy sagen hier uytermaten groote Jan van Gentē ofte Zeemeeuwē/grooter van lijve als Swanen/haren vleugelen uytghestreckt zijnde/waren elck meer als een vadem lanck. Dese Voghels door d'ongewoonheyt menschen te sien/ quamen by ons op't schip sitten/ lieten haer van't volck grijpen ende doodtslaen.

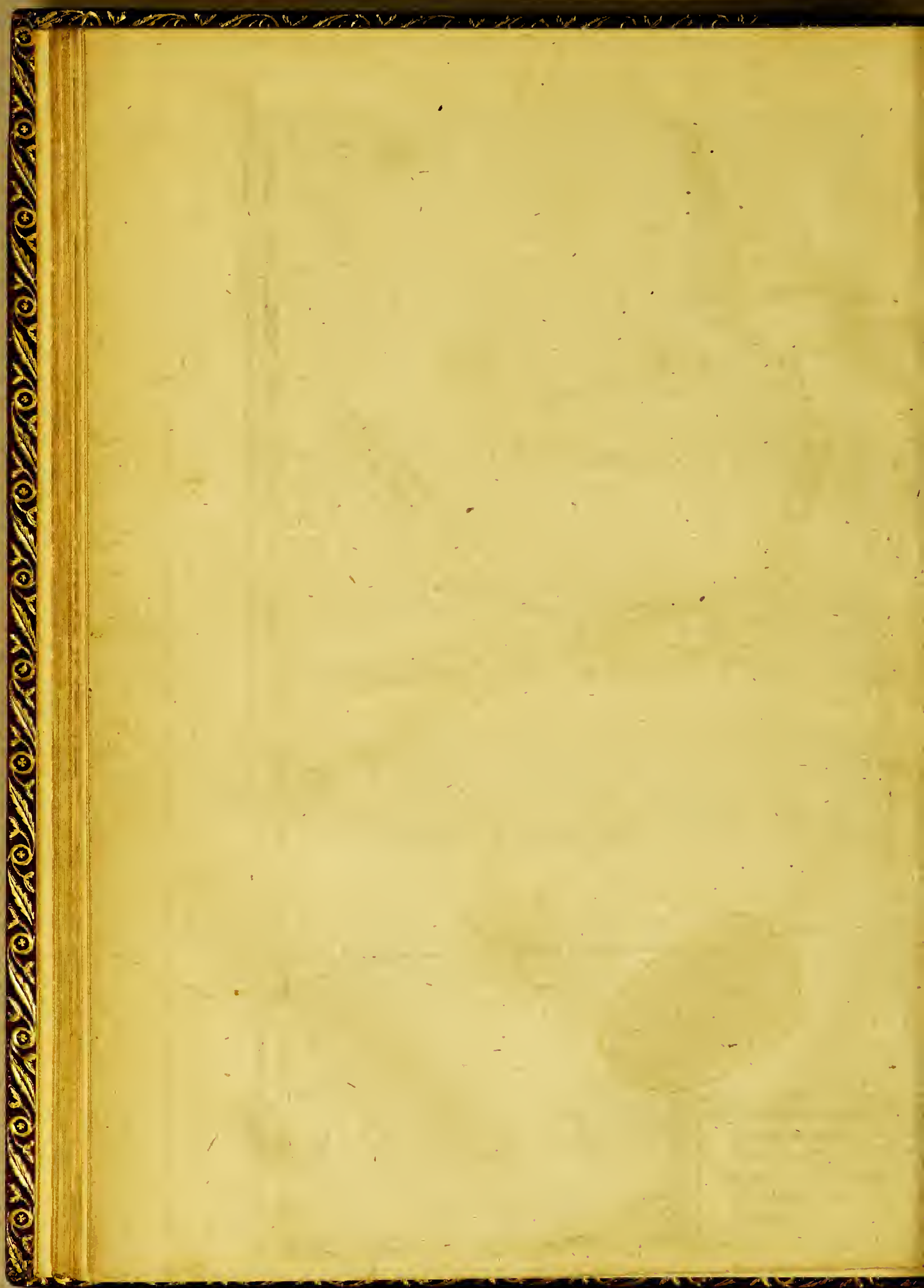
Den 26 hadden wy smiddaeghs de hoochte van 57 graden/met een vliegende storm upten westen eñ zuydwesten/die t'geheele etmael duerde/met heel hol en blau water. Wy lietent zuydwaert overstaen met een schoverzeyl/sagen int noordwesten noch hooch lant/snachts wenden wijt noordwestwaert over/ al met een schoverzeyl.

Den 27 hadden wy smiddaeghs de hoochte van 56 graden 51 minuten/was kout weder met hagelbuyen en reghen / hadden de windt west ende westzuydwest/ liepen eerst zuydwaert / daer nae noordwaert over met schooverzeylen.

Den 28 hebben wy smorghens onse Marsseylen daer weder by gheset / hadden holle dyninghen upten westen/ hadden de windt eerst west daer nae noordoost/ liepen eerst zuyden daer nae west ende west ten zuyden/

daer

Tierra del Fuogo
Fretum Magellanicum
C. Virgine
Eerste engde
Tweede engde
Pinguyns Eylanden
Derde engde
C. Fronvard
C. Mauritio
Trac ou chemin de Guillaume Schouten
Willem Schoutens Wech
Fretum le Maire a Wilhelmo Schouten Hornano Batavo primum inventum et lustratum anno 1616.
Mauritius de Nassau
Staten landt
De Caap Hoorn
d'Eylanden van Barnevelt
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
Caarte vande nieuwe Passagie bezuijden de Strate Magellani ontdect en deurgeseijlt inden iare 1616. Door Willem Schouten vā Hoor
Description de nouveau passage vers le zud du destroict de Magellan, decouvert et passe en l'an 1616. par Guillaume Schouten de Hoorn Hollandois

daer nae west/ende west ten zuyden aen / hadden smid- daeghs de hoochte van 56 graden 48 minuten. 1616. Ianuarius.

Den 29 smorghens met den dach hadden wy eenen zuydoosten windt / deden onsen cours zuydwest aen. Nae de vrokost saghen wy voor uyt twee Eylanden westzuydwest van ons/en ontrent de middach quamen wy daer by/maer en mochten die niet boven zeylen / soo dat wy daer benoorden om liepen/dat warē dorre grauwe klippen/met noch eenighe kleyne klippen die daer om laghen/leggende op de hoochde van 57 graden bezuyden de linie Equinoctiael. Wy gaven die den name van d'Eylandē van Barnevelt/ na dē E. Heere Johan van Oldenbarnevelt/Advocaet vandē Lande van Hollandt ende Westvrieslandt. Wy zeylden al westnoordwest aen/ teghen den avondt sagen wy weder landt int noordwesten ende noordnoordwesten van ons/dat was het landt bezuyden de strate van Magellaen / en streckt al zuydwaert heenē / was al hooch gebercht met sneeu bedeckt/eyndende met een scherpe hoeck / die wy noemden de Caep van Hoorn/en leydt op de hoochte van 57 graden 48 minuten. Wy hadden doen schoon weder/ kregen savonts een noordelijcke windt / en hadden holle dyninghen uyt den westen / deden onsen cours al westelijck aen / en bevonden dat aldaer stercke stroom om de west ginck.

Den 30 hadden wy noch holle dyninghen uyt den westen met blau water en stercke stroom / die al om de west ginck/t'welck ons al vast vertrouwen gaf dat wy een open wech hadden tot de Zuydzee/smiddachs hadden wy de hoochte van 57 graden 34 minuten.

Den 31 smorgens hadden wy de wint uyt de noordelijcker handt/ginghen west aen/ hadden smiddaeghs de hoochte van 58 graden/na de middach liep de wint

1616. Ianuarius. te westen/ende westzuydwest / en variabel/ doen waren wy de Caep van Hoorn gepasseert/ ende en conden geen landt meer sien/maer hadden holle dyninghen uyt den westen/en seer blau water/'t welck ons doen noch meer en ten vollen verseeckerde dat wy de ruyme Zuydzee voor uyt hadden/sonder eenigh landt. Wy hadden hier variable winden/met veel reghen ende hagelbuyen/soo dat wijt dickwils over en weder wenden.

Februarius. Den 1 Februarij hadden wy kout weder / met een storm uyten zuydwesten/ soo dat wy met schoverzeylen by laghen / legghende noordwest ende westnoordwest over.

Den 2 hadden wy eenen westen windt/ liepen zuydwaert over/en hadden smiddaechs de hoochte van 57 graden 58 minuten/en vonden 12 graden noordoosteringhe der naelde. Zaghen dien dach menichte van groote Zeemieuwen ende ander ghevoghelte.

Den 3 hadden wy smiddaechs de hoochte van 59 graden 25 minutẽ/en was tamelijck weder/maer hadden harde windt uyten westen/hadden dien dach ghe-weest nae onse gissinghe op de hoochde van 59 graden en een half/maer hebben geen landt noch eenich teyc-ken daer van nae't zuyden vernomen.

Den 4 hadden wy smiddaechs de hoochte van 56 graden / ende 43 minuten / hadden variable winden/ meest uyt den zuydwesten/wenden dicwils heen en we-der/nae de windt liep / hadden noch 11 graden noord-oosteringhe.

Den 5 hadden wy een stercke stroom uyt den westẽ/ met hol water / soo dat wy gheen zeyl conden voeren/ moestent laten drijven tot believen vande windt.

Den 8 smorghens liep de windt zuydelijck / en wy liepen westwaert over/ontrent de middach liep de wint

by't

by't noordwest/en wy wenden't zuydwaert over/ hadden de hoochte van schaers 59 graden / hadden voort variable stercke winden upten noordweste/ ende noordnoordwesten/met mist/koude/haghel en sneeu/ en lagen met schoverzeylen by / liepen westwaert over. De volgende daghen hadden wy al kout / kakich / mottich en mistich weder. 1616 Februarius

Den 12 kreghen alle het Scheepsvolck drie dubbeld cantsoen van wijn / tot een vreuchden teecken van onse victorie/om dat wy de Strate Magellaen doẽ oost van ons hadden. Ten selven daghe wierdt by gemeen advijs vanden breedẽ raedt/ op't versoeck ende aenhouden van onse Oppercoopman/de nieuwe doortocht (die wy ontdeckt hadden tusschen de Landen van Mauritius de Nassau/ende het Staten-landt) den name ghegeven van de Passage ofte Strate le Maire, hoe wel die met meerder recht wel hadde moghen ende behooren te heeten / de Strate van Willem Schouten / nae onse Schipper / als door wiens kloeck beleydt ende zeemanschap/ t'zelve aldermeest bestaen ende uytghevoert is. Gheduerende den tijdt dat wy de voorsz nieuwe Strate passeerden/ende bezuyden dat nieuwe ghevonden landt om zeylden/ al tot dat wy weder aende westzijde de Strate van Magelaen gepasseert waren/ hadden wy meest den tijdt veel stercke stormen / seer hol water/daghelijcx regenachtich/mistich / mottich en dysich weder/ met veel haghel en sneeu / soo dat wy niet weynich armoede en onghemack passeerden. Maer 't gene wy soo gheluckelijck ontdeckt hadden / ende hopende dat t'ghene wy noch voor hadden te ontdecken/ oock gheluckelijck zoude afloopen / heeft ons ghemoet versterckt/dat wy alle swarigheyt als niet te rugge stelden/ eñ met alle couragie manlijck sochtẽ te voorderen

1616. Februarius. veel wy mochten.

Den 13 hadden wy noch veel reghen ende mistich kakich weder/saghen veel ghevogelte ende Zeerobben.

Den 14 hadden wy de hoochte van 51 graden en 50 minuten/hadden noch al mistich/ mottich en kakich weder/ghelijck oock den 15/doch slecht water/ hadden doen de hoochte van 51 graden 12 minuten/ hadden de windt westelijck/en deden onse cours noordelijck aē/ wy bevonden oock dat de stroom met ons liep om de noordt.

De volghende daghen hadden wy noch als voren de windt upten noordwesten/noordnoordwesten ende westelijckerhandt/tot op den 23/ doen kreghen wy de generale zuydelijcke windt en goedt weder/ en haddē holle opninghen upten zuydwesten/ smiddaeghs hadden wy de hoochte van 46 graden 30 minuten.

Den 24 haelden wy onse boven-gheschut upt het ruym/ende hebben dat opghestelt.

Den 25 hebben wy onse bramseyls en boven-blinde weder op ghestelt/als nu ghecomen zijnde in een vredighe Zee/daer wy alle stormen ende ongeweerte waren ghepasseert.

Den 27 hebben wy oock onse onderste laegh geschut boven ghehaelt/ende weder opghestelt / want in Porto Desire hadden wy dat alle beneden ghebracht/ ende alle windtvangh afghenomen / hadden dien dach smiddaechs de hoochte van 40 graden effen / met moy weder/ en zuyden ende zuydzuydoosten windt / en goede voortganck/ghelijck de voorgaende daghen / en gingen al noorden aen.

Den 28 wierdt by den Raedt ende de vier Stuyrluyden geresolveert/dat wy aen de Eylanden van Iuan Fernandes zouden zeylen om aldaer te ververschen/ also

sommighe

1616. Februarius

sommighe van onse volck door het groot gheleden ongemac/heel zeemoed/ende sommige niet weynich van't scheurbuyck gequelt waren/ haddē dien dach de hoochte van 35 graden 53 minuten. Des avondts maeckten wy kleyn zeyl/om niet by nacht op't landt te vervallen/en om dat wij't by nachte niet en souden voorby zeylen/ginghen noordnoordoost aen.

Den 1 Meert smorghens met den dach/ saghen wy de Eylanden van Iuan Fernando, recht voor uyt noordnoordoost van ons/hadden een zuyden wint/met moye koelte en moy weder. 'S middaeghs quamen wy daer by/hadden de hoochte van 33 graden en 48 minuten. Dese Eylanden zijn twee in ghetal/beyde heel hooch landt/het kleynste dat is het westelijckste/is een dor bar Eylandt/niet dan kale berghen en klippen/maer het grootste (dat is het oostelijckste) is oock vol hoogh gheberchte/maer vol gheboomte ende seer vruchtbaer/daer is menichte van Vee/als Verckens ende Bocken/ aende custe onuytsprekelijcke menichte van goede visch/soo dat de Spangiaerts daer somtijdts comen visschen/ en in korten tijdt haer schepen vol vanghen/die zy na Peru voeren. Martius.

Wy liepen aen de westzijde van dese Eylanden heenen/'t welck een mislagh voor ons was/ moesten daer beoosten om gheloopen hebben/om op de reede te comē/ die leydt byde oosthoeck van't grootste Eylandt/want alsoo wy van bewesten om/ ende achter't landt quamē/ gheraeckten wy onder't landt inde stilte/deur dien het landt hooch ende steyl is/soo dat wy met het schip niet en conden by't lant comen om te anckeren/sonden daerom onse boot nae't landt om te diepē/die quam savonts weder aen boort/brocht tydinghe dat zy dicht onder't landt grondt hadden geworpen op 40 ende 30 vadem

1616. Martius. sandt grondt/die al lesschende op droogh de tot op drie vadem toe/ wel bequaem om te anckeren / neffens een schoone groene valey/die vol groene boomen stont / lieffelijck aen te sien/dan zy en waren om de kortheydt des tijdts niet aen landt/en dat zy hier en daer 't versch water in overvloet van 't hooghe landt hadden sien comen afloopen/sagen oock veel Bocken ende ander ghedierte op 't gheberchte/dat zy niet wel van verre costen bekennen: zy hadden oock in corte tijdt een goede menichte van schoone visch ghevanghen/ so haest en haddense de hoeck niet int water laten gaen/of terstont wasser visch aen/soo datse ghestadich sonder ophouden niet ghedaen hadden als visch op halen/ waren meest Corcobado en̄ Steenbrasems/en hadden oock menichte van Zeewolven ghesien. Dese tydinghe maeckte het Scheepsvolck alle seer verblijt/bysonder sommige die het scheurbuyck hadden/hopende hier ten vollen te ververschen/ ende lijfs ghesontheyt te becomen. Des nachts werdet stil/soo dat wy doen mette stroom een stuck wech gedreven wierden.

Den 2 des morghens waren wy met het schip weder dicht onder 't landt/maer en conden soo nae niet comen/(hoe veel weere dat wy oock deden) dat wy gront konden beworpen / wy sonden weder eenich volck nae landt/sommighe om te visschen/ en sommighe nae Vee te gaen soecken/zy conden wel menichte sien van schoone Verckens/Bockē ende ander Gediert / maer om het kreupelbosch wille niet beloopen noch besettē. Terwijlen dat sommighe wat water haelden / hadden die inde Boot waren ontrent twee tonnen visch ghevanghen al mette hoeck. Daer mede moesten wy dat schoone Eylandt verlaten/sonder meer daer van te ghenieten.

Den 3 des smorghens waren wy wel ontrent vier

mijlen

mijlen beneden dese Eylanden ghedreven/ niet teghenstaende wy het gantsche etmael onse beste hadden ghedaen om die te bezeylen/ t'welck ons ten laetsten begonst te verdrieten/ siende dat het onmogelijck was die te becomen/ daeromme is doen by den Raedt goedt ghevonden ende besloten dat wy d'Eylanden zouden verlaten/ ende onse cours volghen om onse reyse te vervorderen/ alsoo wy alle daghen een seer goede windt hadden / ende over't hooft lieten wayen/ tot seer groot leetwesen ende verdriet vande siecken / die daer mede alle hope van haer leven verloren/ dan Godt versacht. Dese Eylanden legghen op de hooghde van 33 graden 40 minutē. 1616. Martius.

Dese resolutie genomen/ setten wy onse cours noordwest ten westen/ met een lustighe koelte upten zuyden/ ende goede voortganck.

Den 11 Passeerdē wy voor de tweede reyse dē Tropicum Capricorni met een zuydooste wint/ ende noordnoordweste cours/ daer cregen wy den generalen oosten ende oostzuydooste windt / vervolghden noch met den noordnoordwesten gangh tot den 15 toe / tot op de 18 graden/ doen veranderden wy van cours/ ende ginghen west aen/ en sloten dien dach onse roey-sloep in malcander/ om die te ghebruycken soo wy by eenighe Landen mochten comen.

Den 17 hadden wy de hoochte van 19 graden/ deden onse cours westnoordwest.

Den 20 hadden wy de hoochte van 17 graden / en seer holle dyninghen upten zuyden / de windt als voren al oostzuydoost/ en ginghen westnoordwest aen/ hadden op ons Compas een halve streeck noordwesteringhe. Saghen dagheliicx veel pijlsteerten ende ander ghevoghelte. Pijlsteerten zijn spierwitte voghelen/ met roode becken ende roodachtighe hoofdekens / hebben langhe

witte

1616. Martius. witte gespleten steerten van twee ofte derdehalf vo[illegible] langh/ men vindt die in alle deelen vande werelt wa[illegible] men comt/zijn vande grootte van een gemeene Zeemeeu.

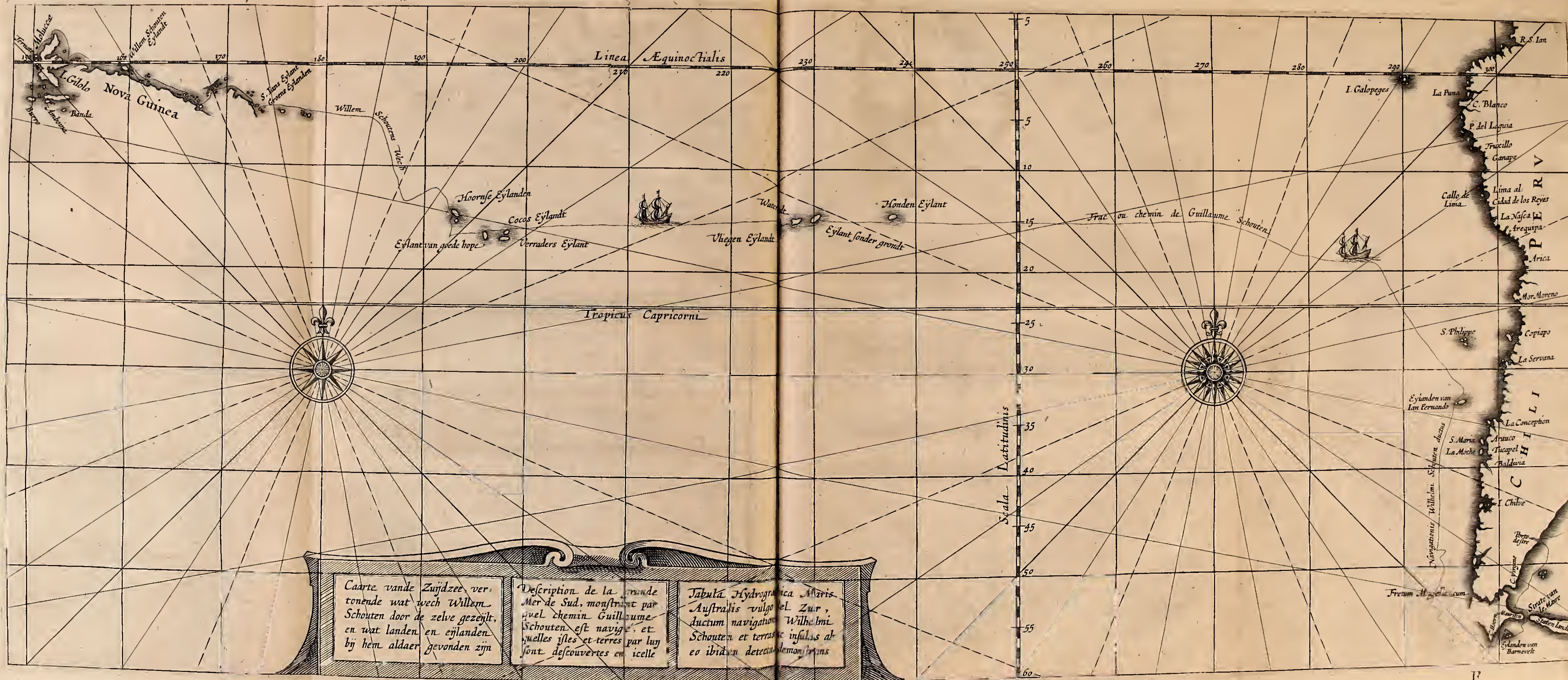
Den 24 hadden wy de hoochte van 15 graden / de- den onse cours west aen/hadden alle dagen holle dynin- ghen uyt den zuyden/hoe wel wy ghestadich stywe koelte hadden uyt den oostzuydoosten / het ginck alle daghen stijf voort.

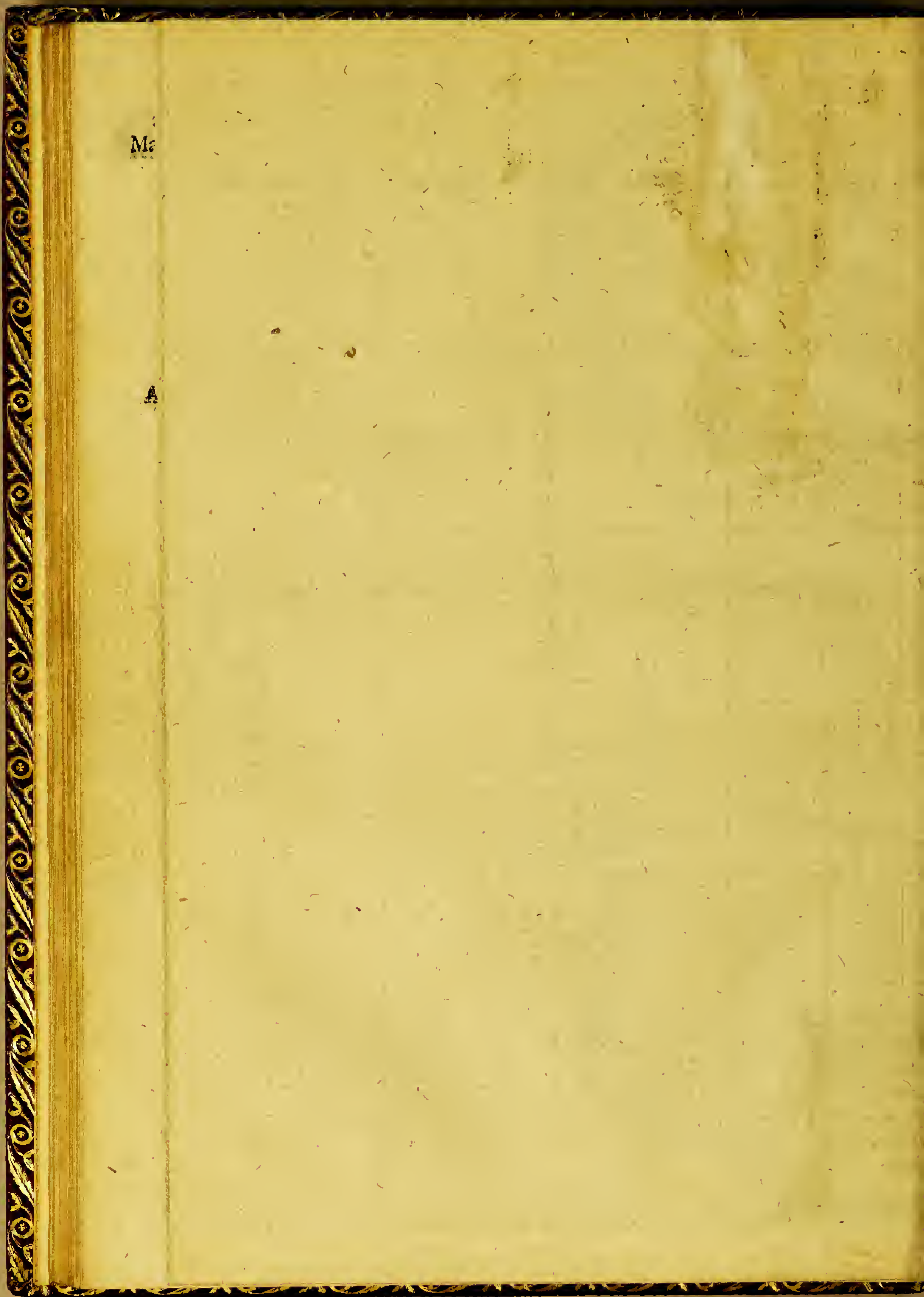
Aprilis. Den 3 April Paesdach hadden wy de hoochte v[illegible] 15 graden 12 minuten / hadden gheen afwijcking[illegible] maer de naelde trock recht noorden ende zuyden. De scheurbuyck begost seer onder ons volck te ontsteecken/ en de helft was daer al mede besmet.

Den 9 stierf Jan Cornelisz Schouten / Schipper op't Jacht geweest/en broeder van onse Schipper Wil- lem Cornelisz Schouten/ nae dat hy wel een maent aen een seer quade sieckte hadde gheleghen.

Den 10 smorghens / nae dat het ghebedt ghedaen was/wierdt de doode buyten boort gheset / ende na den vroeghkost saghen wy't landt noordwest / ende noord- west ten noorden van ons ontrent drie mijlen / dat was een leech Eylandt en niet groot. Wy saghen hier oock een groote menichte van Meeuwen ende visch/ ende set- ten onsen cours nae't Eylandt toe / meenende aldaer eenighe ververschinghe te krijghen / die wy overmidts het scheurbuyck grootelijcx van noode hadden. Tegen de middach quamen wy by't landt/ende wierpen't loot maer hadden geen grondt / waer over wy onse Sloep uytsetten/om te sien of wy geen grondt souden vinden. De Sloep wederkeerende/seyde grondt gehadt te heb- ben op 25 vadem/ontrent eē kleyn musket schoot van landt/ende seyde oock ghesien te hebben veel Hayen en- de andere visch/van sulcken slach als wy aen Ioan Fer-

nando

Caarte vande Zuijdzee, vertonende wat wech Willem Schouten door de zelve gezeijlt, en wat landen en eijlanden bij hem aldaer gevonden zijn
Description de la grande Mer de Sud, monstrant par quel chemin Guillaume Schouten est navigé, et quelles isles et terres par luy sont descouvertes en icelle
Tabula Hydrographica Maris Australis vulgo el Zur, ductum navigationis Wilhelmi Schouten et terras et insulas ab eo ibidem detectas demonstrans
Linea Æquinoctialis
Tropicus Capricorni
Scala Latitudinis
Moluccae
I. Gilolo
Banda
Amboina
Nova Guinea
Willem Schoutens Eylandt
S. Jans Eylant
Groene Eylanden
Willem Schoutens Wech
Hoornse Eylanden
Cocos Eylandt
Eylant van goede hope
Verraders Eylant
Vliegen Eylandt
Eylant sonder grondt
Honden Eylant
I. Galopeges
R. S. Ian
La Puna
C. Blanco
P. del Laguia
Truxillo
Ganape
Callo de Lima
Lima al: Cidad de los Reyes
La Nasca
Arequipa
Arica
PERV
Mor. Moreno
S. Philippe
Copiapo
La Servana
Eylanden van Ian Fernando
La Conception
S. Maria
Arauco
La Moche
Tucapel
Baldivia
CHILI
I. Chiloe
Porto desire
Navigationis Wilhelmi Schouten ductus
Staten landt
Eylanden van Barnevelt
170
180
190
200
220
230
250
260
270
280
290
300
5
10
15
20
25
30
35
40
45
50
55
60

Ma

A

1616. Martius.

do ghevanghen hadden / maer wy en dorsten met ons schip soo dicht onder de wal niet komen/ vreesende voor eenich perijckel. Teghen de middach voer onse Sloep weder nae landt toe/ om te besien wat offer te krijghen was/ naer komende by't Eylandt / konden zy met de Sloep niet stranden/deur dien het daer soo seer barnde/ waer over zy haer in't water begaeven / swommen en trocken malcanderen aen landt/latende de Sloep op de dregh ligghen. Des avondts quamen zy weder aen boort/maer hadden niet uytgherecht / dan alleen dat zy brochten een deel groen kruyt/dat van smaeck was als Hollantsche Tuyn-kars. Seyden ghesien te hebben drie honden die niet en blaften/ noch eenich gheluyt gaven : zy vondender eenige plaskens water dat van dien dach geregent was. Het Eylandt/naer ooge mercken/ schijnt met hooch water meest onder te vloeyen / hadde anders niet dan buyten om een randt als een dijck met groene boomen/schoon om aen te sien/en in't middẽ van dien ende elders lach seer veel sout water. Het leydt op de hooghte van 15 graed 12 minuten/en van de custe van Peru verscheyden nae onse gissinghe 925 mijlen. Dit etmael was de windt noordelijck / ende wy gingen weder west aen nae de Eylanden van Salomon/ en lieten dat Eylandt den naem van't Honden Eylandt. Des nachts waydet stijf/met een groote slachregen/soo dat ons groot zeyl een stuck weeghs uyt de lijck raecte.

Den 14 was de windt oost ende oostzuydoost / de cours west ende west ten noorden/koelte ende weder als voren/saghen veel visch ende voghelen/ende des namiddaeghs saghen wy weder een leech Eylandt noordwest van ons/ dat seer groot was / streckende noordoost ende zuydwest/waer over wy altesamen seer verblijt waren/ op hope van water ende ververschinghe te krijgen / eñ

F liepen-

1616. Martius.

der nae toe/settende onse cours noordwest aen. Teghen den avondt / wesende met ons schip noch wel een mijl van landt/quammer een Canoe ons te ghemoet / met 4 Indianen / die gheheel en al naeckt en root van coleur waren/met seer swart ende lang hayr. Sy bleven altijt een goedt stuck van't schip/roepende ons eerst toe / ende wysende dat wy aen landt souden komen / maer wy konden haer niet verstaē/noch sy ons / hoewel wy haer in Spaensche / Maleysche / Javaensche ende onse Nederduytsche sprake toeriepen. Des avonts met Sonnē ondergang quamen wy by 't landt / maer hadden geen grondt/noch oock veranderinge van water/ hoewel wy ons so dicht by 't landt begaven / dat wy'er wel met een musket opgheschoten souden hebben/waer over wy het wederom t'zeewaert wenden/ende de Canoe gingh nae landt/daer hun een groote menichte van Indianē op de strandt waren wachtende. Een weynich tijdts daer nae quammer wederom een Canoe van lant na 'tschip toe/maer en wilde ons / als de andere niet aenboort komen : Sy riepen wel/ende wy mede/maer konden malkanderen niet verstaen / ende haer Canoe viel om dat wy't saghen/maer sy haddense metter haest weder over endt/ende waren met een gauwicheydt terstont weder daer in / sy wesen ons al voort nae landt toe/ ende wy haer wederom na 't schip / doch sy wilden niet komen/ waer over wy weder onsen cours gingen / ende 't Eylandt verlieten / zeylende zuyden ende zuydzuydwest aen/om boven 't landt te zeylen. Dit Eylandt is niet breet/dan seer lang/staende vol boomen/ het welcke/ soo ons dochte Palmitas ende Cocos boomen waren/leydt op de hoochte van 15 graed 15 minuten / ende heeft een witte sandtstrandt. Des snachts saghen wy tot verscheyden plaetsen vieren op't landt.

Den

Den 15 smorgens soo wy snachts ontrent thien mijl zuydzuydwest hadden ghezeylt/zeylden wy smorghens dicht onder't landt langhs/ daer saghen wy oock veel naeckte menschen langhs de strandt/ roepende eñ krijtende (soo't scheen) dat wy aen landt souden komen/ daer quam wederom een Canoe van lant met drie Indianen nae ons toe/die mede riepen/doch en wilden ons als voren/niet aenboort/ maer roepden nae onse Sloep toe/daer zy dicht by quamen/ ende ons volck bewees haer alle vriendtschap/ haer ghevende eenighe Coralen ende Messen/dan zy konden malcanderen niet verstaē. Een weynich tijdts by de Sloep gheweest hebbende/ scheydense daer van/ende quamen so nae ons boort/dat wyse een toutjen toewierpen/het welck zy namen/dan wilden haer in't schip niet begheven/ maer wel in onse Sloep/ die wederom van landt quam/sonder yet uytgherecht te hebben. Immers nae dat zy lange aen ons boort gheweest hadden/ quammer ten lesten een in de Gaelderie/die de Spijckers van de vensterkens voor de Koopmans ende Schippers kopen uyt trock/ eñ stackse wech/verborch die in zijn hayr/waren seer begheerich nae yser/ jae zy trocken en meenden oock de bouts met handen uyt het schip te trecken. Wy wildender een in't schip houden/ende daer teghens een van ons volck met hun in de Canoe aen landt senden/ om vrientschap met haer te maecken/dan zy wilden niet. 'T was seer diefachtich volck/ginghen heel naeckt/hadden alleen een doecxken van matten voor haer schamelheyt/haer huyt was ghetepckent met verscheyden figueren/als Slanghen/Draken ende dierghelijck gedrocht/ en stont daer op heelblau/ als oft met Bos kruyt daer op ghebrandt hadde gheweest. Wy schonckense eens wijn in de Canoe sittende/zy en wildē het schaeltjen niet weder gevē.

1616. Martius.

Wy sonden onse Sloep wederom af naer landt toe/mee acht Musketteirs/ende ses mannen met Sabels. Onsen Onderkoopman Claes Jansz/ ende de Coopman van't Jacht Aris Claesz/voeren mede/om te besien wat daer op't Eylandt was/ende vrientschap met haer te maken/dan soo ras als zy stranden/ende dat het volck deur de barningen aen lant quamē/ quamender wel 30 Indianen uyt het bosch met groote knodsen/ ende wilden den onsen haer gheweer benemen/ende de Sloep op't droogh trecken/ gelijck zy dan twee van onse volck uyt de Sloep namen/ende meendense in't bosch te brenghen/ maer de Musketteirs/ die haer musketten noch droogh waren/schoten drie musket schotē in den hoop/ soo dat ons volck sonder twijfel meenden datter eenige doodtghesschoten ofte doodelijck ghequetst waren. Sy hadden oock langhe stocken/met sekere langhe getackte dinghen voor aen't endt/ het welcke/ soo ons docht/ swaerden van Swaert-visschen waren/oock wierpense met slinghers/dan quetsten/Godt danck/ niemant van ons volck niet. Flits boghen en hadden zy niet dat wy saghen. De onse saghen oock eenighe vrouwen/ die de mans om den hals vielen ende kreten/dat wy niet en wisten wat het bedupde/ dan meenden dat het was om de selve te doen scheyden. Dit Eylandt gaven wy den naem (uyt oorsaeck dat wy daer gheen grondt conden vinden om te anckeren) van't Eylandt sonder grondt/ was aende buyten-kant een smalle streeck landt/ vol Palmites boomen/dan binnen in't landt vol zout water. En alsoo wy saghen dat hier voor ons niet ten besten en was/besloten wy van daer te scheyden/namen derhalven onse cours weder t'zeewaert west aen/ met een oostelijcke windt. Wy hadden hier slecht water/ en geen dyninghen/ ghelijck de voorleden daghen uyten

zuyden/

zuyden / daerom wy vermoeden dat zuydwaert meer landt moest wesen/leydt op de hoochte van 15 graden verscheydẽ ontrent 100 mijlen van het Hondẽ Eylant. 1616. Martius.

Den 16 des morghens in den dageraet/ saghen wy wederom een Eylandt/dat noorden van ons lach/ zeylden daer nae toe / daer by comende vondẽ wy dat als de voorgaende/sonder ancker-grondt/ zijnde van binnen mede al verdroncken landt/ doch aen de kant stondt het vol gheboomte/maer geen Palmites noch Cocos boomen. Wy setten onse Sloep uyt om te diepen/ de welcke aen landt komende / gheen grondt en hadde / waer over zy wederom aen boort quamen/ sonder yet uytgerecht/oft eenighe menschen ghesien te hebben. Daer nae sonden wyse andermael uyt / om te besien of zy eenighe ververschinghe ofte water aen landt soude vinden/ende weder komende / zeyden zy versch water ghevonden te hebben niet veer van't strandt/in een put ofte kuyl / het welcke wel met galey vaetjens aẽ strandt was te brenghen/maer seer qualijck t'scheep te krijghen / want de Sloep door de barninghen die daer waren/moest op de dreg blijven ligghen/ende t'volck moesten malcanderen met een touw door't water aen landt / ende dan weder aen boort trecken/soo dat het seer periculeus ende moeyelijck was aen landt te komen / daerom wy oock niet meer als vier vaten waters haelden. Wy vonden hier oock sulck kruyt als wy op't Honden-Eylandt gevonden hadden/dat de smaeck hadde van Tuynkars/ daer van wy een sack vol t'scheep brochten / als mede eenighe krabben / oock schulpen en hoorens / daer slacken in waren/seer goet van smaecke. Des avondts ginghen wy wederom onsen cours west aen/ de wint was oostelijck/ende hadden ditmael een tamelijcke koelte/met regenich weder en slecht water. Ten selven daghe hadden

1616. Martius. den wy de hoochte van 14 graden 46 minuten. Dit Eylandt leydt 15 mijlen van't voorgaende / en wy gaven't de naem van Waterlandt/om dat wy daer eenich water hadden becomen.

Den 17 gaven wy ons volck dië dach ses mutsgens water/en koockten een groote ketel warmoes van dat groene kruyt als tuynkars/dat wy van't Eylant Waterlandt hadden ghehaelt / daer van het volck merckelijcke baet ende verquickinghe cregen tegen het scheurbuyck.

Den 18 des morghens nae vroegh kost saghen wy wederom een leegh Eylandt / zuydwest van ons / streckende westnoordwest ende oostzuydoost/ so veer als wy sien konden/ende was ontrent 20 mijlen verscheyden/ van't voorgaende. Wy hieldender nae toe / by't landt komende/voer onse boot heen langhs de wal om te diepen/ alwaer zy zeyden grondt ghehadt te hebben op een hoeck/daer een rif af streckte/op 20/25/ende 40 vadem/ seer steyl afloopende / ontrent een musket schoot van landt/waer over wy 'tboot met de leeghe water-vaten derwaerts sonden/hoopende water te vinden. By het landt komende/lieten zy de Schuyt op de dreg ligghen buyten de barninghen/ende trocken malcanderen door de Zee met een tou aen landt als voren / zy sochten een stuck weeghs in't bosch nae versch water/ maer alsoo zy geen gheweer mede ghenomen hadden / ende een wilt mensch saghen/de welcke/so haer dochte/een flitsbooch inde handt hadde / keerden zy terstont weder nae de Schuyt toe/ende quamen aen boort/sonder yet uytghe-recht te hebben. Als zy een stuck weeghs van landt waren/quamender vijf ofte ses Wilden op de strandt/ de welcke / siende dat de onse wech waren / keerden weder nae't bosch. Op dit Eylandt stonden seer veel groe-

ne

ne wilde boomen / ende 't was van binnen oock al vol sout water. Ons volck t'scheep komende waré gantsch met vlieghen bedeckt / soo seer datmen niet van haer en mocht bekennen/haer aenghesichten/ handen/ Schuyten en al/ jae de riemen soo verre die uyt het water waren/'t was al met vlieghen swart bedeckt / een wonder om sien. Dese vliegen quamen met haer aen ons boort/ en vloghen ons alle gader soo dick om 't lijf en int aenghesicht / dat wy niet wisten waer wy ons daer voor souden verberghen/soo dat wy qualijck conden eten of te drincken/ alles wiert daer van vervult / wy wreven ons aenghesicht en handen / maeckten klappen / sloeghender soo veel wy konden / dat duerde twee ofte drie daghen met seer groote quellinghe / doen creghen wy een dichte koelte/daer door ende met ghestadich vervolghen wierden wy die ten eynde van drie ofte vierdagen weder quijt. Gaven dit Eylandt den naem van't vlieghen Eylandt/ en setten onsen cours daer af / hadden dit etmael veel reghens / en oock de volghende daghen/ soo dat wy byde reghen veel waters gaerden /soo met laeckens als mette zeylé/dat ons seer wel te passe quam/ des nachts lieten wij't sachtgens voortgaen / ofte oock wel drijven / om niet by doncker op soodanighe laeghe blacke Eylanden te vervallen/en 't schip te verseylen. 1616. Martius.

Den 23 hadden wy de hoochte van 15 graden 4 minuten/en creghen doe weder holle dyningen uyt den zuyden/die ons de volghende dagen noch al by bleven/ hadden de winde upten noordoosten / meest oost eñ oost ten zuyden / daer wierdt ghesevdt dat Terra Australis dat wy sochten/noch 250 mijlen voor uyt lach.

Den 25 gaerden wy wel vier vaten waters van de reghen/hadden noch al holle dyninghen upten zuyden/ ghelijckmen inde Spaensche zee gemeenlijck heeft upten noordwesten.

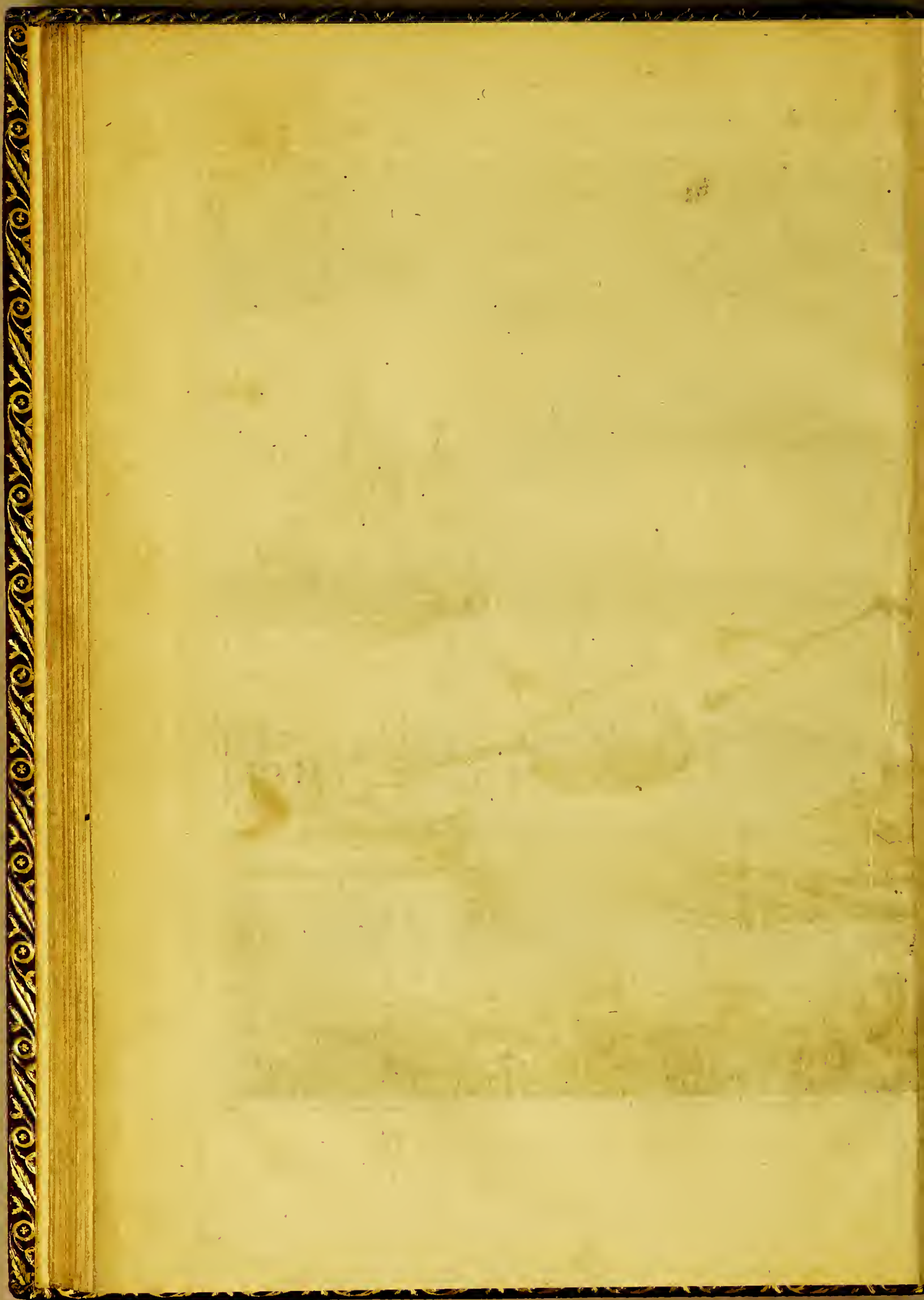
Den

1616. Aprilis. Den 3 April haddē wy noch al oostzuydooste wint/ ginghen west aen/hadden smiddaeghs de hooghde van 15 graden drie minuten/wy sagen dien dach veel groote Dorados/ t'welc d'eerste waren die wy inde Zuydzee ghesien hadden:

Den 9 hadden wy de hoochte van 15 graed 20 minuten/ende waren doen nae onse gissinghe 1510 mijlen van de kust van Peru ende Chili. Des middaeghs rechts nae den eten saghen wy een zeyl/ het welcke / soo ons docht een Barcke was / komende uyt den zuyden/ liep noorden aen teghen ons over. Wy hieldender terstont nae toe/ende als hy by ons quam/ schoten wy met ons boeghstuck aen stuerboort voor haer over / om dat zy souden strijcken/dan zy wilden't niet doen/waer over wy noch eens schoten / maer en wilden noch niet strijcken. Daerom setteden wy onse Sloep uyt met thien Muskettiers/om haer te krijghen / de welcke daer nae toe roepende / schoten wy noch eens achter haer om/ doch alles sonder meeninghe om haer te raecken ofte te beschadighen/maer noch streken zy niet/ dan sochten so veel als zy konden ons te ontzeylen / ende wonnē de loef van ons/doch de Sloep/ die haer te kloeck was/ roeyde haer in/ende doē de onse ontrent een half musket schoot van haer waren / schotense viermael met een musket/ als wy haer ghenaeckten/ en eer wy aen boort quamen spronghen sommighe mans van verbaestheyt buyten boort. Onder andere waſſer een met een kleyn kint/ende noch een die ghequetst was / hebbende drie gaten in den rugge/doch niet seer diep/ want het was eē schamp schoot/ die haelden wy weder uyt het water. Sy smeten oock veel goedts buyten boort / het welcke waren Matjens/ ende onder andere oock drie Hoenderen. De onse spronghen in dat Scheepken/ende brochtense ons

aen

aen boort/ sonder dat zy haer int minst te weer stelden/ 1616. Aprilis.
ghelijck zy oock geen geweer en hadden. Aen ons boort wesende/haelden wy twee mannen die noch int Schipken ghebleven waren over / welcke ons stracx te voet vielē/kussende onse voeten eñ handen. Het een was een heel oudt grijs man/het ander een jongh gesel/maer wy en kondense niet verstaē/ dan tracteerdense wel aen ons boort. Ende terstont roeyde de Sloep weder nae't voorsz volck dat buyten boort ghesprongen was / om de selve te berghen/dan zy kregender maer twee/ die op een van haer riemen dreven / ende wesen ons volck met de handt nae de grondt toe / willende segghen / dat het ander volck al verdroncken was. D'een van dese twee/ het welck de ghequetste was/ die wy verbonden / hadde geel langachtich hayr. In dit Scheepken waren wel acht wijven met drie jonghe kinderen die noch soghen/ ende oock eenighe die wel neghen ofte thien jaren oudt waren/ soo dat ons docht / dat zy in alles wel 25 sterck hadden gheweest/waren gheheel naeckt mannen ende vrouwen /hadden maer een weynich hangen voor haer schamelheydt. Teghen den avondt setten wy de mannen weder aen haer boort/ die hare wyvē seer wellekom waren/ende van de selve ghesoent wierden. Wy gavense Coralen (die zy om haer hals hinghen) met sommige messen/ende bewesense alle vriendtschap/ gelijck zy ons weder deden/ons gevende twee fraye fijne Matjens/ende twee Cocos noten / want sy'er niet veel en hadden/ dat was al haer eten en drinckē / jae zy hadden 't water uyt de Noten al ghedroncken / soo dat zy geen drincken meer en hadden. Wy sagen oock/dat zy sout water uyt de zee droncken / ende gaven't oock aen haer jonge kinderen te drincken/het welck ons docht teghen natuer te strijden. Sy hadden sekere kleetjens / die zy voor haer

1616. Aprilis. schamelheydt deden / ende heur mede bedeckten teghen de hette der Sonne/van drollighe coleur. T'was root volck die haer smeerden met olie/ ende de vrouwen hadden al kort hayr ghelijck de mans personen in Hollant/ en de mans hayr was lanck en geveruwt/dat seer swart was. Haer Scheepken was van fatsoen als in de figure hier neffens afghebeeldt is / seer wonderlijck aen te sien/was van twee langhe ende fraye Canoen/daer vry een goede spacie tusschen beydẽ was. Op elcke Canoe/ ontrent in't midden / waren twee heel breede plancken van fray root hout gheleydt om 't water te schutten/eñ daer haddense voort plancken boven over geleydt van d'een Canoe op d'ander/die wel vast op malkanderẽ gewoelt waren / ende soo wel voor als achter staecken de Canoes noch een groot stuck uyt / het welck boven heel dicht toegemaeckt was/om 't water te schutten. Voor op d'een Canoe aen stuyrboort stondt een mast op't eynde met een mick/daer een besaen met de roede in lach. Het zeyl was van matten/ ende hoe de windt quam / zy waren meest altijdt reedt om te zeylen / sonder dat zy Compassen ofte eenige Zee-instrumenten haddẽ/ maer wel hoecken om mede te visschẽ/ daer af't bovenste was van steen/het onderste van swart been / ofte Schiltpadden-schilt/sommighe hoecken waren oock van Peerlemoer. Hare touwen waren fray / ende wel soo dick als een kabel tou/ghemaeckt van seer sulcken stoffe / als de vijchkorven in Spaenjen. Doen zy van ons zeylden/ setten zy haren cours zuydoost aen.

Den 10 was de windt zuydzuydoost/ende zuydoost ten zuyden / de cours west en zuydwest / ende des morghens nae de vroegh kost sagen wy aen backboort / seer hooch ende blau landt/ legghende zuydwest ten zuyden van ons ontrent acht mijlen/daer wy nae toe liepen/eñ

zeylden

zeylden den gheheelen dach meest met een moye koelte/ dan konden het niet aen boort zeylē/ waer over wy des nachts of en aen hielden / ende des avondts saghen wy een zeyl een groot stuck beneden 't landt/ende korts daer nae noch een ander/mede een groot stuck daer beneden/ 't welck soo ons docht/Visschers waren / want zy dickwils gins en weer wenden / 's nachts buyrden zy / ende quamen nae malcanderen toe . 1616. Aprilis.

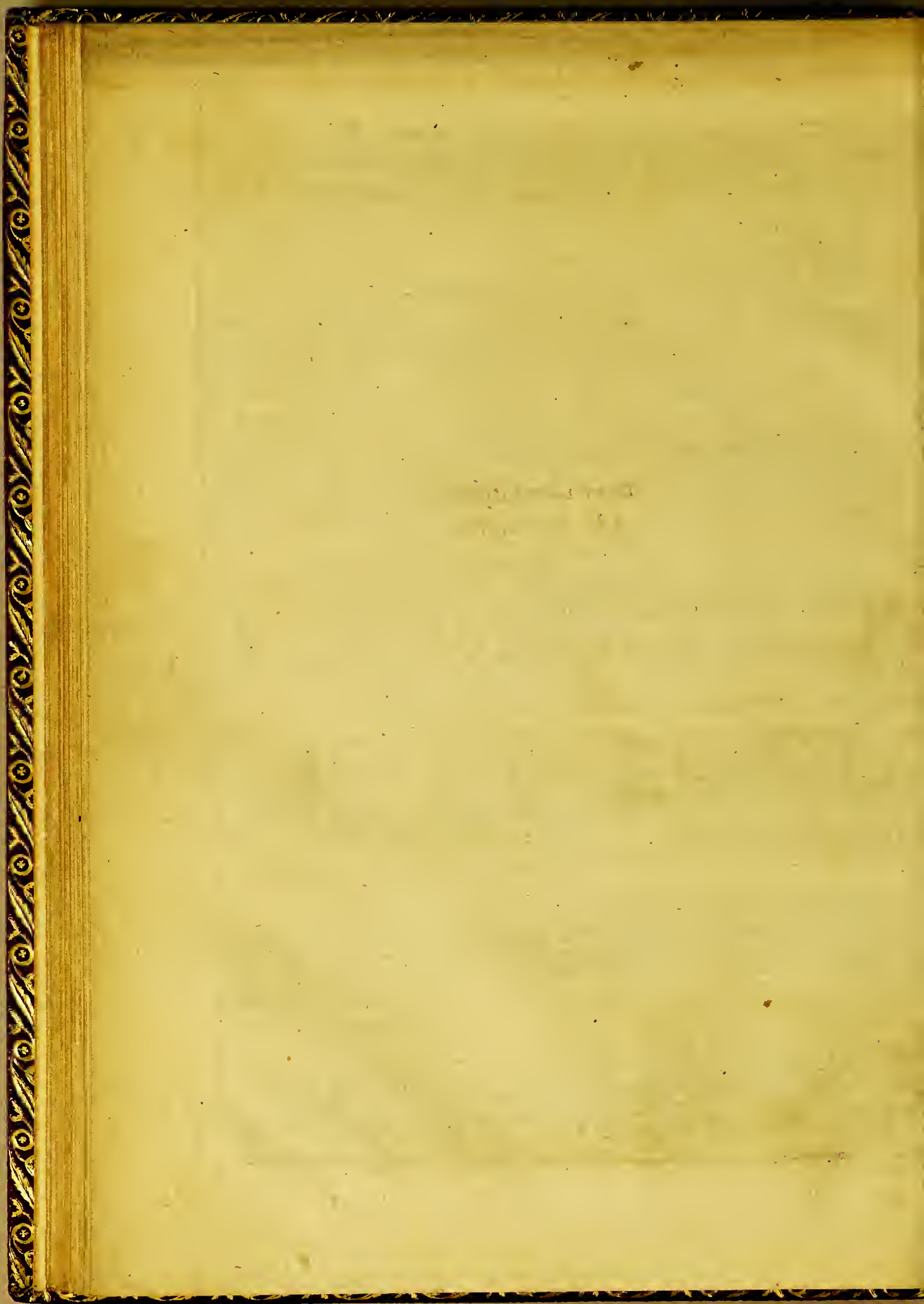
Den 11 smorghens quamen wy metten daegh by een Eylandt dat was heel hooch / en noch ontrent twee mijlen daer bezuyden saghen wy noch een langh laegh Eylandt / wy zeylden in't daghen over een banck van 14 vadem diep / steenighe grondt / legghende ontrent twee mijlen van landt / soo haest wy daer over waren conden wy weder geen grondt beworpen.

Een van de voorsz zeyltjens quam nae ons toe / wy lieten een galey-vaetjen achter uyt drijvē/ meenende dat zy heur daer mede aen boort zouden palmen / maer zy konden't niet wel krijghen / waer over datter een man buyten boort sprongh / die maeckte dat zy't kreghen/ maeckten't los/ende namen't nae haer / ende deden weder aen het touw twee Cocos noten / ende drie ofte vier vlieghende visschen / roepende ons vast toe / maer wy kondense niet verstaen/dan ons docht/ het beteeckende/ dat wy het tou weder aen boort souden trecken. Dit volck voeren in heur Scheepkens oock een Canoe / de welcke zy ter ghelegender tijdt konnen uytsetten / ende zijn seer kloecke Zeeluyden. Hare Scheepkens waren van 't selve fatsoen als hier voor af vermaent is/zijn seer wel bezeylt/ende zeylen oock so hardt datter luttel schepen in Hollandt zijn die't verbeteren zouden. Sy stueren achter aen met twee riemen/staende op elcke Canoe achter een man/ende loopen somtijdts met haer riemen

1616. Aprilis. oock wel voor als zy wenden willen / oock wenden het wel van selfs/als zy de riemen maer uyt het water haelden/ende lieten gaen/ oft alleenich door de wint loopen. Wy setten onse Sloep uyt om te diepen / de welcke wederom komende/seyde grondt gehadt te hebben op 15/ 14 ende 12 vadem schulpgront/ ontrent een Gotelincx-schoot van't landt/soo dat wy daer nae toe liepen om te setten/ende namen onse zeylen in. De Wilden dit siende wesen ons al na 't ander Eylandt toe / ende zeylden ons oock voor/ maer wy setten het even wel aen't eynde van't Eylandt op 25 vadem sandtgrondt / een groote Gotelings-schoot van landt. Dit Eylandt is een hooghe berch / van fatsoen by nae als een vande Eylanden van Molucken / staet vol gheboomte / meest al Cocos boomen/daerom wy het noemden het Cocos Eylandt. Het ander Eylandt is veel langher maer laegher/ streckende oost ende west. Soo haest als wy gheset laghen/ quamender drie Scheepjens/die gins en weder rondom ons boort zeylden. Daer quamen oock wel neghen ofte thien Canoes aen boort / soo van't landt als uyt de Scheepjens/onder andere warender twee die witte vrede vaentjens lieten vlieghen/het welcke wy van ghelijcke deden. Haer Canoes / die elck drie ofte vier man op hadden/warẽ voor stomp/en achter scherp / heel uyt een eenich root hout ghemaeckt. Hier mede konden zy seer uytnemende snel scheppen/ende als zy by't schip waren/ sprongen zy'er uyt/eñ swommen ons voorts aen boort/ hebbende de handen vol Cocos noten ende Obes wortelen/die zy teghen ons verruylden voor spijckers ende Koralẽ/daer zy seer begeerich nae waren/gaven vier ofte vijf Cocos noten voor een Spijcker/oft kleyn snoertjen Koralen/so dat wy dien dach wel 180 noten ruyldẽ/ jae zy quamen ons ten lesten soo dick aen boort / dat wy

schie-

Cocos Eylandt
Isle de Cocos
Verraders Eylandt
Isle des traistres

schier niet en wisten waer wy ons wenden oft keeren souden. Wy sonden onse Sloep om nae't ander Eylandt te varen/en te sien of het daer niet beter soude wesen te ligghen/ want wy hier in de openbaer zee lagen/ dan de Sloep maer van boort wesende/ ende langhs de wal varende/ worde omsingelt van twaelf ofte derthien Canoes van't ander Eylandt/daer noch veel ander toequamen/daer van't volck scheẽ als dol te wesen/hebbende sekere stocken van hart hout in de hant/ gelijck Assagayen/voor aen de punt scherp/en wat ghebrandt. Sy waren onse Sloep aen boort / ende meenden onse volck die afhendich te maecken / maer zy ghenootsaeckt haer te redden ende te weren / schoten driemael met een musket daer onder/daer zy eerst mede lachten ende gecktẽ/ meenende dat het kinderspel was / maer de derde reys werdter een in zijn borst ghescholen dat het achter uyt quam. Dit ziende zijn metgesellen / schepten stracx daer nae toe om hem te helpen/ ende vindende dat hy so ghequetst was/hielden terstont allegader van de Sloep af/ scheppende nae een van de seyltjens / de welcke zy toeriepen/ ende wilden hebben dat zy ons overzeylen souden/soo ons docht/maer zy wilden niet/ want haer Canoes hadden aen ons boort gheweest/daer wy haer wel ghetracteert ende vriendtschap bewesen hadden. Dit volck was seer diefachtich/stalen dat het ons volck aensach een dieploot/daer een vande Stuerliedẽ mede diepten / jae al dat zy saghen wilden zy nemen ende mede wech swemmen/ghelijcker oock ettelijcke deden/ die een van onse Matroosen ontnamen zijn kussen/ deecken eñ Py / andere namen messen ende wat zy meer krijghen konden/daer zy dan stracx mede buyten boort sprongẽ ende wech swommen/ so dat wy des nachts onse Sloep moesten in setten/uyt vreese dat zijse afsnyden ende daer

1616. Aprilis.

1616. Aprilis. mede deurvaren souden. Sy waren uytnemende begeerich nae't yser / trocken over al aende hoofden vande spijckers ende aende bouts/ van meeninghe om die uyt te trecken ende te nemen/maer saten te vast. Dit volck waren fraye kloecke mannen wel geproportioneert van leden/groot van statuere/waren al naeckt en onghewapent/alleenlijck haer schamelheydt wat bedeckt / hun hayr was verscheydelijck geciert/'t sommige kort/ oock 't sommighe cierlijck ghefrizeert/sommighe hadde lang hayr aen vlechten opgebonden / op verscheyden manieren/waren sonderlinghe swemmers. Dit Cocos Eylandt leydt op de hoochte van 16 graden 10 minuten.

Den 12 dito smorgens na den vroegh-kost quamender weder veel Canoes aen boort/ met Cocos notē/ Bananas/Vbas wortelē/ende sommige kleyne Verckens/ eenighe oock met doppen vol varsch water / ende wy ruylden dien dach wel 1200 Cocos noten / wy waren 85 eters sterck/ende elck kreegh 12 noten. Elck wilde voor ander aen't schip wesen / spronghen buyten haer Canos die niet aen't Schip konden comen/ ende doken onder de ander Canos deur / om aen't Schip te geraecken en haer goedt te verkoopen / hadden Vbes wortelen/ende bossen Cocos noten in haer monden/ clommen by't Schip soo veel op datmense met stocken moest afweeren. Als zy haer coopmanschap hadden ghedaen/ spronghen van't Schip af en swommen weder na haer Canoes toe. Sy waren seer verwondert vande groote ende sterckte van't schip / eenighe clommen achter by't roer neder/tot onder't schip / klopten met een steen daer onder aen/om te proevē hoe sterck het was. Daer quam een Canoe van't ander Eylandt/die ons een swart wilt jongh Vercken brocht/ dat de Coning sont om aen ons te schencken / wy wilden den brengher weder wat vereeren/

eeren/maer hy begeerdet niet/wijsende dat hem de Coning verboden hadde yets te nemẽ. Des namiddaechs quam de Coningh selve met een groote Zeyl-prau/ van fatsoen als hier voren van ghesepdt is / ghelijck een Ysslede/ ende wel 35 Canoes die hem gheleyden. Dese Coninck ofte Overste werde van zijn volck Látou ghenoemt/wy ontfingen hem met Trommelen eñ Trompetten/daer zy seer in verwondert waren/ als 't gene zy noyt ghesien noch ghehoort en hadden. Zy bewesen ons veel eere ende vriendtschap zoo't uyterlijck scheen/ met het hooft te buyghen/ de vuysten op't hooft te slaen/en meer andere vreemde Ceremonien. Doen hy een weynich van ons was/ begost de Coninck luyde te roepen ende te tieren / als of hy op zijn manier een ghebedt ghedaen hadde /en alle het ander volck van ghelijcken/ sonder dat wy wisten wat sulcx beduyde / dan vermoeden dat het de wellekom was. Stracx daer nae sondt ons de Coningh een Matjen met drie van zijn dienaers / die wy wederom gaven een oude bijl/een weynich coralen / wat oude Spijckers / ende een stuck Lywaets/dat hy seer geerne ontfing / legghende 't selve driemael op zijn hooft / ende neygende 't hooft dan nederwaerts/tot een teecken van reverentie en danckbaerheyt ofte eerbiedicheydt. 'T volck die int schip quamen vielen op haer knien ende kusten onse voeten / en waren uytermaten seer verwondert van onse Schip. Desen Coningh konde men uyt de andere Indianen niet onderkennen/want hy ginck mede heel naeckt / dan daer aen dat zy hem gehoorsaemden/ ende dat hy goedt ghebiedt hadde over zijn volc. Wy wesen dat de Latou soude overcomen in ons schip. Sijn Sone quam aen ons boordt/ende wy tracteerden hem wel / maer hy selve en dorste ofte wilde niet komen/dan zy wesen altemael dat

1616. Aprilis.

1616. Aprilis. wy by't ginste Eylandt met ons Schip souden komen/ daer was ghenoegh van alles te krijgen. Wy ruylden onder ander drie Hanghels van haer / die van riet waren/ghelijck in Hollandt/doch een weynich dicker / met hoecken van Peerlemoer daer toe. Des Conings sone voer weder aen landt / ende de Canoe die hem gholeyde hadde aen backboort een groot hout/daer mede zy recht ghehouden werdt. Op dit hout lach haer Hangel altijt reedt om te visschen.

Den 13 smorgens quamender wel 45 Canoes by ons boort / om met ons te handelen / met een Armade van wel 23 zeyl scheepjens / van fatsoen als Ylleden/ die hadden in (d'een deur d'ander) wel 25 man / en de kleyne Canoen vier en vijf/ sonder dat wy wistē wat zy in den sin hadden. De Canoes handelden noch al met ons/ ruylende Cocos noten voor Spijckers / ende hielden haer noch/al of zy groote vrienden met ons geweest hadden / maer wy hebben't naemaels wel anders bevonden. Zy wesen noch al dat wy nae het ander Eylandt souden varen. Doen wy de vroekost hadden ghegeten/ lichten wy ons ancker en maeckten zeyl om nae dat ander Eylandt te zeylen. De Coning ofte Overste die daeghs te voren by ons schip geweest hadde / quam oock met een zeyl Scheepjen by ons / en zy riepen altesamen seer luyde. Wy souden hem geerne aenboort gehadt hebben / dan hy en wilde niet / waer deur wy niet wel ghemoedt en waren/vreesende voor eenich quaet/ te meer / om dat alle de Scheepjens ende Canoes haer dicht rontsom ons Schip hielden/ende dat de Coningh uyt zijn Scheepken in een Canoe gingh sitten / en zijn Soon in een ander/waer nae zy terstont sloegen op een Trommeltjen dat in zijn Scheepjen ghebleven was/ ende doen begost al't volck seer luyde te roepen/het welc

soo

soo ons docht te segghen was / dat zy alt'samen souden aenvallen/om ons het Schip afhandich te maecken/gelijck dan het Scheepjen daer de Coning uytghetreden was / ons aen boordt leyde / komende met soo stercken vaert aen/als of het ons hadde willen overseylen/maer het stiet teghen ons Schip aen/dat de twee stevens van de Canoen/die daer onder voor uyt laghen/ aen stucken sprongen/'t volck daer op zijnde(daer onder oock eenighe vrouwen waren) sprongen int water en swommen wintwaert op/d'andere begosten dapper te werpen met steenen/meenende ons daer mede verbaert te maecken. Maer wy schoten met musketten ende drie Gotelingē/ (met musket kogels en oude spijckers geladen)daer onder/dat al 't volck uyt het Scheepjen dat aen ons boort lach in't water sprongen. Wy maecten reeckeninge dat somnighe het t'huys varen gantsch vergaten/ en meer andere dapper ghequetst waeren/ en alsoo namen zy de wijck / zy verstonden haer gantsch niet van't schieten: maer doen zy sagen hoe dattet eenighe van de hare met het schietē verging/ hieldē zy haer alle heel verre buyten schoots van ons schip. Wy hebben onse reyse voort gevordert/ ginghen west ende west ten zuyden aen. Wy hielden't daer voor/dat de Coningh datmael zijn gantsche macht by een ghebracht hadde / want daer waren wel 1000 menschen ofte meer/onder welcke wy een saghen die heel blanck was. Als wy ontrent vier mijlen van't Eylandt waren/ versochten veel van't volck datmen weder nae dat Eylandt zouden varen/ om met gewelt te Lande te gaen/ende ververschinge te becomen/ also wy weynich water haddē/dan werde by de Schipper ende Coopman afgheslaghen. Dit eerste Eylandt dat hoogh was/ noemden wy de Cocos-bergh / en het ander een mijl daer van verscheyden/ gavē wy de naem 1616. Aprilis.

H van't

1616. Aprilis.

van't Verraders Eylandt/ om dat het meestedeel van't volck die ons sochten te verraden/ van dat Eylandt gecomen waren.

Den 14 smorghens sagen wy weder een ander Eylandt recht voor uyt ontrent seven mijlen van ons/ dat meest rondt scheen te wesen/ ende lach nae onse gissinge ontrent 30 mijlen van d'ander Eylanden verscheyden. Wy noemden't de Hope/ ende hieldender nae toe/ hoopende daer water ende beter ververschinghe te crijghen/dan daer by komende hadden geen grondt/ waer over wy onse Sloep uytsetten/om langhs de wal te diepen/ die ontrent een groote musket schoot van Landt grondt hadde op 40 vadem kleyne swarte ende weecke steengrondt/ somtijdts haddense oock wel 20 ende 30 vadem/maer soo haest als zy een sloeps lengte ofte twee achter uyt waren/haddense weder geen grondt. Ons quamen hier wel thien oft twaelf Canoes aen boort/ doch wy wilden't volck in't Schip niet hebben/ maer bewesense alle vriendtschap/ ende ruylden vier vliegende Visschen voor ettelijcke boskens Coralen/die wy met een touw achter uyt vierden/ende dan namen zyse ende bondender wat aen. Daerentusschē diepten onse Sloep al langs de wal/'t welc die vande Canoes siende/ scheptender strack nae toe/ende by haer komende/hieldender eerst soo wat spraeck mede/maer omsingeldense terstont met haer veerthien Canoes/ waer uyt ettelijcke overboort sprongen/meenende de Sloep te overvallen/ ofte om te halen/het welck de onse siende/ schoten met musketten daer onder (want daer ses Musketiers in de Sloep waren/ende d'ander waren wel versien van Sabels ende Pijcken) soo dat zy'er twee in haer Canoes sittende doodt schoten/ welcker een datelijck van selfs buyten boort viel/d'ander bleef noch sittē/ ende veeghde

het

het bloedt met zijn handt van zijn borst/doch zeech oock buyten boort. Die van de Canoes waren hier door soo seer beureest/dat zy haer haestelijck weder wech maeckten / wy saghen oock veel volcx aen strant / die dapper kreten en schreeuden. Nu alsoo daer gheen bequame ancker-grondt was/setten wy onse Sloep weder in/ ende gingen onsen cours zuydwest aen / om te beter om de zuydt te gheraecken / want wy daer verhoopten vast landt te vinden. Oock barnden het soo seer by dit Eylandt / dat het daer niet bequaem was om te stranden/ het was altemael swarte klip /boven groen/ met swarte aerde/staende vol Cocos boomen ende groente. Wy saghen oock veel huysen langhs de zeekant heenen / ende dicht by de selve zeekant was een groot Dorp / 't landt was bergachtich/maer niet seer hooch. 1616. Aprilis.

Den 15 haddē wy 's middaeghs de hoochte van 16 graden 12 minuten/met moy weder/de wint zuydoost/ de cours west ende west ten zuyden.

Den 17 was de windt noordoost / de cours west ten zuyden / de twee leste quartieren setten wy onse cours westnoordwest aen/dien dagh wierdt by den Raedt besloten/also onse victualie kleyn werde/datmen in plaets van broekost het volck zoude geven een half mutsgen Spaensche wijn.

Den 18 op de hoochde van 16 graden en vijf minuten hadden wy variable westelijcke winden/en hebben dien dach onsen breeden Raedt vergadert / daer wierdt van de Schipper Willem Cornelisz Schouten voor gestelt/hoe dat wy nu wel sesthien hondert mijlen waren ghezeylt oostwaert van de Custen van Peru ende Chili, ende dat wy van Terra Australis niet ontdeckten noch en vonden/ghelijck wy hadden ghemeent/datter gheen aparentie was yet profitelijcx te ontdecken/dat wy oock

1616. Aprilis. veel verder waren gheseylt om de west/ als ons voornemen was gheweest/oock dat wy soo voortzeylende/sonder twijfel bezuyden Nova Guinea souden vervallē/ en soomen dan daer bezuyden gheen passagie ofte deurganck en vonde ('t welck gantsch periculeus/ onseecker/en buyten kennisse was) dat alsdan Schip en goet verlozen zoude zijn/en wy alle moesten vergaen/ als onmoghelijck van daer weder oostwaert te keeren/ door de ghestadighe ooste winden die in die ghewesten zonder ophouden wayen/ oock dat wy heel soberlijck van victualie waren voorsien/en geen middel en zaghen om ergens yet te becomen: of het daerom niet op't hoochste gheraden was sonder vertrecken onse cours te veranderen/ende noordwaert te zeylē/ om benoordē Nova Guinea, en alsoo voor't nae de Molucken te moghen gheraecken/'t welck by een yeghelijck ghehoort ende rypelijck overwegen zijnde/ bevonden 't selve gefondeert/ en dat sulcx noodigh was te doen/ hebbē daer over met eendrachtige stemmen besloten noordwaert aen te zeylen/om niet bezuyden Nova Guinea op't onseker/maer daer benoorden op een seeckere wech te vervallen/ en wierdt terstont in't werck ghestelt/ setten onse cours noordnoordwest aen.

Den 19 was de windt zuyden/de cours noorden/des naemiddaeghs saghen wy twee Eylanden noordoost ten oosten van ons ontrent acht mijlen/ die ontrent een Gotelincxschoot van malcanderen scheenen te legghen/ waer over wy doen noordoost aenginghen/ om boven 't landt te zeylen met moy weder/ maer slappe koelte:

Den 20 was de windt noordnoordoost/ deden ons best om nae't landt te laveeren.

Den 21 was de windt oostelijck/ somtijdts met een weynich koelte/ende doē wy noch ontrent een mijl van landt

landt waren/quamender wel 20 Canoes by ons boort/ 1616. Aprilis.
die wy wel alle teeckenen van vriendtschap bewesen/
maer een van haer met een houtẽ Assagay (voorẽ scherp)
inde handt/ dreychden een van onse Maets te schieten/
ende kreten oock luyde als aen d'ander Eylanden / het
welcke wy achten een teecken was om ons aen te vallẽ/
waer over wy tweemael met een Goteling schooten / eñ
ettelijcke reysen met musketten / so datter twee gequetst
wierden / waer deur d'andere terstont wech scheyten/
werpende in't vluchten buyten boort een hemdt dat zy
van de Gaelderey ghestolen hadden. Daer nae verstou-
ten haer wederom eenighe van de selve Canoes by ons
boort te comen/ende wy wat dichter by landt comende/
deur dien wy gheen grondt hadden / setten onse Sloep
uyt met acht Muskettiers/ om te diepen / maer zy von-
den geen grondt/ ende doen zy weder nae't Schip wil-
den/quamen haer ses ofte seven Canoes aenboort/die in
de Sloep wilden treden / ende de Matroosen haer ghe-
weer benemen/waer over zy ghenootsaeckt waren met
Musketten daer onder te schieten/ soo datter ses doodt
bleven/ende vele moesten gequetst wesen/want zy roey-
den naer een Canoe toe/daer al 't volck uyt was/behal-
ven een doodt man / die met zijn beenen noch daer in
lach/ende van haer buyten boort wierdt ghesmeten / de
Canoe brochten ons volck aen boort / daer eẽ Knods in
ghevonden wierdt met een langhe stock gelijck een hal-
ve Pijck. Sy quamen inder nacht weder 't scheep / en
hadden geen anckergrondt ghevonden / daer over hiel-
den wy dien nacht of en aen dicht by't landt.

Den 22 deden wy ons beste om het lant te beseylen/
ende daer by komende / sonden onse Sloep nae de wal/
om te diepen / de welcke grondt vondt op 50 vadem
schelygrondt/ontrent een Gotelingh schoot van landt/

1616. Aprilis.

het welcke soo al lesschende op drooghde tot op 30 eñ 35 vadem/ende wy setten't op 35 vadem schulpgront/ tot dat wy beter plaets souden vinden. Onse Schipper roepde met Sloep en boot heen / om alles wel te ondersoecken/en vondt een bequame plaets om 't schip te legghen/ welcke dicht by ons Schip was/in een bocht/ neffens een varsch Rivierken/daer wy terstont nae toezeylden/maer deur dien de windt contrari liep/ wierpen wy het voorts op/ so dat wy in de Bay zijnde een steenwerp van de wal laghen binnen het rif / op neghen vadem schulpgrondt/ maeckten ons Schip daer aen vier touwen vast: daer was slecht water / ende daer quam dat voorsz waterken van't geberchte loopen tot in Zee toe/daer wy met het Schip recht voor laghen / soo dat/ als onse volck water haelden/ofte yets op de strandt deden/ende de Wilden hun moeyelijck souden willen vallen/wy haer met ons gheschut konden dwinghen. Ten selven daghe quamender veel Canoes by ons boort/ welcker sommighe wat Cocos noten en Ubes wortelen brochten/andere een levendich eñ twee gebraden Verckens/die wy al ruylde voor slechte messen / Coralen en spijckers. Dit volck is mede seer diefachtich/ende konnen oock wonder wel swemmen ende duycken/even als die van de andere Eylanden hier voren gheroert. Haere huysk kens stonden rondom lancx de strandt/ die waren ghemaeckt van bladen van boomen in't ronde / boven scherpachtich toegaende voor't afwateren/ ontrent van 25 voeten omganghs/en thien oft twaelf voeten hooch/ met een gat daermen al buckende most in gaen/ daer in en sachmen niet dan een weynigh verdrooght kruydt/ als hoy/om op te slapen/met een Hengelroede ofte twee/ en in de sommighe een houte knodse / dat was al den huysraedt/soo wel vande groote (jae van den Overste

ofte

ofte Coninck selve) als van den kleyne. 1616. Aprilis.

Den 23 ruylden wy wederom veel Cocos eñ Ubas wortelen / die ons van de Canoes aenboort ghebracht wierden: daer vergaderde dien dach een seer groote menichte van menschen op de strandt / die zoo't scheen van verscheyden quartieren van't Eylant waren gecomen / seer verwondert zijnde van ons Schip te sien.

Den 24 ginghen Aris Claesz eñ Reynier Symonsz Snoeck Assistent / met onse Cajuyt-wachter Cornelis Schoutsz aen lant / als Ostagiers / om met de Inwoonders vriendtschap te maecken / waer teghens wy weder ses van haer Oversten in't Schip hadden / de welcke wy alle vrientschap bewesen / haer ghevende eten / drincken / ende oock eenighe vereeringhe / ghelijck zy ons volck mede onthaelden / haer Cocos ende Ubas t'eten gevende / ende water te drincken. De Coningh bewees den onsen groote reverentie / haer schenckende vier kleyne Verckens / ende onse maets haelden dien dach wel vijf booten waters al met vrientschap / want alsser eenighe Wilden by ons boodt quamen / quam de Coningh terstont selfs in persoon ende jaeghdese wech / of bestelden't door eenige van zijn Dienaers / want hy seer goet commandement over zijn volck hadde. Want also ons een Sabel was ontnomen / en wy sulcx te kennen gaven aen een van des Coninck Adel / gaf die aen anderen last die Sabel weder ter handt te schicken / in seer corten tijt wierdt die gene die de Sabel hadde ghenomen gesocht / en hoewel hy al een goet stuck weeghs wech was / achterhaelt ende te voorschijn ghebracht. De Sabel werde door onse voeten nedergheleydt / ende hy met stocken ghestaghen / en zy wesen ons met vingheren / strijckende op haer keel / zoo't de Herico (dat is de Coninck) wist / 't hooft zoude hem afghesneden worden / en nae die tijdt

en ver-

1616. Aprilis. vernamen wy oock niet dat ons yet ontstolen werde/ noch aen lant/noch in't schip/noch nergens/ jae dorsten niet een visch nemen die wy vinghen. Dit volck was seer verbaert van't schieten/want als wy maer een musket los schoten/liepen zy al bevende ende trillende wech/ ende wy maecktense noch meer bevreest / als wy haer bewesen/ dat wy met die groote stucken oock schieten konden/'t welck de Coning begeerde dat wy eens souden doen/ maer doen't gheschiede waren zy altemael so seer verwondert ende verbaest / dat zy alle gader / oock beyde de Coningen/zittende onder de Belay, niet tegenstaende alle waerschouwinghen ende verseeckertheydt diemen haer bewees/van grooten schrick niet waren te houden / maer te bosschewaert in vloden / en lieten onse Commiesen alleen sitten: Nae een wijle quamense weder ende costen qualijck bedaren.

Den 25 ginghen Aris Claesz/Claes Jansz / en Daniel le Maire weder aen landt om Verckens te ruylen/ dan zy wildender geen verruylen. De Coning/ nae dat hy zijn ghebedt ghedaen hadde ('t welck hy ghewent was te doen t'elckens als wy aen lant quamen / bewees ons alle vriendtschap/en wy hem mede.

Den 26 voeren de Cooplupden Jacob le Maire eñ Aris Claesz aen landt/maer kondẽ geen Verckens van d'Inwoonders bekomen / deur dien zy die selve te wel van doẽ hebbẽ/als weynich anders t'eten hebbende dan Ubas wortelẽ/ Cocos noten / weynich Verckens / eñ so wat Bananas. Ons volck waren daer seer wellekom/ ende hun wert groote reverentie bewesen / want zy al over Matjens moesten gaen/ende de Coningh met den onderConingh schoncken hun beyde haer Croonen/die zy van haer hooft namen/ende settender Jacob le Maire ende Aris Claesz elcx een op't hooft / waer teghens le

Verklaringhe van ſommighe aenwyſingen in deſe Caerte van de Reede aen't Hoornſche Eylandt.

A. De Eendrachts-bay, daer wy met onſe Schip lagen aen vier anckers.

B, Het Rivierken daer wy neffens lagē ende onſe vvater haelden.

C. De Belay des Conincx daer hy daghelijcx onder zat inde ſchaduwe.

Hoornse Eijlandt
Isle de Hoorn
A.
B.

Maire haer oock eenighe gheschencken gaf van kleyne waerdye/daer zy seer mede verblijdt waren. De voorsz Croonen waren ghemaeckt van langhe smalle witte veren/ die boven ende onder aen't eynde verciert waren met kleyne roode ende groene veertjens/ alsoo zy daer veel Perrequitos hebben/als oock eenighe Duyven/ die zy in grooter weerde houden/want alle die van des Coninckx Raedt hadden een Duyf by haer/ sittende op een stocxken. Dese Duyven zijn boven wit tot de wiecken toe/ ende dan voort swart/ doch de buyck onder is van roodachtighe veren. Wy hebben dien dach al water ghehaelt/en veel Cocos en Obes wortelen gheruylt. 1616. Mayus.

Den 27 ende 28 hebben wy meest al ons water 't scheep ghehaelt/ de Schipper Willem Cornelisz Schouten selve met Aris Claesz zijn met de Trompetters aen landt ghevaren (alsoo de Coningh die geerne hoorde blasen(ende kreghen met groote moeyte twee Verckens. De Coningh van't ander Eylandt quam ten selven daghe desen Coningh besoecken/ ende zy beschoncken malcanderen/ nae een groote reverentie/ en wonderlijcke Ceremonien/met worteltjens ende andere dinghen/maeckende eyndelijck seer groot misbaer/ uyt oorsaeck soo ons dochte/ dat de Coningh van't ander Eylandt ons Schip wilde sien te nemen/ende ons volck te houden/'t welck dese Coningh niet en wilde consenteren/ vreesende dat hem eenighe schade mochte gheschieden.

Den Onder-Coningh ofte Coninckx soon quam ons eens aen boort/die wel getracteert wiert/ ende hem van alles seer verwonderde. Des avondts dansten ons volck met de Wilden/ die daer seer in verblijdt waren/ haer verwonderende dat wy ons soo ghemeensaem ende goederhande teghen haer betoonden. Wy wierden

1616. Mayus.

daer so vry eñ gemeẽ als of wy 't huys hadden geweest.

Den 29 smorgens zijn onse Coopman Jacob le Maire/Aris Claesz Coopman ghewecst van't Jacht, met Claes Jansz Ban Onder-coopman / en een van onse Stuyrluyden aen landt ghevaren / ginghen te Landewaert in en clommen op't gheberchte / om te besien wat vruchten dat daer wossen/ en de gheleghentheydt van't aertrijck/en soo zy in't opgaen van't geberchte waren/ quam by haer den ouden Coninck met zijn broeder/om haer te vergeselschappen. Sy en saghen niet dan wildernissen/sommige valeyen die door den grooten regen heel kael waren / zy vonden oock eenighe roode verwe daer haer vrouwen haer om't hooft ende wangen mede bestrijcken. Doen zyluyden merckten dat de onse het moyelijck gaen vande wech verdroot/hebben zy bewijs gedaen om weder nae't Schip te gaen / en brachtẽ haer op een goede wech / by een deel Cocos boomen / die vol neuten hinghen/daer deden zy ons volck neder sitten/en den onderConingh deede een bandeken aen zijn voeten ofte beenen/en klom met een groote behendicheydt ende rassicheydt by een hooghe steyle boom op / en haelde in een ooghenblick daer af thien Cocos noten/ en heeft die met een besonder greep met een houtjen soo heel lichtelijck gheopent / dat ons volck daer seer af verwondert waren. Zy deden ons bewijs dat zy altemet oorloochden tegen 't volck van't ander Eylandt/en toonden ons veel holen en spelonсken in't gheberchte / oock bosschen en ruychten aende weghen / daer uyt zy malcanderen verrasten en overvielen/ en hadden seer geern gesien dat wy niet onse Schip souden hebben willen loopen aen't ander Eylant/om dat volck aldaer met haer te bevechten met schieten/maer alsoo voor ons gheen profijt daer mede te halen was/hebben wy dat afgeslaghen. Tegen

de middach quam ons volck weder 't scheep / met haer brenghende den jonghen Coninck met zijn broeder / die doen met ons aten: Soo wy over tafel zaten wesen wy haer dat wy over twee daghen wilden vertrecken/waer over de jonghe Coninck soo verblijdt was/ dat hy vande tafel datelijck opsprongh/inde Galery ginck/roepende van blijdtschap dat wy over twee daghen wilden vertrecken. Sy waren seer voor ons bevreest (hoe wel wy haer niet anders en bewesen dan vriendtschap / en sorchden dat wy haer landt souden innemen. Hy beloofde ons soo wy over twee dagen wilden 't zeyl gaen/ dat hy ons soude geven thien Verckens / en groote menichte van Cocos/die zy Ali noemden. Doen de maeltijt ghedaen was / quam de opper Coninck aen boort/ was nae haer wijse een statelijck aensienlijck persoon/eē man van ontrent sestich jaren out/met hem brenghende sesthien personen van zijn raedt ofte adel. Wy hebben hem wel ontfanghen nae behooren. Als hy op't Schip quam viel hy neder op zijn aenghesicht/ doende zijn gebedt/daer nae brachten wy hem beneden/ daer heeft hy andermael zijn ghebedt gedaen als voren/hy was upter maten seer verwondert van't gene hy sach / ghelijck wy oock waren van zijn manieren. Sijn volck kusten onse voeten/namen onse voeten met haer handen / ende leyden die op haer hoofden ende halsen/om te kennen te geven dat zy onse Onderdanen waren. De Coninck besach voort het gheheele Schip bovē ende beneden achter ende voren/en sach als oft hem een droom hadde geweest / aldermeest was hy verwondert van't groote geschut/want twee dagen te voren hadde hij't hooren gelupt geven tot zijner eere. Doen nu de Coninck 't schip nae zijn wensch ende begeeren had besien / was hy begeerich weder nae landt te varen/en schepde met groote 1616. Mayus.

1616. Mayus. eerbiedinghe van boort. Onse Commisen ghelepden hem weder aen landt tot onder zijn Belay / daer hy ordinaerlijck zat / gingen voort wandelen met den jongen Coninck/en quamen tegen den avont weder aen boort. Inden avondt by de Maneschijn voer onse Commis Aris Claesz uyt visschen/en de zoode ghevanghen hebbende gingen by den Coninck / daer vonden zy een deel jonghe dochters naeckt danssende voor den Coningh / een speelde op een hol hout gelijck een pomp/ dat eenich ghelupdt gaf/daer op dese dochters seer aerdich ẽ vermaeckelijck dansten/ met een goede gratie / op de maet van dat spelen / soo dat onse volck verwondert waren sulcx by dat Wilde volck te sien / een stuck inde nacht quamen zy weder aen boort met de visch.

Den 30 smorghens sondt ons den Coninck tot een present twee kleyne Verckens. Dien selven dach quam de Coninck van't ander Eylant dese Coninck besoeckẽ/ bracht met hem 16 Verckens en wel 300 mannen/die waren alle om haer middel behanghen met sekere groene kruyden daer zy haer dranck af maecken. Als die Coninck schier by den anderen quam / begost hy van verre met seltsame ceremoniẽ en reverentie hem te buyghen ende te neyghen/vallende met het aenghesicht op de aerde / al biddende / met veel gheroep ende ghetier/ en met seer grooten yver zoo't voor ons scheen. Den anderen Coninc ginck hem te gemoet / ende van gelijcken met veel gebaer en vreemde gesten bewees hy hem veel reverentie ende eere / nae veel doens zijnse ten laetsten opghestaen/ende met malcanderẽ gaen sitten onder des Coninck Belay / brochten menichte van volck by een/ wel ontrent 900 persoonen. Als zy waren gaen sitten/ hebben zy weder haer ghebedt ghedaen / nae haer ghewoonte/met de hoofden nederhangende ende buygende

tot-

totter aerden/de handen in malcander slaende/ 't welck alles voor ons een wonder om sien was. Nade middach alsoo onse Commis Aris Claesz voormiddaechs al aen landt was ghevaren/ soo wierden Jacob le Maire ende Claes Jansz Ban mede ontboden/ die trocken aen lant namen met haer vier Trompetters met een Trommelslagher/ en quamen by beyde de Coningen: Sy bliesen op de Trompetten te ghelijck / ende trommelden voor beyde de Coninghen die by malcanderen zaten/ daer zy een sonderlingh vermaken in hadden. Daer nae quamen een deel Boeren van't kleynste Eylandt by de Coninghen/en brachten met haer een deel groene kruyden/ die zy Kava noemden / sulcke als die 300 mannen hier voren verhaelt om het lijf droeghen/ en begonnen alle gelijckelijck die kruyden met haer monden te kauwen/ als die wel kleyn ghekaut waren/ namen zy die uyt hare monden / ende leyden dat alle te samen by een in een grooten houten back / als zy nu een goede menichte te samen hadden ghekaut / so gotense daer water op/roerden't en kneden't door malcanderen / en gaven't de Coningen om daer van te drincken/die daer van droncken met haren adel. Sy presenteerden oock dien lieflijcken dranck als wat besonders ende een schoon present/aen onse volck / maer die hadden ghenoech en wel haer bekomste aen het ghesicht. Sy brochten oock menichte van Obes-wortelen die zy ghebraden hadden / met 16 Verckens/die waren slechts het ingewant uytgehaelt/ voor't al bebloedt en onghewassen eenighe heete steenen daer in ghesteecken / en van buyten het hayr aen't vyer wat afghesengt/die waren op haer wijse wel gebraden/ en soo aten zy die heel smaeckelijck/ jae so begeerich als wy souden moghen doen op't best ghesoden/ofte op onse wijse ghebraden. Dit volck bewees haer Overheyden 1616. Mayus.

1616. Mayus. grootе eere ende reſpect / want alle ſpijſe die zy voor den Coninck (die zy op haer tale Herieco noemden) brachten/leyden zy op haer hooft / ginghen dan ſoo op haer knien ſitten / en ſetten't ſoo voor den Coninck neder. Van deſe voorſz 16 Verckens kreghen wy van elcke Coninck een/ die ons daer mede vereerden. Sy leyden die ſelfs eerſt op haer hooft / en knielende leyden zy die met groote eerbiedicheydt voor onſe volcx voeten/gaven ons noch daer by elf kleyne levendighe Verckens / en eenighe middelmatighe. Wy beſchoncken haer weder daer teghens met drie copere Beckentgens/vier meſſen/twaelf oude Spijckers/en eenighe Coralen / daer mede zy wel verſien waren. Deſe Feeſte ende byeencomſte hebben onſe volck gheſien met groote vermaeck ende verwonderinghe / en quamen tegen den avondt allegader weder aen boort.

Den 31 des ſmorghens quamen beyde de Coningen vande twee Eylanden aen ons boort / met haer gevolgh van edeldom nae haer manier. De voornaemſte ofte Overſten onder haer hadden allegader groene bladeren van Cocos boomen om haer halſen / 't welck bredе teyckens waren. Wy ontfinghen haer (ghelijck zy ons hadden ghedaen) met groote reverentie / en leyden haer inde Kajuyt/en over al in en op't Schip / als zy nu alles wel hadden doorſien / hebben zy ons vereert met ſes Verckens. Beyde de Coningen ſelve leyden die eerſt een voor een op haer hoofden / en dan voor onſe voeten/ met groote eerbiedicheydt / neyghende mette hoofden totter aerden / terwijlen lieten wy die Verckens wech brenghen/ en leyden haer weder inde Kajuyt / daer wy haer weder vereerden met twee bondekens Coralen/en elcke Coninck twee Meſſen en ſes Spijckers/ daer mede namen zy vriendelijck van ons haer afſcheyt/eñ voeren

Verklaringhe van ſommighe aenteyckeninghen in deſe volghende Caerte.

A. Zijn de twee Coninghen malcanderen ontmoetende, ende met veel ſeltſame Ceremonien verwillekomende.

B. De twee Coninghen ſittende op matjens onder de Belay.

C. Onſe Trompetters en Trommelſlagher voor de Coninghen ſpeelende, daer zy groot vermaeck in hadden.

D. Boeren van't landt, knauwende ſeker groen kruydt, by haer ghenoemt *Kava*, daer zy, gek naut zijnde, water op gieten, en alſo voor haer een dranck daer afmaken, die by haerluyden groot gheacht is.

E. Is het fatſoen van hare huyſen, zijnde rondt en boven ſcherp, met bladeren van boomen ghedeckt.

F. De afbeeldinge des Coninex, hebbende een groote vlecht hayrs hanghende aen de ſlincke zijde van zijn hooft, tot over zijn heupen, met een knoop ofte twee opghebonden.

G, G. Zijn van des Coninex Adel ofte Raedt, hebbende hun hayr in twee (ofte ſommighe meer) vlechten hayrs opghebonden, eenige andere hadden't cierlijck ghefriſeert als *H.* ander recht over eynde ghelijck Vercken-borſtelen, meer als een vierendeel van een elle langh, als *I.*

K. Een vrouwe van dat Eylandt, hebbende t'hayr kort afghe ſchoren.

L. Zijn Cocos-boomen daer de Cocos-notē aē waſſē.

L
L
I
H
E
A
C
B
D
K
I
G

ren nae landt: Onse Coopman Jacob le Maire ghelep- 1616. Mayus.
dese tot aen landt toe / die schonckense noch drie Verc-
kens/dien hy 't scheep bracht / en wy maeckten ghereet-
schap om 't zeyl te gaen / tot groot contentement van de
Inwoonders van dat Eylandt/overmidts zy soo lange
wy daer gheweest waren /altijt vreesden dat wy haer
souden doodtslaen / en haer landt innemen. Het volck
van dat Eylandt was een kloeck volck / groot van sta-
tuere / want de ghemeene mannen onder haer waren
niet kleynder als de grootste onder de onse/ maer de
grootste onder haer staecken verre uyt boven de onse/
waren stercke mannen en seer wel ghemaeckt van lijf
en leden / konden snel loopen meesterlijck swemmen en
duycken/waren van coleur heel bruyn geel/ waren gee-
stich en seer verscheyden in 't vercieren van haer hayr/
sommighe hadden ghekrolt / andere schoon ghefriseert
hayr/sommighe anderen wast aen 4/ 5/ ofte 6 vlechten
opghebonden/en eenighe(dat een wonder om sien was)
stondt het hayr recht over eynt / meer als een vierendeel
langh/ghelijck oft Verckens-borstelen hadden geweest.
Den Coninck had een langhe vlecht aen de slincke zyde
van zijn hooft/die hingh by zijn zijde neder tot over zijn
heupen / met een knoop ofte twee opghebonden. Sijn
Adel hadde twee sulcke vlechten / aen elcke zijde van 't
hooft een/ginghen alle ghelijck geheel naeckt / mannen
ende vrouwen/alleenlijck voor de schamelheyt een wey-
nich en soberlijck ghedeckt. De vrouwen waren seer
ongesien so van aenghesicht als lichaem/kleyn van per-
soon/het hayr kort afghesneen/ghelijck de mans in Hol-
landt/hadden langhe hangende borsten/die de sommige
als leeren sacken tot op de buyck toe hinghen / waren
seer onkuys/lieten haer ghebruycken in alle mans te-
ghenwoordicheyt/ self dicht by den Coninck/ alleen on-
der

1616. Mayus

der een matken. Wy en conden niet bemercken dat dit volck eenighe God ofte Goden eerden/oft eenige Godsdienstichheyt pleechdē/noch kleyn noch groot/ maer leefden sorgheloos ghelijck de vogels int wout. Sy wisten van koopen noch verkoopen/dan by vlaghen schonckē zy ons wat / en wy haer weder. Sy en zaeyen noch en maeyen/noch doen geenderhande werck/ de aerde geeft daer van selfs al 't gene zy tot onderhoudt haers levens van noode hebben/als Cocos / Ubes / Bannanas ende dierghelijcke vruchten. Alst water valt soecken de vrouwen in de bevallen plaetsen aen de zeekant / somtijdts vischkens/ofte alst haer lust vangense met haer hangelkens / die zy al rauw op eten / soo datmen daer by nae nae't leven siet de gulden eeuwe daer de Poetē van hebben gheschreven. Wy gaven in't scheyden van daer dese Eylanden de name van de Hoornse Eylanden / nae onse vaderlijcke stadt Hoorn/ en de Bay daer wy gheleghen hadden de Eendrachts-bay/nae onse Schip. Wy waren het meestendeel vande dach besich om uyt die Bay te comen/en onse anckers te lichten /onse eene tou was door de scherpe grondt stucken ghevijlt/soo dat wy dat ancker quijt waren/brochten een werp-ancker uyt/ dat kabeltouw hechte om een klip / en brack int winden / daer over verloren wyoock dat ancker.

Dese Bay leyt aende zuydzyde van't Eylandt in een bocht/ aen de eene zijde leydt een rif dat met laegh water droogh valt / aen d'ander zijde 't vaste landt / maer oock aen de wal vuyl. Wy laghen hier aen vier touwen en vier anckers/ op thien vadem sandtgrondt / ontrent een musketschoot van't Riviercken daer't versche water quam afloopen. Mochten wel met het Schip ghelegen hebben aen't Rivierkē sonder perijckel. Daer wy lagen en mochten wy niet swayen door dient daer heel nau is.

Wy

1616. Mayus.

Wy gheraeckten nae de middagh onder zeyl/ liepẽ eerst westzuydwest aen tot savonts toe/ om op de ruymte te comen/daer nae gingen wy onse cours nemen west aen/ met een oosten windt / verblijdt zijnde dat wy aen dat goede Eylandt ons soo ghemackelijck ende wel ververscht hadden/ende nu soo wel versien waren met goet water/sommighe Verckens/ Vbes wortelen / en groote menichte van Cocos-noten en Bananas. De plaetse daer wy laghen leydt op de hoochte van 14 graden 56 minuten.

Iunius.

Den 1 Junij haddẽ wy smiddaechs de hoochte van 13 graden 15 minnten/de windt oost/en gingen noorden aen.

De volghende daghen hadden wy noch al oostelijcke windt/ginghen onse cours noordnoordwest/oock westelijck en meest noordwest ten westen/ meesten tijdt harde voortganck/hadden den 14 de hoochte van drie graden 45 minuten/ en saghen dien dach veel ghevogelte / gingen doen west ende westzuydwest aen/ hadden holle dyninghen uyt den zuydzuydoosten.

Den 20 hadden wy de windt noordoost/ ginghen west aen/ des avondts saghen wy landt/ lieten't dien nacht drijven sonder zeyl/om dat wy niet op't landt souden zeylen/waren op de hoochde van 4 graden 50 minuten.

Den 21 was de windt oostelijck / wy zeylden nae't landt toe/dat heel leegh was/ daer by komende vonden seer groote droochten / die noordwest van de Eylanden af streckten/het waren drie ofte vier Eylandẽ / altemael seer kleyn vol geboomte. Ons quamen stracx twee Canoes aen boort van sulc fatsoen als de voorgaende doch een weynich grooter/soo datter vijf oft ses man in sitten kost. Dit volck was al een volck met het voorgaende/

1616. Iunius. eñ hadden ooc eenderley sprael/ dan warē wat swarter van verwe/bedeckten mede haer schamelheyt/eñ haddē Flits boghen tot haer gheweer / dat waren d'eerste boogen die wy inde Zuydzee sagen. Wy gaven haer eenighe Coraeltiens ende Spijckers / maer zy wesen ons al om de west / dat daer noch meer landt lach / daer haer Coningh op woonde / ende van alles ghenoegh was te crijghen. Daerom wy onsen cours weder westwaert aen namen/ siende datter gheen ghelegentheyt was om met het Schip te setten. Dit Eylandt lach zuydzuydwest/ende west ten zuyden van ons / op de hoochde van 4 graed 47 minuten.

Den 22 was de windt oostzuydoost / de cours west ende west ten noorden/de hoochte vier graed 45 minutē/ wy hadden dit etmael een moye koelte met goedt weder / saghen oock ten selven daghe wel twaelf ofte derthien kleyne Eylandekens / ligghende dicht by malcanderen westzuydwest van ons / streckende zuydoost ende noordwest ontrent anderhalf mijl / doch wy zeyldense voorby/ende lietense aen backboort legghen.

Den 24 was de windt zuydelijck / des middaeghs saghen wy landt aen bagboort / wesende drie leege Eylanden/die zuydwest van ons lagen/ ende stonden groen en vol gheboomte/ de twee waren elcx wel twee mijlen lang/maer het derde was kleyn/hadden klippighe harde stranden / en konden daer oock gheen anckergrondt vinden/noemende die de groene Eylanden.

Wy saghen oock een hooch Eylandt/legghende met seven ofte acht heuvels voor uyt / west ten noorden van ons. Wy hielden snachts af en aen om den dach te verwachten.

Den 25 des morghens / alsoo wy doende waren om 't voorsz Eylant te bezeylē/sagen wy voor uyt int zuydwesten

westen/weder ander landt/uytgenomen hooch/'t welck wy hielden te zijn den hoeck van Nova Guinea, wy liepen daer nae toe/ verlatende het ander hooch Eylandt/ dat daer bewesten lach/ het welcke wy den naem gaven van S. Iohannes Eylandt, om dattet op S. Jans dach was. Ontrent smiddaeghs quamen wy daer by / en zeylden al langhs de wal met een oostzuydooste windt/ dan conden geen ancker grondt vinden/wy sonden onse Sloep uyt om te diepen/ die voer langs de wal binnen't Schip deur / maer alsoo die wat nae by't landt quam/ quamender twee ofte drie Prauwen ofte Canoes met seer swart volck by haer/ heel naeckt / hadden niet voor haer schamelheydt / die seer fel met slinghers nae ons volck wierpen/maer so haest d'onse onder haer begosten te schieten/namense stracx de vlucht. De Sloep quam weder aen boort sonder grondt ghevonden te hebben/ ende zeyde dat dit volck heel een ander spraeck hadden als de voorgaenden. Wy zeylden al by de cust langhs/ die was hooch ende groen/seer lustich om aen sien/sagen veel landt als oft ghebout landt had geweest. Savonts quamen wy om den hoeck in een Bay/ daer wy't setten op 45 vadem / onbequaem ende oneffen grondt. Den selven avondt quamender twee Prauwen by't schip/ en spraken ons aen/maer wy en konden haer niet verstaẽ. Den gantschen nacht hielden zy wacht tegen ons met vieren al de cust langhs. Wy laghen ontrent een Gotelinghschoot vande wal/neffens een afloopende Rivier: 'snachts wast moy stil Maneschijn weder/ het luchtgen uyt de landt/soo quamen sommige Prauwen dicht onder de galery van't schip / daer wy haer sommighe Coraeltjens toewierpen/en bewesen haer alle vrientschap/ wesen haer dat zy ons Cocos / Verckens/ Ossen ofte Bocken souden brenghen/so zy die hadden/ dan zy hielen

1616. Iunius.

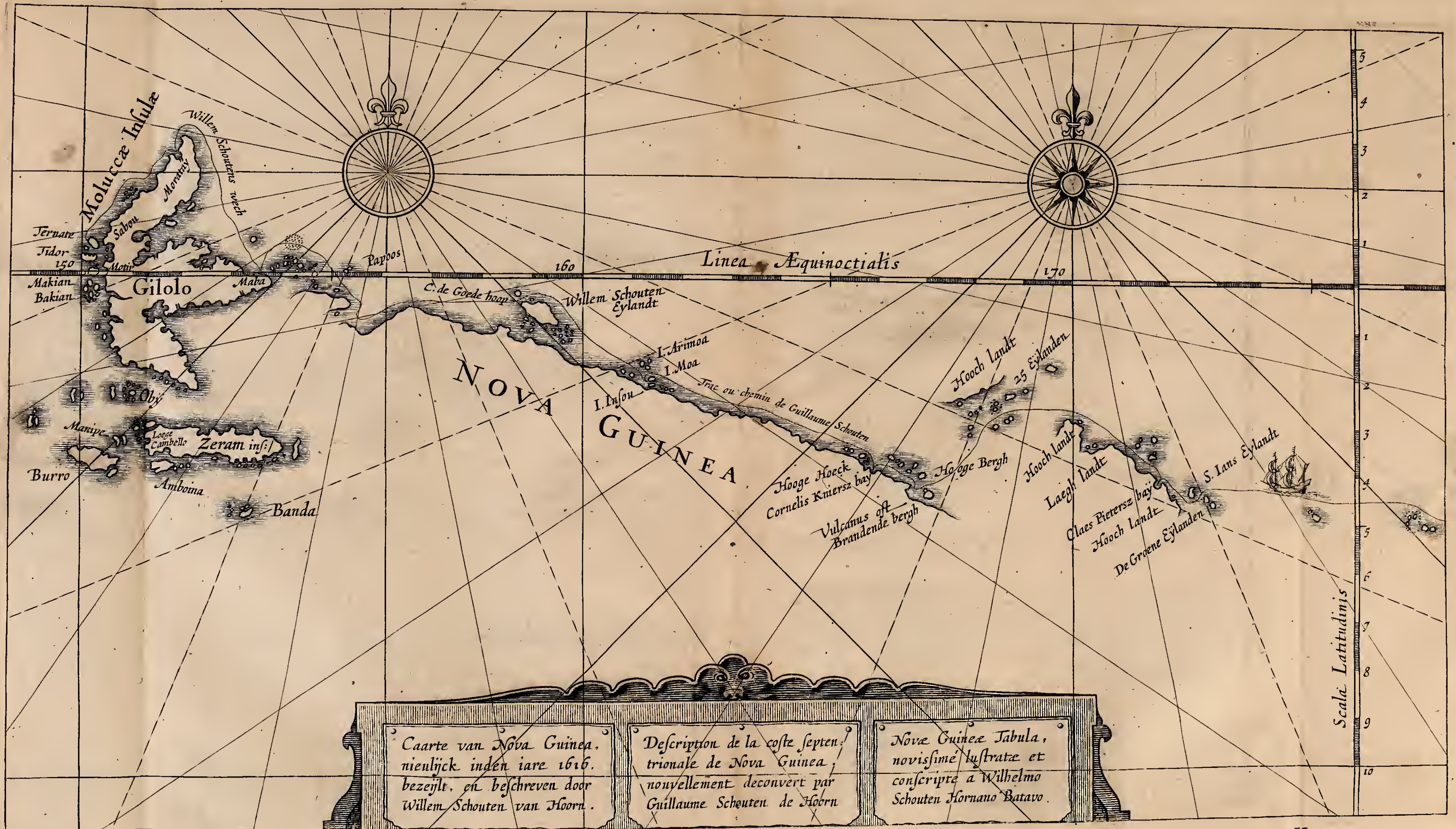
1616. Iunius. len den meesten nacht om't schip met roepen ende tiere/ op haer wijse/het waren wilde swarte onbeschofte m... schen. Dit landt lach nae onse gissinghe / nae dat w... ghezeylt haden vande custe van Peru ontrent 1840 mijlen.

Den 26 quamen smorgens acht Prauwen om ons Schip/ daer onder een was met elf persoonen / d'ande... hadden 4/5/6/oft 7 man in. Sy voeren vast om ons schip/en waren op haer wijse wel voorsien van wapene/ te weten met Assagayen/steenē knodsen/ houten swaerden en slinghers: wy bewesen haer alle vriendtschap/ gaven haer Coralen ende andere snuysteringhe / en wesen haer dat zy aen landt souden varen / ende halen ons Verckens/Hoenderen/Cocos en ander fruyt / van 't gene dat zy hadden/maer zy hadden wat anders inde sin/ ende begonnen met alleman seer fel te worpen / soo met slinghers als Assagayen/en meenden ons te vermeesteren/maer wy op onse hoede zijnde/schoten met musketten ende grove stucken onder den hoop/datter wel thien ofte twaelf doodt bleven/ ende verlieten de groote Prau met noch drie andere/sprongen buyten boort eñ swommen nae landt toe/wy setten onse roey Sloep uyt / daer sommighe van ons volck mede onder't swemmende volck voeren/ende sloegender noch eenige doodt/brochten oock drie ghevanghens aen boort/die seer ghequetst waren/met vier Prauwen/ die wierden aen stucken gehouwen tot brandthoudt voor de Kock. De ghequetsten werden verbonden/en een van die storf.

Des middaeghs roeyde onse Sloep met de twee gevangenen nae landt/al lancx de wal heenen / ende de gevangens riepen vast/dat zy Verckens/ Bananas ende Cocos noten brengen souden/waer over een Canoe aen boort quam/die een kleyn Vercken brocht/met een bos-

ken

1616.
Junius.

Moluccæ Insulæ
Willem Schoutens wech
Moratay
Sabou
Ternate
Tidor
150
Motir
Makian
Bakian
Gilolo
Maba
Papoos
160
Linea Æquinoctialis
170
C. de Goede hoop
Willem Schouten Eylandt
I. Arimoa
I. Moa
I. Insou
Nova Guinea
Trac ou chemin de Guillaume Schouten
Hooch landt
25 Eylanden
Hooge Hoeck
Cornelis Kniersz bay
Hooge Bergh
Vulcanus oft Brandende bergh
Hooch landt
Laegh landt
Claes Pietersz bay
Hooch landt
De Groene Eylanden
S. Ians Eylandt
Oby
Manipe
Loege
Cambello
Zeram insl
Burro
Amboina
Banda
Scala Latitudinis
Caarte van Nova Guinea, nieulijck inden iare 1616. bezeijlt, en beschreven door Willem Schouten van Hoorn.
Description de la coste septentrionale de Nova Guinea, nouvellement deconvert par Guillaume Schouten de Hoorn
Novæ Guineæ Tabula, novissime lustratæ et conscriptæ a Wilhelmo Schouten Hornano Batavo.

K 3

ken Bananas. Wy setten den eenen man op 10 Verckens rantsoen/den anderen die seer ghewondt was / lieten wy aen landt loopen/deur dien wy gheen moet hadden dat hy leven zoude. Dit volck hadden hare neusen aen beyde zijden met gaten deurboort/daer in droegē zy twee ringhen/aen elcke zijde een/ een dingh seer vreemt te sien. Wy saghen hier noch een Eylandt noordelijck van het groote Eylandt verscheyden. 1616. Iunius.

Den 27 haelden wy onse ledighe vaten vol waters/ ende kreghen dien dach een Vercken/ ende saghen hier sekere gheheel roode voghelen.

Den 28 quamender wel eenighe Canoes aen boort/ maer brochten niet mede / wilden oock den voorsz man niet rantsoenen/waer over wy hem aen landt setten ende lieten loopen. Dit volck docht ons te wesen Papoos/ want hadden altesamē kort hayr/ ende aten Betele met Calck daer toe. Des nachts lichten wy ons ancker/ eñ ginghen t'zeyl met weynigh koelte.

Den 29 was de windt variabel/de cours noordwest ende noordwest ten noorden/ met moy weder / dan het was des voormiddaeghs stil. Wy en konden 'savondts noch het eyndt van't Eylandt niet sien / hoewel wy al langs de wal zeylden/die west noordwest / eñ noordwest ten westen streckte/ met veel bayen ende bochten. Des selven daeghs saghen wy noch wel drie hooghe Eylanden/die alle noordtwaert van't groot Eylandt af lagen ontrent vijf oft ses mijlen. Wy hadden de hoochte van drie graden 20 minuten.

Den 30 smorghens/ alsoo wy in stilte dreven / quamender veel Canoes met Swarten by ons boort / die in't aenkomen haer Asagayen op haer hooft stucken braken/tot een teecken van vrede/dan dese brochten ons niet met alle/maer wilden alle ding hebben. Het scheen

1616. Junius. beter ende beleefder volck te, wesen als de voorgaende/ want zy deckten hare schamelheydt wat met blaetjens/ ende hadden een fraeyer slach van Canoes/ voor en achter met eẽ weynich beeldewerck. Sijn seer hoovaerdich op haer baerden/die zy met kalck bestrijcken / ghelijck mede haer hooft hayr. Op de drie ofte vier Eylanden daer dese Canoes of quamen / stonden veel Cocos boomen. Sy en brachten ons niet met allen / hoe seer wy haer wesen dat wy eten van doen hadden /bleven tot savondts toe by ons/doen voerense weder nae landt toe.

Julius. Den eersten Julij smorghens / alsoo wy snachts met stilte ende voor stroom ontrent twee mijlen hadden gedreven / soo laghen wy tusschen een Eylandt van twee mijlen lanck/ende 't vaste landt van Guinea in / nae de vroekost quamen van't Eylandt wel 25 Praeuwen/ met veel volck wel gemonteert /was het selfde volck die daeghs te voren de Asagayen op't hooft gebroocken/ en ons vriendtschap ghetoont hadden/ maer was geweest om ons te abuseren alst doen bleeck / en soo wy in stilte dreven / meenden zy ons het schip afhandich te maken. Twee anckers hinghen voor de boech neer / maer een weynich opghehaelt/daer ginghen zy op sitten/ op elcke ancker een man/ met een Pingay ofte riem inde handt/ daer zy haer Conoas ofte Prauwen mede voort scheppen / ende meenden alsoo 't schip nae landt te scheppen/ d'andere hengelden vast om't schip / en wy waren wel op onse hoede. Ten laetsten begonnen zy van by/ dapper met Asagayen ende slinghers te werpen/ soo dat zy een van onse volck quetsten / dat d'eerste was van onse reyse: doen zy nu te deghen gaende waren / ende meenden dat zij't spel al ghewonnen hadden/ schoten wy met onse boven-schut ende met musketten daer onder / datter wel twaelf ofte derthien doodt / ende veel ghequetst

wierden.

wierden. Als zy in't vluchten waren/roepden ons volck met de Sloep/die wel ghemonteert was / nae haer toe/ ende kreghen een Canoe daer drie mannen in waren/ waer van zy den eenen die doodt was over boort smeten/d'ander twee namen de vlucht in't water / maer als d'een van onse volck doodt gheschoten was/gaf d'ander hem stracx ghevanghen/welcke was een jong man van achthien jaren/die wy Moyses noemden/ nae onse ghequetste man. Dit volck at broodt dat zy maeckten van wortelen van boomen. Wy zeylden des avondts met een moye koelte weder al lancx de wal westnoordwest/ ende noordwest ten westen aen. 1616. Iulius.

Den 2 hadden wy de hooghte van drie graed 12 minuten/sagen den selven dach aen bagboort uyt laegh landt/oock een groote bergh/ en voor uyt een laegh Eylandt/gingen al west noordwest aen soetgens voort met slecht water en oostnoordooste windt.

Den 3 saghen wy wederom hooch landt / west van ons ontrent 14 mijlen van't ander Eylandt verscheyden/op de hoochte van 2 graed 40 minuten.

Den 4/ alsoo wy doende waren om de voorsz vier Eylanden te passeren / saghen wy wel 22 ofte 23 andere/soo groote als kleyne/hooghe als laege Eylanden/ die wy aen stuyrboort lieten ligghen/ uytgenomen twee ofte drie aen bagboort. Sy laeghen al dicht by malcanderen/sommighe een mijl ofte anderhalf/sommige maer een Gotelincx schoot verscheyden/ op de hoochte van 2 graden 25 en 30 minutē weynich min ofte meer. Wy meenden savondts reede te vindē / maer moestē snachts by houden/om dat ons de nacht overviel. Des avonts saghen wy aen een van dese Eylanden een zeyl dat nae ons toequam/dan deur dien ons de nacht beliep/ quam het ons niet aen boort/ ende smorghens moesten wy het

door-

1616. Iulius. door contrarie windt verlaten / niet teghenstaende dat wy'er al dicht by gheweest hadden.

Den 5 was de windt zuydoost ende oostzuydoost/de cours zuyden ten westen / ende zuydwest / hadden veel donder ende reghen/waren op de hoochte van 3 graed 56 minuten.

Den 6 hadden wy somtijdts harde windt / en somtijts stilte met reghen/blixem en donder/sagen des voormiddachs een seer hooghen berch zuydwest van ons legghen/daer wy nae toeliepen/ onse Schipper vermoede half of het Banda wel mesen mocht / om de groote ghelijckheydt die't hadde met den bergh van Goemenapi in Banda / en seer nae de ghelijcke hoochte / maer wat naerder komende wierden noch wel drie ofte vier soodanighe berghen siende / die aen de noordtzijde van den eersten laghen wel ses ofte seven mijlen verscheyden/daer aen hy terstont merckte dattet so niet en was. Achter den berg saghen wy mede oost en west seer veel landts/dat so langh was datmen aen beyde zijden geen eynt daer af konde sien/ten deele hooch/ten deele wederom laech / streckende oostzuydoost / waer uyt wy vermoeden dat het Nova Guinea was / ende deur dien ons de nacht beliep hielden wy by.

Den 7 smorghens wenden wij't voor daech weder nae den hooghen berch toe / en was een brandend Eylandt/gevende op't hoochste vlammen ende roock van hem / daer over wy't den name gaven van Vulcanus: hadden de windt vanden zuydoosten/ met moy weder. Dit Eylandt was wel bewoont en vol Cocos boomen. De Inwoonders quamen met eenighe Praeuwen by ons schip / maer waren seer bevreest / zy riepen ons vast toe / maer wy en konden haer niet verstaen / noch oock onse Swart Moyses. Sy waren oock gantsch naeckt/ alleen

alleen haer schamelheydt ghedeckt / hadden sommighe kort en sommighe lanck hayr. Wy konden hier gheen grondt werpen / soo dat wy niet ten ancker kosten comen/saghen ten noorden ende noordwesten noch meer Eylanden van ons legghen / en liepen noordwest ten westen nae een vlacken hoeck die wy voor uyt saghen/ daer wy savondts by quamen/ doe namen wy onse zeylen in/en lietent snachts dryven. Wy hadden hier verscheyden coleuren van water / als groen / wit / en geel/ 't welck wy vermoeden afwateren uyt Rivieren te wesen/want het was veel soeter als 'tzeewater. Hier dreven oock veel boomen/ bladeren ende tacken/daer somtijdts voghelen ende krabben op saten. 1616. Iulius.

Den 8 was de windt variabel/setten ons cours west zuydwest/en west noordwest/ met goedt weder ende redelijcke koelte/haddē aen stuerboort een hooch Eylant/ en aen baghboort slecht landt / redelijck hooch / wy liepen nae't landt toe/daer wy savondts by quamen en goede sandtgrondt vonden op 70 vadem / ontrent een Gotelingschoot van landt. Daer quamen ons eenighe Canoes aenboort / met een drollich fatsoen van volck/ dat mede al Papoos waren/hebbende kort hayr/ eñ dat ghekrult/ende droeghen ringhen door hare neusen ende ooren/ met sekere veertjens op't hooft oft op de armen/ en verckens tanden om haer halsen en op de borst / tot een cieraet. Sy aten oock Betele/ ende waren alle verscheyden gebreken onderhavich/ d'een was scheel/d'ander hadde dicke beenen/de derde dicke armen / ende soo voort / waer uyt wel te vermoeden staet dat dit een ongesondt landt moest wesen /te meer/ om dat haer huyskens op staecken stonden/ontrent acht ofte neghen voet van der aerden. Wy hadden hier de hoochde van drie graden 43 minuten / ende vernamender eē kleyn mon-

1616. Iulius.

sterken van Gengber.

Den 9 smorghens soo wy aen't ancker laghen roeyde onse Sloep om te sien nae een bequame plaets om met het Schip te leggen/ ende wederkeerende seyde een bequame Bay ghevonden te hebben / daer wy nae toe liepen/ ende setten't op 26 vadem goede sandtgrondt/ ghemengt met kley onder malcanderen. Hier ontrent stonden twee Dorpjens/ daer ons veel Canoes van aen boort quamen/ die een weynich Cocos noten brochten/ dan zy warender seer kostelijc mede/ willende voor vier Noten een vaem Lywaet hebben/daer zy seer begeerich nae waren. Hadden oock eenighe Verckens/die zy mede in grooter weerde hielen / en hoe seer wy haer wesen dat zy ons wat souden brenghen / en dat wij't van noode hadden/zy en wildent niet doen.

Dien dach is tot rantsoen voor het Scheepsvolck uytgedeelt voor yder man vijf pont broot/en anderhalf mutsgen olie ter weeck / anderhalf mutsgen spaensche wijn des daeghs/met een pimpelken Brandewijn. Alle onse pottagie/als erweten/ boonen/ gort / oock alle onse vleesch/speck ende visch was altemael op/en wy wisten niet waer wy waren / of wy noch verre ofte nae by de Indische Eylanden waren was ons gantsch onbekent/ oock en hadden wy gantsch geen sekerheyt van't landt daer wy daghelijcx by langs zeylden / oft Nova Guinea was ofte niet/maer alleen ons vermoeden/ want alle de Caerten die wy hadden en gheleecken niet met allen na de Landen die wy vonden. Des avonts creghen wy grooten reghen/met donder en blixem/dat den geheelen nacht duerde/met seer doncker weder.

Den 10 quamender wederom wel 20 Canoes aen boort/met mannen/ vrouwen en kinderen / waren alle heel naeckt/alleen haer schaemelheydt bedeckt / maer en broch-

brochten niet mede dat weerdigh was. 1616. Iulius.

Den 11 smorghens ginghen wy weder onder zeyl/ gingen noordwest ten westen/ende westnoordwest aen/ al langs de cust/houdende het landt altijdts in't gesicht/ drie / twee/ jae oock anderhalf ofte een mijl alleen daer van blyvende / ende voeren smiddaeghs voorby een hooghe hoeck. Dit landt van Nova Guinea streckt meest al noordwest ten westē / somtijts een weynich westelijcker/somtijts weder wat meer noordelijcker.

Den 12 zeylden wy noch als voren westnoordwest/ langs de cust/ met moy weder en heete sonneschijn/hadden smiddaeghs de hoochte van twee graden 58 minuten/hadden oock baet vande stroom/die ons om de west sette / ghelijck die dede de heele cust van Nova Guinea langhs.

Den 13 ende 14 zeylden wy langs de voorsz cust/ ontmoetende somtijdts hooch/somtijts laech landt.

Den 15 was de windt en cours langhs het landt als voren/met goedt weder/na de middach quamen wy by twee laghe bewoonde Eylanden / die ontrent een half mijl van't landt aflaghen/ende vol Cocos boomen stonden. Wy liepen daer nae toe/eñ vonden daer goede anckergrondt/ op 40/30/25/ 20/ tot ses ende vijf vadem toe/ eñ settent op 13 vadem steeckgrondt. De Schipper roeyde met de schuyt ende sloep / wesende wel ghemonteert/na landt toe / meenende een deel Cocos noten te halen / die met groote menichte op die Eylandē stonden: Maer doen zy aen't landt quamen/lagē de Swartē in't bosch te neffens daer wy waren / zijnde neerstich op haer hoede/en schoten seer fel met slitsen / datter van d'onse wel sesthien swaerlijck ghequetst wierden / zijnde d'een dwars deur den arm/d'ander deur 't been / de derde deur de neck ofte handen ende anders gheschoten.

1616. Julius. Waer tegen de onse weder onder den hoop schoten met Musketten en steenstucken/ dan moesten deur het ghe-weldich schieten der Indianen in't eyndt noch de wijck nemen. Wy hadden hier de hooghte van 1 graed 56 minuten.

Den 16 smorghens zeylden wy met ons schip tus-schen die twee Eylanden in/en setten't op negē vadem/ daer't seer goedt legghen was / nae de middach voeren onse Sloep ende Boot nae't kleynste Eylandt/ om Co-cos te halen/staken twee ofte drie hutten vande Swar-ten aen brandt / daer over de Swarten die op't ander Eylandt waren gheweldich tierden ende riepen / maer zy en dorsten ons niet by comen / want wy schoten met sommighe grove stucken langhs de strandt ende Bos-waert in / dat de Koghels met groot gheraes door het bosch vlogen/daer door de Swarten vloden / ende niet eens meer dorsten uytkijcken. Tegen den avont quam ons volck weder aen boort / en brachten soo veel Cocos noten dat yder man op't schip drie Cocos tot zijn deel kreegh. Savondts quam een man aen boort en ver-socht vrede met ons/met hem brengende een hoet/ die eē van onse Maetroosen in de voorgaende schermutsinghe buyten boort hadde laten vallen. Dit volck gaen heel naeckt/oock met haer schamelheydt bloodt.

Den 17 quamender smorghens twee ofte drie Ca-noes met Swarten by ons boort / smeten de Cocos no-ten boven stroom in't water/ en wesen dat wy die zoude halen/waer mede zy onse vriendtschap sochten. Wy we-sen haer dat zy aen boort zouden comen. In't leste wier-den zy wat stouter/quamen by't Schip / ende brochten ons soo veel Noten ende Bananas als wy begeerden/ die wy al in de gaeldery met toutjens uyt hare Canoes losten / ghevende daer voor oude Spijckers/ verroeste

Messen ende Coralen. Sy brochten ons oock een weynich groene Gember/ende geele wortel tjens/diemen ghebruyckt in plaets van Saffraen. Verruylden oock aen ons van haer pijlen ende booghen/soo dat wy van haer ten laesten groote vriendtschap ghenooten. 1616. Iulius.

Den 18 ruyldẽ wy noch al Bananas en Cocos-noten/met wat Cassavy ende Papede, diemen in Oost-Indien oock wel vindt. Wy saghen hier eenighe Potteysen/die soo ons docht/ van de Spaenjaerden ghekomen moesten wesen. Oock en was dit volck niet seer nieusgierich nae de schepen/ ghelijck de voorgaende wel gheweest hadden / want zy wisten te segghen van schieten met grove stucken/ ende gaven het Eylandt daer zy op woonden den naem van Moa, 't welck was het oostelicste/ 't ander daer teghen over gheleghen / noemden zy Insou, ende het uyterste dat een hoochachtich Eylandt was/ligghende wel vijf ofte ses mijlen van Nova Guinea, dat noemden zy Arimoa.

Den 19 voeren ons volck aen 't grootste Eylant om te visschen. De Swarten bewesen haer groote vriendtschap/holpen haer de Zegen op trecken/ en gaven haer soo veel Cocos noten als zy begeerden. Wy saghen veel Praeuwen nae ons toe comen uyten oosten / van andere Eylanden oostelijcker gheleghen (daer onder eenighe waren vry groot) daeromme wy onse visschers aen boort riepen. Dese Swarten wesen ons dat wy in die vreemde Prauwen zouden schieten/maer ons volck beduyden haer/dat wy dat zouden doen/ so zy ons eerst aẽ sochten. Sy quamen vreedelijck aẽ ons boort/ en brochten ons soo veel Cocos noten ende Bananas als wy begeerden/soo dat yder man 50 noten kreech / ende twee bosch Bananas. Dit volck ghebruyckten Cassavi voor haer broodt/ dan 't en is by dat van West-Indien niet

1616. Julius. te ghelijcken/zy backen't oock aen ronde koecken.

Den 20 ginghen wy des morghens t'zeyl / nae dat wy al vroegh veel eetbaer ware hadden gheruylt. Sy wesen ons wy zouden noch legghen blijven / zy wilden ons noch meer halen.

Den 21 zeylden wy noch al langhs het landt west-noordwest heen/hadden smiddaeghs de hooghde van 1 graed 13 minuten. Wy saghen een party Eylanden/ daer de stroom ons nae toe voerde / daer wy ontrent smiddaeghs by quamen/ en setten't daer op 13 vadem/ hadden savondts ghehadt veel reghen / donder ende blixem.

Den 23 ginghen wy des morghens t'zeyl/ met goet weder ende moye koelte / ende een weynich van landt wesende/ volghden ons wel ses groote Canoes (hoewel wy geen volck aen landt en hadden vernomē) brengende gedroochde visch/die wy voor Steenbraessem aensaghen/met Cocosnoten/Bananas/Taback/ende sekere kleyne fruytgens als Pruymen. Oock quamender eenighe Swarten van een ander Eylandt die ons eenighe lijftocht brochten/die hadden oock een monster van Chinesche Porceleyn / want wy'er twee schotelkens af ruylden / soo dat wy vermoeden dat hier wel Christen schepen geweest hadden/ want zy oock niet so nieusgierich waren nae't schip. 'T was een ander slach van volck als de voorgaende/geelder van verwe / ende grooter van posture/hadden sommighe lang hayr/ sommige kort/ende ghebruyckten oock slitsen en boghen daer zy ons een party van verruylden. Waren seer begheerich nae Coraeltjens ende yserwerck / ende hadden groene blaeuwe ende witte glasen ringhen door haer ooren stekende/die wy vermoeden datse van de Spaenjaerts ghekreghen hadden.

Den 24 hadden wy de hoochte van een halve graed/ met weynich koelte/ ginghen noordwest / oock west en zuydwest aen/by een groot schoon Eylandt langhs/ dat seer groen en plaisant was om aen te sien/dat gaven wy de naem van Willem Schouten Eylandt/nae onse Schipper/en de westhoeck de C. van goede hoop. 1616. Iulius.

Den 25 saghen wy aen baghboort uyt veel landt zuydzuydwest van ons / 't sommighe heel hooch / ende 't sommighe heel laegh.

Den 26 saghen wy weder wel drie Eylanden / de cust streckte noch al noordwest ende noordwest tē westē.

Den 27 hadden wy de hoochte van 29 minuten/ bezuyden de linie/sagen noch veel landt zuydwaert van ons/'t sommighe heel hooch / en sommighe heel laegh/ zeylden daer by langhs westnoordwest heen.

Den 28 en 29 haddē wy variabel weder/ en snachts tusschen beyden hadden wy een aertbevinghe / soo dat ons volck alle gader van verbaestheyt uyte koyen quamen/'t scheen somtijts of onse schip stiet / wierpen dickwils 't loot/maer vonden geen grondt.

Den 30 zeylden wy in een groote bocht/ soo dat wy rondtom int landt beset schenen/ deden ons best om erghens openinghe te vinden/maer vonden niet/ ginghen daerom weder noordwaert aen. Wy hadden dien dach so schrickelicken grooten donder eñ blixem/dat ons schip schudde ende beefde/en scheen somtijts geheel in lichten brant te staē/ daer af wy alle niet weynich verschrict en verbaest en waren/ daer nae quam so grooten regen dat wy noyt diergheliijck ons leven hadden ghesien.

Den 31 bevonden wy dat wy in een sack gheseylt waren/ sagen het landt al aen malcanderen vast/ gingē daerom noorden aen/en passeerden dien avont de Linie Equinoctiael voor de tweede reyse/ende des avonts/al-

soo

1616. Iulius. soo wy dicht by landt waren / setten wy het op 12 va-
dem steeckgront / ontrent een Gotelings-schoot van een
Eylandt / dat dicht byde vaste kust lach / dan wy verna-
men hier geen volck / noch eenich ghewach.

Augustus. Den eersten Augusti lichten wy ons Ancker met seer groote moeyte / want het onder een klip stondt / ende wy wonden't de halve handt af. Onse hoochte was 15 minuten benoorden de linie. Savondts quamen wy door de harde stroom dicht by't landt / settent door de stilte / de grondt was oneffen en niet diep.

Den 2 wast heel stil / ende wy dreven deur de stroom west en west ten noorden aen / met regenachtich weder.

Den 3 was de cours als voren / met stilte / ende naemiddaeghs vonden wy een banck / soo verre in zee dat wij't landt pas sien konden / wesende op ettelijcke plaetsen 40 / op andere 20 / 15 ende 12 vadem sandtgrondt diep. Wy setten op 12 vadem / overmidts datter teghen de nacht gingh / en de Schipper begheerde te sien / hoe of de stroom gingh / de welcke west zuydwest heen liep. Ten selven daghen namen wy de hoochte van vijfenveertich minuten benoorden de linie / oock saghen wy eenighe Walvisschen ende Schiltpadden. En wy gisten door de hoochte dat wy hier 't landt van Nova Guinea ten ende waren / hebbende 280 mijlen langs de custe van dien ghezeylt. Wy saghen ten selven dage noch twee Eylanden westelijck van ons.

Den 4 was de windt variabel / de cours zuydzuydwest / wy hadden veel reghens met doncker weder / de stroom ginck daer hard om de west / saghen dien dagh wel seven oft acht Eylanden soo ons docht / waer over wy des nachts by hielden / om niet op't landt te vervallen.

Den 5 smorghens dreven wy in stilte / hadden voort de windt variabel / de cours zuyden ende zuydoost / met regenich weder ende weynich koelte / ende alsoo ons de windt tegen was / liepen wy naer't lant dat wy daechs te vooren voor Eylanden aengesien hadden / maer daer by komende vonden geen grondt / waer over wy onse Sloep uytsetten om te diepē / ende vonden anckergront op 45 vadem / dicht by't landt. Soo onse Sloep nae landt voer / saghen wy eerst 2 / daernae noch drie Prauwen van landt af komen / eñ voeren nae onse Sloep toe / daer by komende stakense een breedvaentgē op / en d'onse weder daer teghen / en quamen aen boort. De Prauwen volghden haer / en quamen oock aen boort. Sy brachten ons niet anders dan eē monster van Indische boontjens ende ertjens / misgaders wat Rijs / Taback / ende twee Paradijs-vogelen / daer wy'er een van ruylden / wesende wit en geel. Dit volck konden wy redelijc wel verstaen / want zy spraecken sommighe woorden Ternataens / ende een wasser die goedt Maleys sprack / welcke tael onse Coopman van't Jacht Aris Claesz seer wel konde. Daer warender die oock eenighe woorden Spaensch spraken / ende onder anderen hadden zy oock een spaensche Vilt. Haer dracht waren seeckere krape kleetjens om haer middelen / ende eenighe hadden zijde broecken aen van verscheyden coleur / eenige oock Tulbanden op't hooft / die zy zeyden dat Turcx oft Moors waren. Aen de vingeren droegense som silveren eñ gouden ringen / ende hadden altemael peck swart hayr. Sy ruylden haer waren met ons voor Coraelkens / maer hadden liever Linnen ghehadt / en waren voor ons seer schuw ende bevreest. Wy vraeghden haer hoe haer landt hiete / maer zy en wildent ons niet segghen / waer uyt ten deel / ende oock uyt ander omstandicheden / wy

1616. Iulius.

1617. September vaſt oordeelden en gheloofden dat wy waren op't ooſt-eynde van Gilolo, aen de middelſte tack van't landt (want Gilolo hem met drie tacken ooſtwaert uytſtrect) en dat zy waren lieden van Tidor/ vrienden vande Spaenjaerden/ ghelijck wij't oock bevonden alſoo te zijn/daer over wy alle niet weynich en waren verblijdt/ als nae ſoo veel omſwervens en gheleden armoede/ghecomen te zijn ter plaetſe daer wy verkent waren/ende haeſt by onſe Landtſluyden hoopten te comen/een ſaecke daer wy ſoo langhe ende ſoo ſeere nae ghewenſcht eñ ghehoopt hadden. Wy creghen een kleyn koeltgen/en geraeckten onder't landt ten ancker/ eẽ Gotelingſchoot vande wal/op 40 vadem/doen brochten zy ons Cocos ende andere fruyten te koop. Zy zeyden ons dat wy daer niet wel en laghen/ghelijck't oock waer was/want ſavondts kreghen wy een dichte koelte eñ dreven deur. Des avondts voeren de Praeuwen weder van boort/ belovende ons 'ſanderdaeghs Hoenderen te brengen. Wy waren deſen dach de derdemael recht onder de Linie Equinoctiael.

Den 6 ſmorgens quamen die van't landt weder aen boort/ brachten oock een deel Toback met wat Porceleyn en eenighe andere dinghen/maer alſo wy een moye koelte hadden uyten zuydzuydooſten/ en aldaer quaet legghen was/ lichten wy ons ancker om onſe reyſe te voorderen nae de Molucken/ en ginghen noorden aen met goede voortganc/om benoorden de noordooſthoeck van Gilolo om te loopen.

Den 7 hadden wy harde reghen/ſaghen na de middach de noordooſthoeck van Gilolo geheeten Moratay, die lach zuydweſt van ons.

Den 8 hadden wy ſmiddaeghs de hoochte van vier graden drie minuten benoorden de linie/hadden ſnachts

ghewel-

gheweldighe regen met donder en blixem/wy lieten ons voor staen dat de stroom hier om de noort liep. 1616. September

Den 9 ende 10 was de windt variabel/met regenachtich weder. Wy hadde den 10 de hoochte van drie graden 50 minuten.

Den 11 des morghens saghen wy weder het landt van Gilolo, gheheeten Moratay, aende noordoosthoeck van Gilolo. Wy deden ons best om dat te krijgen/maer de stroom sette ons van't landt af om de noordt/ dat wy het dien dach niet en konden bezeylen.

Den 12 ende 13 hadden wy de hoochte van twee graden 58 minuten/ met variable winden ende veel reghens ghelijck oock den 14/ 15 ende 16.

Den 17 gheraeckte wy met groote moeyten onder't landt/daer wy des avondts laet by quamen / en dreven by de cust langhs met moy weder/ wy sagen des nachts veel viertjens op de strandt.

Den 18 wast meest stil/en dreven langs het lant/ontrent de middach quamen ons twee Prauwen met een breed-vaentgen aen boort / van een Dorp ghenaemt Soppy, dat waren Ternatanen / soo dat wy met haer wel conden spreken/ eenighe waren oock van Gammacanor, en vertelden ons datter een Jacht van Amsterdam ghenaemt de Pauw/ wel drie maenden ghelegen hadde/ ladende zijn schip vol Rijs/ ende datter ontrent een maendt of twee te voren oock een Enghelsch schip hadde gheweest. Hoe wy ons verheughden en verblyden doen wy aldus verseeckert waren / dat wy tot soo goeden eñ ghewenschten plaetse / so nae by onse Landtsluyden ghekomen waren/ nae soo veel gheleden moeyte ende arbeyt / met 85 ghesonde mannen/ende gheheel ten eynde van onse victualie / konnen sulcke bedencken die ghelijcke avontueren hebben beproeft. Wy hadden

1616. Augustus. hier de hooghte van 2 graed 47 minuten/ en settent savondts op 28 vadem. Eenighe van dat volck bleven snachts by ons/ om ons sanderdaeghs te brenghen op de reede voor Sopy.

Den 19 zeylden wy in de Bay/ ende setten't daer op 10 vadem sandtgrondt/ ontrent een Gotelincxschoot van landt. Ten selven daghe ruylden wy een deel Sagou, eenighe Hoenderen/ twee ofte drie Schiltpadden/ ende een weynich Rijs.

Den 20 ruylden wy veel Sagou ende wat Rijs/ al voor Linnen/Coralen/ Messen/ Spieghels ende Kammen. Daer quam een Correcor om Rijs en Sagou voor den Coninck van Ternaten/ die ons zeyde/ datter wel 20 schepen/ soo Hollanders als Enghelschen rondtom 't Eylandt Ternate laghen en kruysten/ en datter acht Schepen nae de Manillas waren/ vier Enghelschen eñ vier Duytschen. Wy vinghen hier veel visch.

Den 21/22/23 ende 24 waren wy noch al doende met Sagou ende Rijs by de kleyne mate te ruylen.

Den 23 droncken onse volck de laetste wijn.

Den 25 savondts ginghen wy t'zeyl/ hebbende hier vier tonnen Rijs/ende veel Sagou ghekreghen.

De naevolghende daghen al tot den 5 September toe hadden wy alle daghen veel contrarie ende variable winden/ oock veel stilte/en somtijts harde buyen /en dicwils gheweldighe reghen/so dat wy met seer veel moeyte en groote armoede dese custe langhs sworvē / menichmael over en weder wenden / verscheydenmael op een dach anckerden/eñ weder te zeyl ginghen/dan de groote hoop die wy haddē om haest in Ternate te wesen by onse Landtsluyden/ maeckte alle den arbeyt licht ende onverdrietich.

Den 5 soo wy aende custe van Gilolo ten ancker laghen/

ghen/voeren onse volck uyt visschen/ en soo zy aende Seghen stonden en trocken quamender vier Ternatanen uyt het bosch springhen/ elck met een sweert ende schilt inde vuyst/ om onse volck doodt te slaen/ dan de Barbier riep by groot gheluck Oran Hollanda, waer over zy terstont ophielden/ sprenghende water op haer hoofden/en zeyden/dat zy meynden dat onse volck Castilianen waren. Ons volck brochten haer aen boort/ en wy gavense wat Coraelcgens/waer voor zy ons beloofden te brenghen t'geen wy begeerden. Sy zeyden datse waren ghecomen van Gammacanor, daer wy nae haer segghen noch ontrent vijf ofte ses mijlen af waren. 1616. September

Den 6 ende 7 hadden wy noch al veel stilte ende contrarie winden/lichten dickwils onse ancker/ eñ ginghen onder zeyl/wendent menichmael over ende weder om onse reyse te vorderen/maer en wilde niet zijn/so dat wy seer weynich uytrechten.

Den 8 bleven wy door contrarie windt noch al ligghen/eñ onse Opperkoopman met de Koopman van't Jacht voeren met een welghemonteerde Sloep nae Gammacanor, meenende daer wat ververschinghe te bekomen. De cust streckt hem van Soppi af tot aen Gammacanor zuydwest ende noordoost/ met veel bochten ende bayen/en de stroom gingh hier om de noordt.

Den 9 ende 10 bleven wy door contrarie wint noch al legghen/ghelijck mede den 11/doen quam onse sloep weder/sonder in Gammacanor gheweest te hebben/ also 't selve te verre was/ende zy'er niet op versien en waren/ dan hadden in een Dorp gheweest dat Loloda hiet/ gheleghen ontrent thien mijlen van ons schip/ daer zy alleen wat Bananas bekomen hadde/ die aldaer abondant waren. De Inwoonders hadden haer geseyt dat de Duytschen met de Ternatanen een Eylandt inghenomen

1616. September nomen hadden/ghenoemt Siauvv, legghende op de passage nae de Manillas, ende datter derthien schepen in Ternate laghen.

Den 12 zijn onse Schipper ende Aris Claesz met haer 18 wel ghemonteerde mannen nae Ternate ghereyst/daer wy nae gissinghe noch wel 25 mijlen af waren/ende wy zijn met 't schip door stilte blyven legghen.

Den 13 wast noch al stil/ende alsoo onse volck uyt visschen waren/quamender drie Boeren uyt het landt by haer/met drie wilde Verckens/ wesende tamelijck groot/die zy zeyden met honden ghevangen te hebben/ ende werden haer t'haren contentemente betaelt.

Den 14 ginghen wy 's middaeghs met een tamelicke koelte t'zeyl/doch 't werdt weder stil/soo dat wy dit etmael maer ontrent derdehalf mijl wonnen/met seer groote moeyte.

Den 15 waeyden 't somtijts wat/soo dat wy dit etmael ontrent vier mijl vertierden/met goedt weder.

Den 16 quamen wy by Gammacanor, en saghen Ternate ende Tidor dicht by malcanderen liggen/aen twee hooghe berghen/zuydelijck van ons ontrent 12 mijlen verschepden.

Den 17 wast een moye koelte/soo dat wy ons best deden om Ternate te bezeylen/ende des morgens in den dageraet sagen wy een zeyl te loefwaert van ons/dat oock nae Ternate wilde/dat was de Morgensterre van Rotterdam/ 150 lasten groot/ende ghemonteert met 26 Legelstucken. Des middaeghs quam onse Sloep van dit schip/ daer zy drie nachten in gheweest hadden/ 't selve gevonden hebbende in de bocht van Sabou. Den Admirael Verhaghen wasser op/ende 't was een van de schepen vande Admirael Speilberghe/uyt wiens volck wy verstonden/dat den selven Speilberghen wese nde

sende in de Straet Magallanes (daer zy in twee maenden deur quamen) zijn kleynste Jacht ontzeylt was/ als oock dat hy aen de cust van Brasilien/ in de Rivier van Spirito Santo drie Boots met volck verloren hadde/ dat hy de stadt Payta verdestrueert ende tegens acht Spaensche schepen slaeghs gheweest hadde/ waer van hy'er drie inde grondt had geschooten/ te weten den Admirael ende Vice-admirael/ met noch een ander/ sonder merckelijcke schade/ dan dat hy eē deel volcx verloos/ en geen buyt kreegh: dat hy te Lima had geweest/ eñ veel Bayen besocht daer Spaensche schepē waren/ altemael opgeleyt wesende/ onder anderen in een met 40 schepen/ doch en hadde niet uytgerecht/ ende was langs de cust van Nova Spanien deur de Manillas nae Oost-Indien ghekomen/ zijnde van daer met Schipper Jan Cornelisz Mensch-eter naer huys ghesonden met vier schepen/ te weten/ Amsterdam/ 't wapen van Amsterdam/ Zeelant ende Middelburg. Oock zeyden zy ons datter thiē wel ghemonteerde schepen nae Manilla toe waren/ daer Commandeur over was Jan Dircxsz Lam vā Hoorn/ om de Spaensche Vloot/ die nae Ternate wilde/ te verslaen. Wy verstonden mede dat Pieter Bot met vier Schepen naer huys zeylende aen Mauritius met drie schepen ghebleven was/ deur een harde windt die hem teghen de klippen aen wierp/ soo datter veel volcx verdronck/ ende hy selver mede/ maer 't een schip ontquam het. Des selven avondts setten wy't voor Maleye in Ternate op 11 vadem sandtgrondt/ seer verblijdt wesende dat wy onder ons enghen natie gekomen waren. Onse Schipper ende Coopman voeren terstont nae lant/ om den Generael Laurens Reael/ die in des overleden Generaels Gerardts Reynsts plaetse ghecomen was/ te spreken/ daer zy wel onthaelt wierden van den

1616. September

1616. September selven Generael/ als oock van de Admirael Steve Verhaghen/ ende den Gouverneur van Ambon Jaspar Jansz/ midtsgaders den gantschen Raedt van Indien.

Den 18 voeren onse Koopman ende Schipper aen landt/ en vercohten onse beyde Sloepen/ met vier kleyne Gotelingen van't Jacht/ ende een deel loots/ als oock twee groote touwen/ neghen anckers/ ende andere snupsteringhe/ daer voor zy in alles ontfinghen 1350 Realen van achten.

Den 19/20/21/22/23/ zijn wy op de voorsz plaets blyven legghen.

Den 24 hebben elf mannen en vier Jongers versocht aen onse Schipper Willem Cornelisz Schouten/ ontslaghen te zijn van haer dienst/ alsoo zy gezindt waren in Indien noch een wijle te blijven/ ende de Oost-Indische Compagnie te dienen/ 't welck onse Schipper haer toestont/ alsoo't ooc by de Generael Reael aen de Schipper begeert werde.

Den 26 hebben wy ons afscheydt ghenomen van den Generael Laurens Reael/ die ons seer beleefdelijck hadde bejegent/ ende veel vriendtschap ghedaen/ gheleyde onse Schipper ende Coopman met vlieghende vendel tot aen boort/ ende zijn t'zeyl ghegaen met ons twee Schepen/ waer van't een was de voorsz Morgensterre/ die den 22 by ons op de reede ghekomen was/ ende na Motir wilde/ maer wy nae Bantam. Wy hebben de Coopman van de Sterre/ met een van de knechts van den Generael mede naer Bantam ghenomen/ door dien de Generael 't selve op ons versocht.

Den 27 passeerden wy verby Tidor/ ende 't schip de Morgensterre nam zijn afscheydt van ons/ gaende nae Motir.

Den 28 passeerden wy Motir ende Makian, en den 29 Ca-

29 Cajou ende Bakiam, en passeerden dien dach voor de vierdemael de Linie Equinoctiael. 1616. October.

Den 2 October zeylden wy verby Loga Combella, ende Manipa in Zeira, ende den derden verby Burro.

Den 6 passeerden wy Botton en Cabessecabinco, en den 7 Cabona.

Den 8 passeerden wy de engde van Bugarones, tusschen de zuydhoerck van Celebes ende Desolaso deur.

Den 13 teghen den avondt kregen wy het Eylandt Madura int ghesicht/en den 14 smorghens sagen wy Java/en zeylden dien dach verby Tuban.

Den 16 quamen wy des middaechs voor Japara/ daer wy't op de reede setten/ ende vonden daer 't schip Hollandia van Amsterdam/'t welck daer lach om Rijs te laden/ende in Ternate te brenghen. Tot Japara is alle eetbare ware eñ lijftocht overvloedich ende goeden koop. Wy kochten hier veel Rijs / Arack/ vleesch ende visch/en ander victualie/daer mede wy meenden t'huys te zeylen.

Den 23 ginghen wy van daer te zeyl / ende quamen den 28 by Jacatra/daer wy't setten buyten de Eylanden/daer vonden wy drie Hollantsche schepen /te weten het schip Hoorn/den Arent ende de Trou/ met drie Engelsche schepen. Dien volgende nacht storf een van ons volck/dat was de eerste van alle die met het groote schip de Eendracht uytgevaren waren: behalven die wasser noch twee ghestorven / te weten Jan Cornelisz Schouten/ onse Schippers broeder/inde Zuydzee by't Honde Eylant/en een ontrent de custe van Portugael/ die waren beyde met het Jacht uytgheseylt / soo datter tot die tijdt toe van beyde schepen niet meer als drie mannen waren ghestorven/ en hadden noch 84 levendighe personen redelijck ghesondt.

Den

1616. Den 31 quam noch voor Jacatra, het schip Bantam/ daer op was de President tot Bantam / van weghen d'Oost-Indische Compagnie / Jan Pietersz Koenen van Hoorn.

November Dē 1 November ontboot de President Jan Pietersz Koenen onse Schipper Willem Cornelisz Schouten/ ende de Coopluyden by hem aen landt / daer komende (in presentie van zijnen Raedt by hem vergadert) verklaerde hy haer uyten name en van wegen de Bewinthebbers vande Oost-Indische Compagnie/ dat zy haer schip ende goedt alles moesten afstaen/ ende in zijn handen overleveren/ en hoewel onse Schipper met veel reden hem daer teghen stelde / vertoonende datmen haer groot onrecht ende ghewelt aen dede / zy moesten (als verheert zijnde) doen t'gene de President begeerde, haer segghende dat hy zijnen last volghde / en soo haer docht dat haer onrecht werde aenghedaen / dat zy haer recht mochten versoecken in Hollandt/en alsoo werde ons onse Schip ende goedt afhendich gemaeckt. Tot het ontfanghen van't schip met alle zijn toebehooren / werden by den President gecommitteert twee Schippers/ ende vande Coopmanschap twee Opper-coopluydē / die dat alles by Inventaris door onse Schipper ende Oppercoopmā wert overgelevert. Dit geschiede op maendach den 1 November nae onse reeckeninghe / maer op een dingsdach/en den tweeden nae de reeckeninge van onse Landtsluyden aldaer. D'oorsaeck van sulck verschil inde tijdt was dese: Alsoo wy van ons landt westwaert waren ghezeylt / en eens met de Sonne het aerdtrijck hadden omgevaren / so hadden wy een nacht ofte Sonnen onderganck minder gehadt als zy/ en zyluyden die upten westen tegent oosten waren ghecomen / hadden daer deur een dach ofte Sonnen onderganck meerder

ghehadt

ghehadt als wy/t'welck een etmael verscheel maeckte: en alsoo wy onse reeckeninghe van tijdt doen lieten varen/en ons ghelijck maeckten met onse andere Landtslupden/so verlozen wy in die weeck de dingsdach/ springende vande maendach totte woensdach/ ende hadden alsoo een weeck van ses daghen. 1616. November

Ons schip ons aldus afhandich ghemaeckt zijnde/ sommighe van ons volck verhuerden haer in dienst van de Oost-Indische Compagnie / en de reste wierden op twee Schepen (die nae't vaderlandt zouden gaen) verdeelt/te weten/Amsterdam en Zeelant/ daer Commandeur over was Jozis van Speilberghen: de Schipper Willem Cornelisz Schout met Jacob le Maire gingen met noch thien mannen van ons volck / ende de voorsz Commandeur/ op't schip Amsterdam/ daer Schipper op was Jan Cornelisz Map/ alias Menscheter / Aris Claesz ende de Stuyrman Claes Pietersz met thien ander mannen op't schip Zeelant/ daer Schipper op was Cornelis Riemlandt van Middelborch/en gingen t'zeyl van Bantam den 14 December.

Den 32 storf onse Oppercoopman Jacob le Maire.

Den 1 Januari verlozen wy 't schip Zeelandt uyt het ghesicht. 1616. Ianuarius.

Den 24 quamen wy onder't Eylandt Mauritius te reede / daer wy ververschten / en zeylden den 30 weder van daer.

Den 6 Meert passeerden wy (nae onse gissinghe) de Caep/want liepen die niet in't ghesicht.

Den 31 quamen wy onder't Eylandt S. Helena/ daer wy weder vonden het Schip Zeelandt / dat daer eenighe daghen voor ons ghearriveert was.

Den 6 April/nae dat wy ons wat ververscht en van water hadden versien/ginghen wy met beyde Schepen t'zeyl/

08303

1617. Aprilis t'zeyl/en saghen den 14 het Eylandt Ascencion.

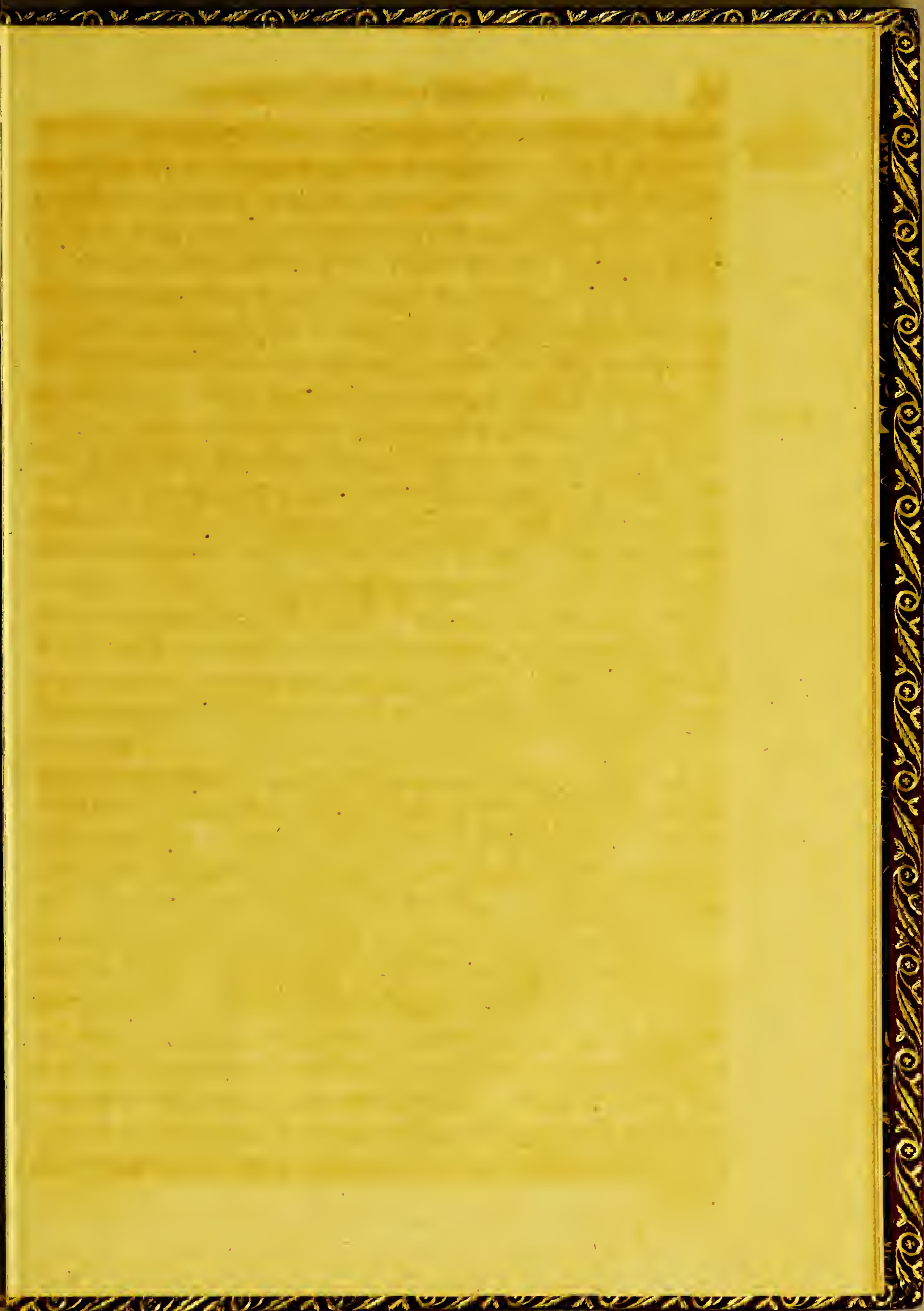
Den 23 saghen wy twee Schepen te loefwaert van ons/ op de hoochde van een graed bezuyden de Linie/ maer alsoo wy die niet en conden bezeylen/ vervolchden onse cours.

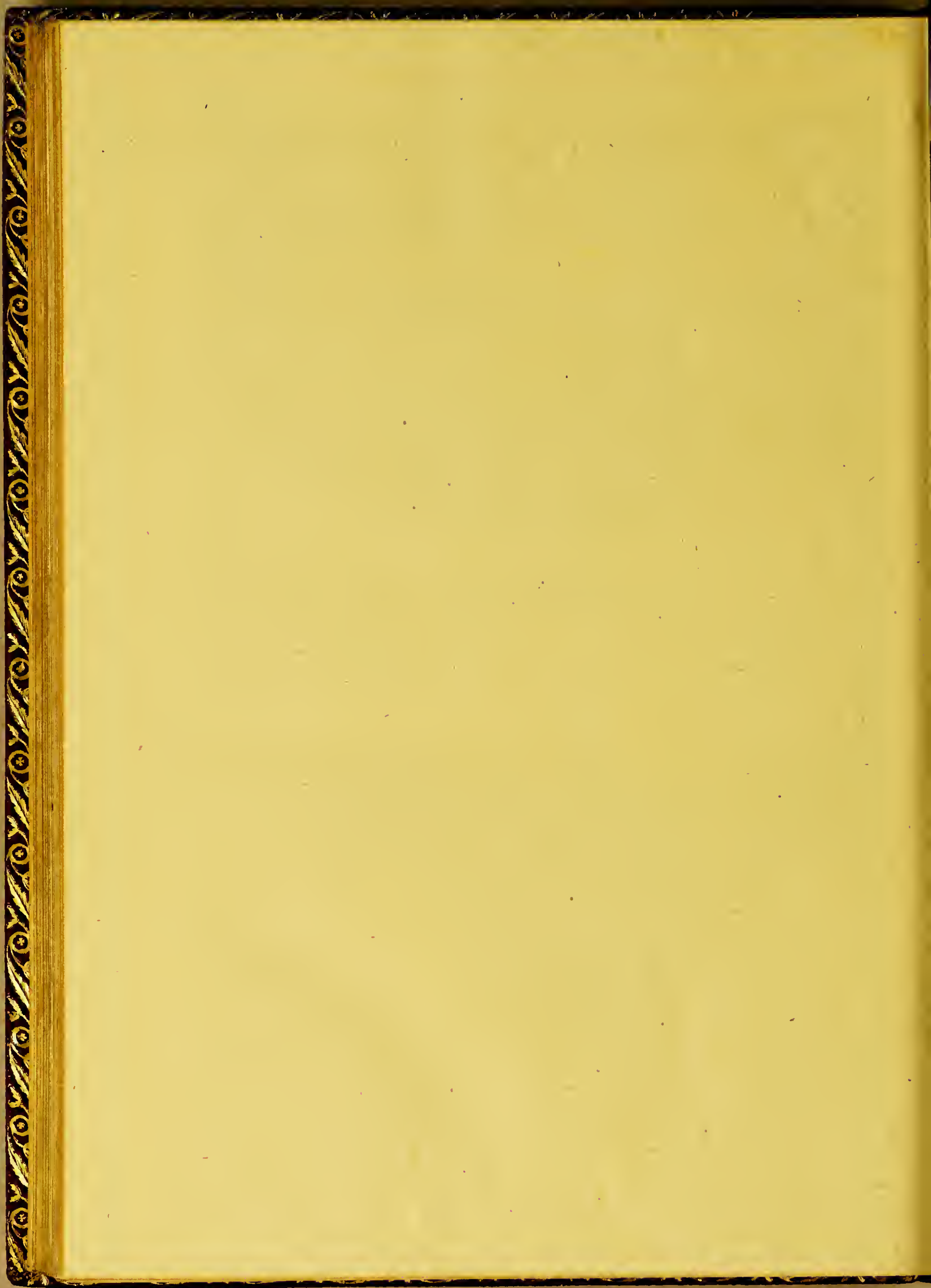
Den 24 smorghens waren wy de vijfdemael onder de Linie Equinoctiael/ eñ den 28 sagen wy de Noordsterre/die wy in 20 maenden niet en hadden ghesien.

Iulius. Den 1 Julij quamen wy met het schip Amsterdam in Zeelant/ daer daeghs te voren oock ingecomen was het schip Zeelandt. Hadden dese onse reyse volbracht in twee Jaren en achthien daghen.

FINIS.

F618
S376i

